

Acerca de este libro

Esta es una copia digital de un libro que, durante generaciones, se ha conservado en las estanterías de una biblioteca, hasta que Google ha decidido escanearlo como parte de un proyecto que pretende que sea posible descubrir en línea libros de todo el mundo.

Ha sobrevivido tantos años como para que los derechos de autor hayan expirado y el libro pase a ser de dominio público. El que un libro sea de dominio público significa que nunca ha estado protegido por derechos de autor, o bien que el período legal de estos derechos ya ha expirado. Es posible que una misma obra sea de dominio público en unos países y, sin embargo, no lo sea en otros. Los libros de dominio público son nuestras puertas hacia el pasado, suponen un patrimonio histórico, cultural y de conocimientos que, a menudo, resulta difícil de descubrir.

Todas las anotaciones, marcas y otras señales en los márgenes que estén presentes en el volumen original aparecerán también en este archivo como testimonio del largo viaje que el libro ha recorrido desde el editor hasta la biblioteca y, finalmente, hasta usted.

Normas de uso

Google se enorgullece de poder colaborar con distintas bibliotecas para digitalizar los materiales de dominio público a fin de hacerlos accesibles a todo el mundo. Los libros de dominio público son patrimonio de todos, nosotros somos sus humildes guardianes. No obstante, se trata de un trabajo caro. Por este motivo, y para poder ofrecer este recurso, hemos tomado medidas para evitar que se produzca un abuso por parte de terceros con fines comerciales, y hemos incluido restricciones técnicas sobre las solicitudes automatizadas.

Asimismo, le pedimos que:

- + *Haga un uso exclusivamente no comercial de estos archivos* Hemos diseñado la Búsqueda de libros de Google para el uso de particulares; como tal, le pedimos que utilice estos archivos con fines personales, y no comerciales.
- + *No envíe solicitudes automatizadas* Por favor, no envíe solicitudes automatizadas de ningún tipo al sistema de Google. Si está llevando a cabo una investigación sobre traducción automática, reconocimiento óptico de caracteres u otros campos para los que resulte útil disfrutar de acceso a una gran cantidad de texto, por favor, envíenos un mensaje. Fomentamos el uso de materiales de dominio público con estos propósitos y seguro que podremos ayudarle.
- + *Conserve la atribución* La filigrana de Google que verá en todos los archivos es fundamental para informar a los usuarios sobre este proyecto y ayudarles a encontrar materiales adicionales en la Búsqueda de libros de Google. Por favor, no la elimine.
- + *Manténgase siempre dentro de la legalidad* Sea cual sea el uso que haga de estos materiales, recuerde que es responsable de asegurarse de que todo lo que hace es legal. No dé por sentado que, por el hecho de que una obra se considere de dominio público para los usuarios de los Estados Unidos, lo será también para los usuarios de otros países. La legislación sobre derechos de autor varía de un país a otro, y no podemos facilitar información sobre si está permitido un uso específico de algún libro. Por favor, no suponga que la aparición de un libro en nuestro programa significa que se puede utilizar de igual manera en todo el mundo. La responsabilidad ante la infracción de los derechos de autor puede ser muy grave.

Acerca de la Búsqueda de libros de Google

El objetivo de Google consiste en organizar información procedente de todo el mundo y hacerla accesible y útil de forma universal. El programa de Búsqueda de libros de Google ayuda a los lectores a descubrir los libros de todo el mundo a la vez que ayuda a autores y editores a llegar a nuevas audiencias. Podrá realizar búsquedas en el texto completo de este libro en la web, en la página <http://books.google.com>

HISTORIA
SPINOZISMI
LEENHOFIANI

PUBLICA IN BELGIO
AVCTORITATE'

NOVISSIME DAMNATI

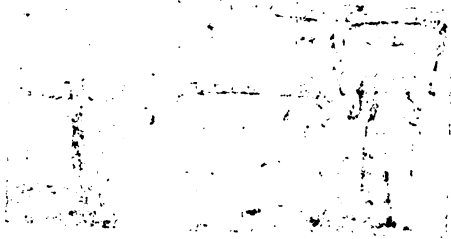
EX

AVTHENTICIS DOCV-
MENTIS COLLECTA

GOTTLOB FRIDERICO
JENICHEN.

LIPSIÆ,
Sumptibus **JO. HEREBORDI KLOSII.**
ANNOMDCCVII.

DUUMVIRIS

PERILLUSTRIBUS AC EX-

CELLENTISSIMIS

DOMINO

JACOBO BORNIO

J C.

SACR. REG. MAJ. POLON.

ET ELECT. SAXON. IN SANCTI-

ORE SENATU ET SUMMO AP-

PELLAT. JUDICIO CONSI-

LIARIO

SUPR. CUR. PROVINC. ELECT. AC

DUCAL. SAX. ADSESSORI

CONSIST. ECCLES. LIPS.

DIRECTORI

CAPITULI MARTISB. CANO-

NICO. FAC. JUR. LIPS. ORDINA-

RIO SCAB. ELECT. SENIORI AC

PRÆSIDI

ACADEMIÆ DECEMVIRO

ET

REIPUBLICÆ LIPSIENSIS

CONSULI GRAVISSIMO

NEC NON
DOMINO
BERNARDO
ZECH

SACR. REG. MAJ. POLON.

ET

SEREN. ELECT. SAXON.

IN

SANCTIORE SENATU

UT ET

IN REBUS

AD CAMERAM IMPERII
FINESQUE REGUNDOS
SPECTANTIBUS

CONSILIARIO SPLENDI-
DISSIMO

DOMINIS SUIS GRATIO-
SISSIMIS

QVORUM
IN PRINCIPEM
FIDEM CONSTANTEM
IN REM PUBLICAM
MERITA IMMORTALIA
ET IN BONAS LITERAS
AMOREM TUTELAREM
NULLA AETAS OBLITE-
RABIT
TUM PERENNEM PROSPE-
RITATEM APPRECA-
TUR
TUM LEVEM HANC OPEL-
LAM IN OBSERVANTIÆ
PERPETUÆ ET HUMILLIMÆ
TESTIMONIUM
OFFERT.

**TUM QVOQUE SE SUAQUE
STUDIA
ANIMI PIETATE ET SUB-
MISSIONE DEVOTISSIMA
COMME DAT**

AUCTOR.

1

AD LECTOREM
PRAEFATIO.

Fertile admodum esse æ-
vum nostrum scriptorum
spinosissimorum & sententia-
rum paradoxarum, ejus rei, si
animi præjudicio omni valere
jusso dicere licet, quod res est,
duo jam in *Belgia & Anglia*
habemus exempla sat illustria.
Unum est FREDERICI VAN
LEENHOF, Ministri Ecclesiæ
Reformatæ Svollensis, qui
quantas turbas, *Cælo suo Ter-*
restri, seu Libro Belgico de *ve-*
ra Christianorum hominumq;
a 4 omni-

omnium letitia, hujusque *Denubilatione* seu altero quodam scripto Belgico, in Ecclesia Reformatorum Belgicâ haud ita pridem excitaverit, quod in his & *brevi* quodam *Responsô* maximam Spinozismi partem recoquere, novoqve integramini involvere ausus fuerit, vel brevis hæc nostra, nisi eam indignam modo lectu, L. B. judicaveris, *Spinozismi Leenhofiani Historia* Te edocebit. Præmittere huic impulsus sũ quædam de *ipsius Spinozæ vita, doctrina & scriptis*, tum olim, tum recentioribus *ipso oppositis*, tanto magis ut hoc pacto via quædam esset facilior ad *Historiam Spino-*
no-

nozismi *speciatim* Leenhofia-
 ni tradendam, quam post scri-
 ptorum gregatim Leenhofio
 oppositorum enarrationem
 succinctā, ex *Actis* ipsis Ecclesi-
 arum Belgicarum *synodicis*, quæ
 in manus nostras pervenerunt,
 ea, quæ Historicum decet, fide
 eruere operæ pretium non du-
 bitavi. Ignosces autem, L. B.
 quod in hac opella nostra non
 omnia Leenhofii *παραλογίσματα*
 sed *πρῶτον ψῦδῶ* & capita saltim
 quædam Spinozismi Leenho-
 fiani præcipua fuerint indica-
 ta; cuius rei quidem causam
 habui duplicem, partim quod
 Leenhofius crambem Spino-
 zismi jam satis cogniti re-
 coxerit, partim vero quod
 a 5 Leen-

Leenhofii errorem magis ex proprio ipsius ore & ad Articulos in iudicijs Ecclesiasticis sibi propositos Responsionibus cognosci maluërim, quam sententiam minus recte, forte, intellectam, pro seculi nostri caecoethe, meis verbis ipsi affingere. Quod si tamen & hujus rei enarrationem justam ac prolixioram desiderare Tibi visum fuerit, hoc promptius desiderio huic Tuo benevolo satisfacere pro iis, quæ Christiano homini datæ sunt, modestiæ atque charitatis legibus annitar, quo certius ex in Tuis in veritatem amor & Tuis in nos affectus elucescet.

Al.

Alterum est exemplum viri magni nominis in Republica Literaria, HENRICI DODWELLI, quem paradoxam admodum *de anima mortalitate naturali* hypothesin elapso anno ex Veterum quorundam traditionibus, perperam intellectis & expositis, in *Anglia* protulisse, ipsi in Insula illa quam beatissima viri summi & eruditione celebres, Dodwelli aliquin fautores, indignabantur. Affirmat ille audacter in scripto suo A. MDCCVI. Londini hanc in rem edito, sub titulo: *An epistolary Discourse, proving from the Scriptures and the first Fathers, that the Soul is a Prin-*
 ci-

ciple naturally mortal; but im-
 mortalized actually by the plea-
 sure of God to punishment, or
 to reward, by its Union with
 the Divine Baptismal Spirit;
 wherein is proved, That None
 have the Power of giving this
 Divine immortalizing Spirit,
 since the Apostles, but only the
 Bishops, affirmat ille, inquam,
 hoc scripto, *Animam huma-*
nam natura esse Principium
mortale, hincque immortalita-
tem suam non nisi ex benepla-
cito Dei libero & legitimorum
Episcoporum benedictione ba-
ptismali post Apostolorum
tempora nancisci. Veluti vero
Dodwellus necessitatem Hierar-
chie

chie Episcopalis cum singulari
quondam de *successione Ponti-*
ficum Romanorum primæva,
dissertatione, Operibus post-
humis *Joannis Pearsonii* Lon-
dini A. MDCLXXXVIII. in 4. a
Dodwello editis annexa; tum
nupera sua ad Exteros, tam Re-
formatos, quam Pontificios, de
schismate Anglicano Paranesi,
qua Jura Episcoporum vetera
eorundemque a Magistratu se-
culare independentia omnibus
asserenda commendantur, Lon-
dini A. M DCCIV. vulgata de-
fensam, novo argumento vo-
luerit corroborare: quam vero
hypothesin Dodvellianam ex
Nostratibus *Joannes Francis-*
cus

cus Buddenz, in Academia Jenensii Professor Theologiæ percelebris, A. MDCCV. peculiari quâdam de *origine & potestate Episcoporum* exercitatione discussit. Ac quum altera iteridem Dodvelli *de anima mortalitate naturali* sententia illico post partum suum, jam viginti retro abhinc annis tentatum, quatuor Anglorum clarorum, *Sam. Clarkii, Turneri, Th. Millii, & E. Chishullii*, scriptis doctissimis impugnata fuerit & confutata; & totius controversiæ hac de re Dodvelliannæ historia proxime alibi sit editura: jam ut nostram de novi istius Belgii turbonis, *Leenhofii*

P R Æ F A T I O.

hosi, doctrina spinosissima & turbis eapropter in Belgio exortis historiam perbreve, propter veritatis unice amorem absque ullo affectu conscriptam, Tibi non ingrattam esse jubeas, meque si quæ minus recte vel oscitanter scripta fuerint, benigne & amice moneas, id quidem est, quod Te *L. B.* peramanter rogatum velim. Itineris perBelgium & Angliam haud ita pridem facti fructus quidam hic labor est ac lucrum aliquod exiguum; & si mercatori in exteris regionibus mercaturam facere licet liberam & optimam: malevolorum sugillationes & insultus hoc facilius me

me elisurum spero , quando
hac uvarum veluti ex spinis
collectione id saltem me egisse,
quod hominis Christiani erat,
vel ejusmodi lucrum unice in
mercatura mea me venatum,
quod hominis tum bonis tum
sacris literis operam navantis
esse solet, dixerō. Vale Lector
benevole , utere , si placet , his
nobiscum , omniaque feliciter
age. Lipsiæ die XXVIII. Aprilis
A. M DCC VII.

HISTORIA SPINOZISMI LEENHOFIANI,

CAP. I.

de

SPINOZISMO

generatim.

§. I.

Nihil usquam in antiquis seculis ab *Atheis* blasphemum, nihil a *Scepticis* dubium, nihil a *Judeis* in Christum injuriam, nihil a *Gnosticis* vel *Manicheis* impium, nihil a *Libertinis* & *Antinomis* flagitiosum, & nihil ab *Epicureis* profanum vel ab

Multitudo religionum & opinionum aetate nostra ab unoquoque pro ingenio & libidine confictarum.

Δ

Amen.

Amentibus vesani excogitatum esse aut confictum, quod ætas hæc nostra non recoxerit, & in lucem exire infortunata jusserit, non *Spanhemii* (a) solum, viri suo merito magni; sed & omnium hodie, qui veritatis statores & interpretes sunt ac esse volunt integerrimi, vox est perquam querula. Junonem quemque sibi pro ingenio aut libidine suam fingere atque hos religionem in Hydram πολυκέφαλον convertere; alios vero *cælum* in *terra* & Deum extra *cælum* suum quærere, id est, quod hi cum *Genti-*

1172

um Apostolo (β) conquere-
runtur.

(α) *Controv. de Relig. Elench. App.*
p. 622. ed. Amst.

(β) *Ex II. Pet. III. 3.* ὅτι, ἐλεύσονται,
αἱ, ἐπ' ἐσχάτῃ τῶν ἡμερῶν ἐμπῶνκτας
κατὰ τὰς ἰδίαις αὐτῶν ἐπιθυμίαις πο-
ρευόμενοι.

§. II.

Relatus fuit seculo proxi-
me elapso in posteriorum
numerum **BENEDICTUS**
CTUS ille **de SPINOZA**,
Ex-Judæus, Synagoga ex-
communicatus, ac tum Po-
liticus, tum Theologus sibi
ipsi visus, natus Amsteloda-
mi d. XXIV. Nov. A.
MDCXXII. & denatus

Benedictus
de Spinoza
famosus
religionis
novæ se-
culo ela-
pso confi-
ctor.

A 2

Ha-

Hagæ-Comitum d. XXI.
Febr. A. MDCLXXVII.
(α). Quem uti tum viva, quo-
ad vixit, voce, tum scriptis
editis (β) non modo in S.
Scripturarum veritatem &
originem divinam, ac Pro-
phetarum & Apostolorum
auctoritatem; verum & in
DEI ipsius naturam, decreta
& providentiam; tum quo-
que præter cetera in Christi,
Servatoris nostri, incarna-
tionem & resurrectionem
debatatum esse multi in
Belgio & Germania *viri*
docti (γ) demonstrare alacri-
ter annisi sunt: ita *Status*
Belgii summi & prepotentes
scri-

scripta ejus spinosissima pu-
 blico anathemate (d) conde-
 mnarunt.

(a) Non uni extant *Vitæ Spinozæ*
Scriptores; quos inter tamen maxi-
 me eminent *Auctor Anonymus præ-*
fationis ad opera Spinozæ posthuma,
 qui ceteris viam pandit. Dein
Petrus Baylius, vir celeberrimus, at
 nuperrime die XXVIII. Dec.
 MDCCVI. Roterodami in lite-
 ratorum, si non omnium, tamen
 quamplurimorum, communem lū-
 ctum, fato functus, in *Dictionary*
suo Gallico articulo de *Spinoza* Tom.
 III. edit. nov. p. 2767. quam fusissi-
 me & auctius longe quam Tom.
 II. edit. prioris vitam ejus
 describens. Cui suo merito jun-
 gas *F. Halman*, Bibliopolam Am-
 stelodamensium non indoctum,
 qui *vitam Spinozæ* ex Baylio
 A 3 Belgice

Belgice traductam dedit una cum demonstratione brevi veritatis Religionis Christianæ; nec non duabus Jaqueloti dissertationibus de anima & existentia Dei, Traj. ad Rhenum A. 1698. in 8. Et demum *Joannes Colerus, Minister Ecclesie Lutherana Hagienfis, Fautor & Amicus noster æstumatissimus, qui novissime vitam Spinoza, una cum sermone de veritate resurrectionis Christi contra B. de Spinoza & ejus sectatores Belgice* A. 1706. in 8. Amstelodami per I. Lindenbergium edidit; quæ paulo post etiam *Gallice, ob momentorum ibi allatorum, & hucusque literis nondum proditorum singularitatem, prodiiit cum titulo: La Vie de B. de Spinoza tirée des Ecrits de ce fameux Philosophe, & du temoignage de plusieurs personnes dignes de foi, qui l'ont connu particulièrement. Par Jean Colerus. A la Haye, chez T. John-*
 lon.

fon. M DCCVI. in 8. Uti sumus post Baylium Coleri nostri opera eo lubentius, quod eum in eodem ejusdem domi *musæo Haga-Comitum* haut ita pridem vidimus, quo *Spinoza* olim usus est, & quod eum pluribus ac alii, iisque fide dignis subsidiis ad vitam *Spinozæ* consignandam instructum sciamus. Atque is etiam est, qui cum *Baylio* nos edocuit, *Spinozam Haga-Comitum* mortuum esse & sepultum; non autem *Parisiis*, ceu quidem hoc *Menagiana* p. 15. ed. Belg. tradere uterque commonet, quæ videlicet eum *Parisiis* ex metu, ne in carcere, la bastille Gallis dictum, conijceretur, mortuum dicerent. At non dissimulo, ambigua paululum esse ea de re in *Menagianis* verba; illa enim hæc sunt: *J'ai ôûi dire que Spinoza étoit mort de la peur qu'il avoit eu d'être mis à la Bastille, Il étoit venu en France attiré par deux*

*personnes de qualite qui avoient en-
 die de le voir. M. de Pomponne en
 fut averti; Et comme c' est un Mini-
 stre fort zele pour la Religion, il ne
 jugea pas à propos de souffrir Spinoza
 en France, où il estoit capable de faire
 bien du desordre Et pour l' en empê-
 cher, il résolut de le faire mettre à la
 Bastille. Spinoza qui en eut avis, se
 sauva en habit de Cordelier; mais
 je ne garantis pas cette dernière cir-
 constance. Unde etiam Mr. de
 Vigneux Marville. Tom. II. Mé-
 lang. d' Hist. Et de Litter. p. 320.
 jam monuit, qu' on a sujet de douter
 de la verité de ce fait, quod scilicet
 Menagiana Spinozam ex metu, ne
 in bastillam conjiceretur, mortu-
 um dicant. Ceterum addi his pos-
 sunt ex nostris Christianus Korthol-
 tus, Professor Academiae Kilonien-
 sis libro de tribus impostoribus ma-
 gnis, Sebastiani Kortholti, filii sui,
 cura denuo edito Hamburgi 1700.
 4. item*

4. item *F. E. Kettnerus*, Superintendens hodie Quedlinburgensis; dissertatione *Academica de duobus impostoribus B. Spinoza & B. Bekkero* A. 1694. Lipsiæ habita; nec non *Panttheon Entbustasticum* A. 1702. editum; in quibus vitam Spinozæ in compendium ex illis maximam partem redactam adinvenies.

(6) maxime *Tractatu suo Theologico Politico* A. 1670. in 4. in lucem exire jussu, utpote cujus se ipsum Ep. XIX. ad *Henricum Oldenburgium*, Anglum doctissimum, auctorem profitetur; quem tamen cave, credas, *Hamburgi* excusum esse, ceu quidem titulus habet; quum si memoratam modo epist. XIX. & una quæ *Cl. Colerus* p. 99. sqq. l. c. habet, contuleris, eum *Amstelodami* impressum esse nullus dubitaveris. Exceperunt hunc tractatum *Opera Spinoza posthuma* Amstelodami, ut

itidem Cl. Colerus p. 114. sq. per-
 docet, per Jo. Rieuvertzen A. 1677.
 in 4. impressa, quibus I. *Esbica Spi-
 noza* more Geometrico demonstra-
 ta; II. *Ejusdam Politica*; III. *Ejus-
 dem de emendatione intellectus* tra-
 ctatus; IV. *Epistola* doctorum quo-
 rundam virorum ad B. de S. hujus-
 que ad eas *responsiones*; & V. *Com-
 pendium Grammatices lingua He-
 brae* a Spinoza adornatum, conti-
 nentur. Præcessere hæc omnia
Cogitata Spinozae Metaphysica in Re-
 nati des Cartes Principiorum Philo-
 sophiæ, more Geometrico a Spino-
 za demonstratæ, Partem primam &
 secundam, quæ cogitata A. 1664.
 edidit. Conscripsisse etiam fertur
tractatulum de Iride; at quem per-
 inde ac *novam suam Pentateuchi*
explicationem Vulcano ante obitum
 consecrasset, vitæ ejus scriptores su-
 spicantur. Sunt &, qui Spinozam
 libri iniqui, *Philosophia S. Scripturae*
interpretes,

interpres, A. 1666. in 4. impressi; ut & alterius cujusdam *de jure Ecclesiasticorum*, a Lucio Antistio Constante, Aletophili per Cajum Valerium pennatum A. 1665. in 12. editi, auctorem credunt; at res dubia admodum atque incerta. Id certum est, quod *Spinoza*, antequam Tractatum suum Theologico-Politicum ederet, Apologiam quandam conscripserit lingua Hispanica, prodituram sub nomine: *Apologia pro Spinoza a Judaismo apostasista*. Exponere in ea constituerat rationes superstitionis Judæorum a se ejuratæ. At quum in illa scurrilitates potius suas contra auctoritatem V. T. temere jam disseminasset, hortatu svaluque amicorum Apologia ista typis quidem non excusa, nihilominus tamen Tractatui Theologico maximam partem, utut tectius & magis fraudulenter, infarcita fuit; cujus rei testi-

testimonium nobis dedit *Salomonis* van *Til Voorhof* der *Heidenen* in *Actis Erud.* Dec. II. Tom. IV. p. 394. Habet ceterum eam, siquæ est, *Spinoza* laudem & inter suos gloriam, quod *primus atheismum* tot seculis jam particularim per *Alexandrum Epicureum*, *Stratonem Lampfacenum*, *Davidem de Dinant*, *Petrum Abailardum*, aliosque inculcatum in *systema* redegerit; hincque *Baylio* non inique *ux athee de systeme* T. III. Dict. p. 2767. audiat.

(γ) Conf. §. nostrum VIII. ejusque scholium; (δ) conf. itidem §. nostrum VIII, lit. (δ) & (ε).

§. III.

Religionis
Spinozæ
ertonæ

Etenim quod ad *DEI*
summi istius Entis, ut *Philosophi*

capita
 præcipua
 & quidem
 a) de DEO.

sophi loqui amant, naturam
 attinet, talem Spinoza, totus
 mechanicis in Cartesium
 commentationibus deditus,
 finxisse sibi accusatur Deum,
 qui *duas* existentiaæ suæ pro-
 prietas primarias, easque
 æternas ac infinitas, cogitati-
 onem nimirum & extensio-
 nem (a) habeat, ita ut vi il-
 lius in hoc rerum universo
 ipse sit complexus, at hujus
 virtute totum ipse contra
 universum complectatur;
 & ea propter *una* tantum (b)
 in mundo sit *substantia*. Un-
 de naturam sive substantiam
 necessario corpoream &
 materialem, at proprietati-
 bus

bus omnino infinitam Deo Spinozam, nolentem volentem, conclamant (γ) affingere.

(a) *Duas hinc Spinozæ definitiones in Ethices ejus parte prima conferas necesse est, alteram num. VI, ubi ait: Per Deum intelligo ens absolute infinitum, hoc est, substantiam constantem infinitis attributis, quorum unumquodque æternam & infinitam essentiam exprimit; qua in definitione, si credere fas est, præclara satis sunt omnia: alteram vero num. XIV, quæ ita se habet: Præter Deum nulla dari, neque concipi potest substantia. Id quod hunc in modum demonstrat: Si enim aliqua substantia præter Deum daretur, ea explicari deberet per aliquod attributum Dei; sicque due substantia ejusdem attributi existerent, quod (per Prop. v.) est ab-*

absurdum; adeoque nulla substantia extra Deum dari potest, & consequenter non etiam concipi. Ex quo hæc duo corollaria infert: Coroll. i. Hinc clarissime sequitur: Deum esse unicum, hoc est (per Defin. 6.) in rerum natura non, nisi unam substantiam dari, eamque absolute infinitam esse, ut in Scholio Prop. X. jam innuimus. Coroll. ii. Sequitur: rem extensam & rem cogitantem, vel Dei attributa esse, vel (per Axiom. 1.) affectiones attributorum Dei. Tollere in altera hac definitione, ejusque corollariis Spinozam id, quod in priori, seu numero suo VI. altera manu dederat, nemo non videt.

(6) Affirmat id totidem Spinoza verbis Prop. V. quæ ita se habet: *In rerum natura non possunt dari duæ aut plures substantiæ ejusdem nature, sive*

sive attributi; ut & maxime Prop. XIV. ejusque corollario 1. jam modo lit. (a) recensito. Idque comprobatur per Prop. VI. quæ hæc est: Una substantia non potest produci ab alia substantia. Cui accedit Prop. VIII. ita se habens: Omnis substantia est necessario infinita.

(γ) *Morus, Bredenburgius, Mandeldius, Wittichius, Musæus* scriptis suis infra commemorandis. Quibus addimus *Baylium*, cujus hæc sunt de absurda ista *Spinoza* hypothesis, quod *una tantum in mundo sit substantia*, cogitata lectu non indigna: *Il est impossible (ait Diction. sui T. III. p. 2775.) que l'Univers soit une substance unique; car tout ce, qui a des parties, est composé; Et comme les parties de l'etendue ne subsistent point l'une dans l'autre, il faut necessairement, ou que l'etendue en general ne soit pas une substance, ou que*
cha.

chaque partie de l'étendue soit une substance particulière, & distincte de toutes les autres. Or selon Spinoza l'étendue en general est l'attribut d'une substance. Il avoue avec tous les autres Philosophes, que l'attribut d'une substance ne differe point reellement de cette substance; il faut donc, qu'il reconnoisse, que l'étendue en general est une substance; d'où il faut conclure, que chaque partie de l'étendue est une substance particulière; ce qui ruine les fondemens de tout le Systeme de cet Auteur. Et paulo post pergit: Le voilà donc obligé à reconnoître que l'étendue & Dieu ne sont que la même chose; & comme d'ailleurs il soutient qu'il n'y a qu'une substance dans l'Univers, il faut qu'il enseigne que l'étendue est un être simple & aussi exempt de composition que les points, mathématiques. Mais n'est-ce pas se moquer du monde que de soutenir cela? N'est-ce point

B

com

combattre les idées les plus distinctes que nous aions dans l'esprit? Est-il plus évident que le nombre millenaire est composé de cent parties réellement distinctes l'une de l'autre, qui ont chacune l'étendue d'un pouce?

§. IV.

Quæ vero
ejus sup-
posita in
DEI veri
naturam,
decreta &
providen-
tiam de-
bacchari
censentur.

Qua ex hypothese nihil aliud Spinozæ antagonista consequi conclamant omnes, quam *Numen* seu *Ens* istud *summum*, quod mundus propemodum universus cum ipsis creaturis adorat, *phantasma* solum esse otiosorum hominum & *Deum imaginarium*, qui nihil minus sit quam ^(a) Deus. Nam agnoscere quidem, ipsimet

psimet agnoscunt, *Spinozam* Deum seu Ens aliquod hujus universi summum, quod, ceu *Definitione* maxime *Vlta Ethices* ejus videri potest, sit infinitum seu *substantia una & summa* infinitis attributis constans, quorum unumquodque essentiam aliquam æternam & infinitam sistat ac exprimat. Nec inficiantur etiam, illum hoc ipsum Ens infinitum ut *rerum* creatarum omnium *causam universalem & Auctorem primum* (3) ore scriptisve venerari. At quum *Spinoza* Deum res omnes *necessario*, sine ulla

libertate, sine lege ulla & sine consilio produxisse (γ) contendat; & jam pari fato *omne*, quod in mundo accidit, *bonum* sive *malum*, virtus sive crimen, peccatum sive bonum opus *à Deo* (δ) ejusque natura promanare necessum sit: indubio inde nexu (ϵ) concludunt, neque judicium, neque resurrectio, neque salus, neque damnatio erit expectanda: quod alias necessario Deus propriam suam creaturam, non aliter ac infans pupam suam lusoriam vel puniret vel præmio donaret. Adeo tum in *decreta*, tum in *providenti-*
am,

am, tum in ipsam Dei veri naturam Spinozam injuriam esse, veritatis illi antistites & curatores (§) conqueruntur.

(a) Dubium est *Spinoza antagonista* hac de ejus mente & fide eò minus, quod ipse velut conscientiaë stimulis convictus, & sui prorsus oblitus tacite in una epistolarum suarum confiteatur, *se de DEO. aliam longe notionem habere, quam unquam ii, qui Christiani esse ac dici volunt, habuerint.* Legitur ista propria Spinozaë atheismi sui confessio *Epist. XXI.* ad Oldenburgium: *Ut de tribus illis, ait, capitibus, que notas, mentem tibi meam aperiam, dico, & quidem ad primum, me de Deo & Natura sententiam fovere longe diversam ab ea, quam Neoterici Christiani defendere solent.* Et pergit: De-

um enim rerum omnium causam immanentem, ut ajunt, non vero transeuntem statuo. Omnia, inquam, in DEO esse, & in Deo moveri cum Paulo affirmo, & forte etiam cum omnibus antiquis Philosophis, licet alio modo; & auderem etiam dicere, cum antiquis omnibus Hebrais, quantum ex quibusdam traditionibus, tametsi multis modis adulteratis conjicere licet. Atquum Universum hoc terminis suis sit circumclusum, manifesto inde, ajunt Spinozae antagonistae, sequitur, si Deus rerum omnium causa immanens est, eum itidem finitum esse & terminos habere; adeoque Spinozam terminis saltem ludere, quando Deum alibi dicit infinitum,

(B) Lege sis Prop. XVIII. Prop. XXV. XXVI. XXVII, XXVIII. XXIX.

XXIX. & XXXIII. ut & Coroll. r.
Prop. XVI. Parte I. *Ethices.*

(γ) Conf. Prop. XXIX. & Prop.
XXXIII. ejusque *Corollaria* l. c.
Add. Wittichii *Anti-Spinoza* p.
79. sq. & p. 82.

(δ) Obviam quidem ire huic
objectioni *Spinoza* nititur *Epist.*
XXXII. XXXIV. & XXXVI. ad
Blyenbergium, ubi inter alia: *Sta-*
tuo, ait, Deum absolute & revera
causam esse omnium, quæ essen-
tiam habent, quæcunque etiam
illa sint. Si jam poteris demon-
strare, malum, errorem, scelera &c.
quicquam esse, quod essentiam ex-
primit, tibi penitus concedam,
Deum scelerum, mali, erroris &c.
causam esse. At si æqua mente
hæc & alia ibi dicta pensitaveris
& una Blyenbergii ad ea responsa

B 4

con-

contuleris, facile carbonem sub cineribus subodorabis.

(s) Conf. *CL. Colerus Vita Spinoza*, ed. Gall. p. 124.

(?) Non temperare ea propter sibi potuit *Baylius*, quin hanc in *Spinozam* censuram ferret, *On droit*, (p. 1091. T. II. Diction. ait,) *que la providence a puni d'une façon particuliere l'audace de cet Auteur, en l'aveuglant de telle sorte que, pour fuir des difficultez, il se soit jetté dans des embarras infiniment plus inexplicables & si sensibles, que jamais un esprit droit ne fera capable de les meconnoître.* Neque degenerem suam de DEO ejusque cultu hucusque servato mentem prodere *Spinoza* timuit, quando omnis superstitionis, qua voce religionem veram fugillat, causam metum constituit, atque illam

illam felicitatem raram esse
*Prefatione sua ad Tractatum
 Theologico-Policum*, dolose con-
 queritur, ut in Republica viva-
 mus, ubi unicuique judicandi li-
 bertas integra & Deum *ex suo in-
 genio* colendi concederetur. O-
 mnis inde religio ejus, ut *ex uni-
 verso ejus Tractatu Theologico-Po-
 litico & maxime Capite ejus XIV.*
 patet, duobus saltem fundamen-
 tis, *sola justitia* videlicet & *chari-
 tate*, hoc est, ut ne modo nemi-
 nem lædas, absolvitur. Quam
 mentem suam ulterius, utut iis-
 dem dolis, declarat, quando p.
 163. *Tractatus* memorati, hæc
VII. fidei sue fundamenta ponit:
 videlicet.

I. Deum, hoc est, ens supremum,
 summe justum & misericordem, sive
 vera vita exemplar existere; qui
 enim nescit, vel non credit, ipsum

B 5

exi-

existere, ei obedire nequit, neque cum iudicem noscere.

II. *Eum esse unicum. Hoc enim ad supremam devotionem, admirationem & amorem erga Deum absolute requiri nemo dubitabit.*

III. *Eum ubique esse presentem, vel omnia ipsi patere. Si res ipsum latere crederentur, vel ipsum omnia videre ignoraretur, de æquitate ejus Justitiæ, qua omnia dirigit, dubitaretur vel ipsa ignoraretur.*

IV. *Ipsium in omnia supremum habere jus & dominium, nec aliquid jure coactum, sed ex absoluto beneplacito & singulari gratia facere: omnes enim ipsi absolute obedire tenentur, ipse autem nemini.*

V. *Cultum Dei ejusque obedientiam*

*ma in sola justitia & charitate,
sive amore erga proximum consiste-
re.*

VI. *Omnes, qui hac vivendi rati-
one Deo obediunt, salvos tantum es-
se, reliquos autem, qui sub imperio
voluptatum vidunt, perditos.*

VII. *Denique Deum pœniten-
tibus peccata condonare: nullus
enim est, qui non peccet; si igitur
hoc non statueretur, omnes
de sua salute desperarent, nec ulla
est ratio, cur Deum misericor-
dem crederent. "Hæc fidei dog-
mata, addit Spinoza, ad suum ca-
ptum unusquisque accommodare,
teneretur, eaque sibi eo modo in-
terpretari, quo sibi videtur ea-
dem facilius, sine ulla hæsitatio-
ne, sed integro animi consensu,
amplecti posse, ut consequen-
ter*

“ter DEO pleno animi consensu
 “obediat. Nam sicuti olim, com-
 “monet egregie *Spinoza*, fides se-
 “cundum *captum* & opiniones
 “Prophetarum & vulgi illius tem-
 “poris revelata, scriptaque fuit,
 “sic etiam jam unusquisque tene-
 “tur eandem *suis opinionibus ac-*
 “*commodare*, ut sic ipsam, absque
 “ulla mentis repugnantia, sine-
 “que ulla hæsitacione amplecta-
 “tur; ostendimus enim, fidem
 “non tam veritatem, quam pie-
 “tatem exigere, & non nisi ratione
 “*obedientia* piam & salutiferam
 “esse; & consequenter neminem
 “nisi ratione *obedientia* fidelem
 “esse. Quare non ille, qui
 “optimas ostendit rationes, opti-
 “mam necessario ostendit fidem,
 “sed ille, qui optima ostendit ope-
 “ra *Iustitia* & *Charitatis*. Junga-
 “tur *Spanbemi*us Elencho Contro-
 “ver. de Relig. p. 638. sqq.

Scho-

Scholium.

Ex Scholio itaque Propositionis XXIX. intellexisse se affirmat *Wittichius* Anti-Spinoza suò p. 29. quod *DEUS* Spinozæ partim nihil aliud sit quam *Natura Naturans*, sive id, quod in se est, & per se concipitur, sive talia substantiæ attributa, quæ æternam & infinitam essentiam exprimunt; partim quod *Natura Naturans* Spinozæ sit id, quod nos appellamus *res productas*: quod vero præsuppositum quam solidissime destruit
Bre-

Bredenburgius Enervatione
sua p. 67. 199. & p. 92. 199. At
non novum, sed commu-
nem hunc cum *antiquis si-*
mis Philosophis, ut Cleanthe,
Zenonis discipulo, Chrysi-
ppo, Seneca, Stratone Lam-
faceno, aliisque Spinozæ er-
rorem esse ex *Laërtio* osten-
dit quam doctissime *Witti-*
chius Exerc. Theol. de Deo
mundi rectore §. V. 199.
Lugd. Bat. A. 1682. cum aliis
quibusdam edita; nec non
P. Baylius Dict. suo Gall. p.
2767. atque qui hos secutus
J. F. Buddeus Diss. de Spino-
zismo ante *Spinozam*; utut
Spinozam atheismum suum
non

non tam ex antiquis Philo-
sophis, quam ex *Francisci*
van den Ende, magistrisui
Amstelodamensis, quum li-
teras humaniores disceret,
famosissimi ore hausisse *CL.*
Colerus, p. 6. vitæ ejus nobis
auctor sit. Nec ignorare
etiam vult hoc loco *Colerus*
cum Baylio rerum harum
cupidos, *filiam van den Ende*
unicam, non tam quidem
fornia, quam ingenio excel-
lentem & latinam linguam
æque ac musicam scitissime
edoctam *Spinozæ*, haut raro,
suorumque condiscipulo-
rum, patre absente aut alibi
vocato, *magistram* extitisse;
quam

quam tamen institutionem
amuli Spinozae, quod homo
 esset, cum condiscipulo suo
Kerkeringto, Hamburgensi,
 in *magistram suam* ingenio
 bellissimam *amores* sunt in-
 secuti, quos *Colerus* p. 8. sq. &
Kortholtus de Tribus impo-
 stitoribus edit. 2. præf. lon-
 gius recensent,

§. V.

2.) de
 S C R I -
 P T U R A
 s. in uni-
 versum e-
 jusq; vete-
 ri, & novo
 fœdere, ut
 & Prophe-
 tarum &
 Apostolo-
 rum aucto-
 ritate,

Atque quum *paradoxam*
 adeo de *DEO hypothesis*
 corde *Spinoza* tum foverit,
 tum ore manuque (a) ad-
 struxerit; nequaquam po-
 stea paradoxum visum est
 iis,

iis, qui *Benedictum* non benedictum, sed maledictum Dei vindicem & assertorem esse volunt, quod omnem ille *Fidei Christianæ, Libris Symbolicis* expressæ, normam in meræ credulitatis & præjudiciorum, quæ homines ex rationalibus brutos reddant, formam (β) converterit; tum *sacrorum librorum* veritatem, antiquitatem & originem divinam iisdem, si non misellis magis, quam *Hobbefius* ac *Simonius* fecere, argumentis (γ) impugnaverit; & demum *Prophetarum* atque *Apostolorum* auctoritatem,

C

ceū

ceu quidem eum, qui nullos nisi ideis & affectibus suis attemperatos Deos credit, decebat, atrocissime (δ) iugillaverit. Præterquam enim quod tum *divina legis*, Israelitis in deserto latæ, naturam atque usum plane (ι) invertat, et *miracula* ad Moses saltem scientiam naturalem, vel etiam sacrilegorum hominum imposturam (ζ) referat, tum *vocationem Hebræorum* per Moſen, ut factum mere saltem humanum rideat, quum gens Hebræorum reipsa nullo Prophetiæ dono & nullo propitii Numinis privilegio supra gen-

gentes reliquas, ut (7) somniat, divinitus beata fuerit: jam speciatim *libros veteris testamenti*, tam Molaicos quam reliquos, posteriores esse (8) censet captivitate Babylonica, vel etiam Judæ Maccabæi temporibus a Pharizæis selectos; eorumque decreto, at *mutilos, corruptos & adulteratos*, in Synagoga receptos. Quo factum, ut *libri isti veteris fœderis sacri*, ceu quidem homo in Synagoga natus & in eadem primum enutritus (9) nugatur, ipsi etiam *Christo & Apostolis*, viris simplicibus, imposuerint,

C 2 pro

pro Mosaicis & Prophetis eas habentibus. Atque inde etiam *libros novi fœderis*, veluti ab *hominibus privatis & simplicibus*, qui in ipsis fundamentis enormiter dissentierint, & nihil minus fuerint, quam viri sapientes aut philosophi, horumq; naturali solum *judicio* vel *credulitate* profectos, (*) respuit, ridet & iugillat; *Judaicum* ita in Christianam Religionem *affectum* satis veluti proditurus.

(*) Sunt hodie *perquam multi*, qui *Spinozam* non omnibus satis *intellectam* de DEO *hypothesein* fovisse contendunt; quos vero
rogatos

rogatos velimus, ut si ad §. III. & IV. a nobis adnotata ipsis non sufficiant, haut gravatim cum illis cetera ejus hoc articulo breviter collecta dogmata conjungant, & forte latentem sub spinis colubrem propius quam antea sentient.

(β) Ita enim in *præfat. tract. sui theol. pol.* inter alia Spinoza, *Non mirum, ait, quod antiquæ Religionis nihil manserit, præter ejus externum cultum (quo vulgus Deum magis adulari, quam adorare videtur) & quod fides jam nihil aliud sit, quam credulitas & præjudicia: at quæ præjudicia? quæ homines ex rationalibus brutos reddunt. Quæ verba ejus liberiora passim per univ. sum ejus Tractatum famosissimum reinfarcita adinvenies.*

(γ) Lege, si placet, *Cap. VII.*

C 3

VIII.

VIII. IX. X. & XIII. *sqq.* tractatus Theologico-Politici, una cum ejusdem *praefatione* pluries jam citata.

(d) vid. *Cap. Tract. Spin. II. p. 15. 16. 18. & cap. XI. p. 139.* (e) v. l. c. *cap. IV. maxime p. 47. sqq.* (f) v. l. c. *cap. VI. p. 67. sqq.* (g) ita enim *cap. III. p. 30. sqq.* tractatus sui somniat. (h) evolvas hic inter cetera necesse est *cap. l. c. IX. p. 115. C. X. p. 127. nec non C. XII. & XV. (i) vid. C. VIII. l. c. IX. & X.*

(*) Licet enim *libros novi Testamenti, eodem cum libris veteris Testamenti modo* examinare non audeat, quod se exactam *linguae Graecae* cognitionem non habere ipse non diffiteatur; ita tamen de *iisdem C. X. p. 136. sqq.* loquitur, ut quantum in ipso est, omnem *iis auctoritatem* detrahat.

§. VI. Pro-

§. VI.

Prodidit imo eundem ^{3.) de} **CHRISTO** ^{e-}
animum Judaicum liberius ^{STO e-}
in revocatis, ex Manichæo- ^{jusque}
rum & Sadducæorum Scho- ^{speciatim}
lis, de Incarnatione & Resur- ^{tum incar-}
rectione CHRISTI, Servato- ^{natione ;}
ris nostri, hypothesibus,
quando utrumque mysteri-
um *mera* hominum simpli-
cium & nimis credulorum
***somnia* esse ipse somniat.**
Tantum enim abest, ut *my-*
***sterium incarnationis* ceu**
verum *mysterium* ab Apo-
stolo *I. Epist. ad Timoth. c.*
***III. v. 16.* tradi, possit crede-**

C 4

re,

re, ut potius *Epistola sua*
XXI. ad Oldenburgium
sensum in eo vel mysticum
vel plane paradoxum esse
quam audacissime (a) com-
miniscatur: *incarnationem,*
ratus, filii Dei nihil esse aliud,
quam *manifestationem sapi-*
entia illius aeterna, quæ uti in
rebus per universum omni-
bus & maxime in mente hu-
mana se manifestaverit, sic
demum modo quodam pe-
culiari & extraordinario
in persona Jesu Christi se exe-
ruerit & patefecerit. Un-
de tam paradoxum visum est
(b) *Spinoza* mysterium in-
carnationis Christi, sensu li-
terali

terali intellectum, ac si quis persuaderi sibi pati vellet a Mathematico quodam ingeniosissimo, *circulum* aliquem in triangulum aut quadraturam fuisse commutatum.

(a) Postulaverat videlicet a Spinoza *Oldenburgius* Epistola, serie, XX. ut suam de Christi incarnatione & satisfactione sententiam non amplius celaret, sed dilucide aperiret, si res suas in tuto esse vellet positas. Ad quod *Spinoza* jam *Epist. XXI.* id respondet, quod modo à nobis dictum fuit, *Non enim ad salutem necesse est, ait inter cetera, Christum secundum carnem noscere; sed de aeterno illo filio Dei, hoc est, aeterna Dei sapientia, longe aliter sentiendum.*

(b) *Epist.* allegata *XXI.* collata insimul *Epist. XXIII.* ubi quidem

C 5

negare

negare non audet homo versipel-
lis, Ecclesias quasdam recte dice-
re; *Deum factum esse hominem,*
quod historia incarnationis filii
Dei tot tantisque circumstantiis
ab Evangelistis & Apostolis sit de-
scripta; at tamen expresse non
minus quam audacter commo-
net, *se,* quid dicant, *nescire;* imo
ut *verum fatear,* addit Ep. XXI. *non*
minus absurde mihi loqui videntur,
quam si quis mihi diceret, quod cir-
culus naturam quadrati induerit.
Inde locum Johannis: *Verbum caro*
factum est, C. I. 10. 14. non modo
loquendi *Europais,* sed *orientali-*
libus gentibus familiari explican-
dum, & in *Christo Deum* saltem
maxime sese manifestasse dicen-
dum esse, *Epist. XXXIII. respon-*
det.

§. VII.

§. VII.

Nec minori audacia *alterum* illud de *resurrectione* <sup>tum re-
surrectio.
ne.</sup> *Christi mysterium*, ceu *primarium* fidei Christianæ *speciæ* solaminis omnis *fundamentum*, *suppositis* hinc *inde* *cuniculis*, *subruere* *penitus* est *aggressus*. *Fecit* *istud* *maxime* *Epistola*, *serie*, *XXV.* *ad* *Henricum* *Oldenburgium*, *qua* *passionem*, *mortem* & *sepulturam* *Christi* *literaliter*, *at* *resurrectionem* *allegorice* *accipiendam* *scribit*: *quod* *Evangelistæ*, *ex* *nimia* *credulitate*, *eam* *vere* *ita* *accidisse* *cre-*
den-

dentes, feminarum somniis, sibi decepti videantur, prout etiam Prophetis contigerit. Nec dissimulavit hanc *Spinoza* mentem suam jam *Epist. XXIII.* ubi tum Christi a mortuis resurrectionem *revera spirituales* expressis verbis appellat, tum ex eo, quod Christus nec Senatui Judæorum, nec Pilato, nec cuiquam infidelium, sed sanctis tantummodo suis apparuerit, concludit, (a) *resurrectionem* eapropter Christi *spiritualiter* & ad *captum fidelium suorum* esse exponendam. Admiscet denique *eidem Epistolæ* (b) axioma suum commune, quod

quod omnis de Christi Resurrectione, quæ *spiritualis* sit, narratio hac tantum finiliteris fuerit tradita, ut nos pari modo ad *spiritualem* ex morte peccatorum *resurrectionem* (γ) suscitaret.

(a) Non absimilem enim *Christi apparitionem* credit, c. *illi*, qua Deus apparuit *Abrahamo*, qui vere Deum apud se præsens esse credebatur, cum tamen hæc, & hujusmodi aliæ apparitiones vel revelationes ad *captum* unice *Israelitarum*, pro Spinozæ videlicet captu, sint accommodandæ.

(b) *Concludo itaque*, ibidem pergit, *Christi a mortuis resurrectionem* *revera spiritualem*, & *solis fidelibus ad eorum captum fuisse revelatum*, nempe quod *Christus eternitate donatus fuit*, & *à mortuis* (*mortu-*

os hic intelligo eo sensu, quō Christus dixit: finite mortuos moruos suos sepelire,) surrexit, simul atque vita & morte singularis sanctitatis exemplum dedit, & cæternus discipulos suos à mortuis suscitavit, quatenus ipsi hoc vita ejus & mortis exemplar sequuntur.

(γ) Quæ vero omnia, peculiari de veritate resurrectionis Christi sermone, quam solidissime, cum Grotio & Huetio, confutavit vir reverendus, Jo. Colerus, vitæ Spinnozæ nuper præmissio; quem legisse non pœnitebit.

§. VIII.

4.) de JURIS NATURAE, aliisque doctrinæ capitibus at per varios viros piOS & doctos refutatis.

Quæ reliqua ejus sunt de **JURE NATURAE** sola uniuscujusque libidine & potentia (α) circumscripto; ac inde, fluente *libertate* quidvis

VIS

vis (β) in *Religione sentiendi*
 & *Regione agendi*; nec non
 aliis *doctrinae Christianae*
 capitibus παραλογίσματα, ea a
Bredenburgo, *Wittichio*,
Museo, *Jaqueloto* ceteris-
 que enarrata & enervata (γ)
 fuere longius, quam ut in
 stata *SPINOZISMI* Ipeccati-
 atim *LEENHOFIANI*,
 nuperrime in *Belgio*, quum
 ibidem essemus ipsimet, da-
 mnati, recensione diutius
 nos remorentur. Uti enim in
 ipsius *Benedicti de Spinoza*
 foetus, tam ante quam post
 mortem ejus, *publicum* in
Belgio anathema dictum es-
 se, *Stoupe & Braunii* (δ) te-
 stimo-

stimonia, cum *Protestatione*
Ecclesiarum Reformatarum
nupera (e) evincunt: ita nunc,
quomodo in eos, quos
FRIDERICUS van LEEN-
HOF, *Minister Ecclesie*
Reformatæ Svollensis, inno-
vato, sub seculi nostri novi
initium, motu excludere
non exhorruit, foetus Spino-
zianos tum *Synodorum Re-*
formatarum, tum *Ordinum*
in Belgio *Præpotentium* au-
ctoritate, paucis saltem ab-
hinc mensibus, eodem ana-
themate animadversum fue-
rit, iis, qui rem ignotam in no-
stris etiam terris, ob unos al-
terosve *Spinozæ* *assēctas* huc
illuc

illucve latentes, scire cupiunt, ex *authenticis documentis*, tam promptissime quam brevissime, sumus enarraturi.

(a) Innuit suum hoc *juris naturæ principium* Spinoza præfatione Tractatus sui famosissimi, ubi, *Eousque scilicet*, ait, *jus naturale uniuscujusque se extendit, quo uniuscujusque cupiditas & potentia se extendit, & quod nemo jure naturæ ex alterius ingenio vivere tenetur, sed sua unusquisque libertatis vindex est.* Id quod *Cap. XVI. p. 175. sqq.* latius deducit, utpote in quo de *jure uniuscujusque naturali & civili*; deque *Summarum Potestatum jure* tractat; insimul tamen ostendit, jure suo naturali neminem revera cedere, nisi qui *potestatem* se defendendi in ali-

D um

um *transfert*; adeoque eos, qui summum imperium tenent, *jus ad omnia*, quæ possunt, habere.

(3) Defendit hanc libertatem maxime *Capite Tractatus* sui toties allegati *ultimo*, affirmans in eo, *libertatem sentiendi* in libera Republica salva Reipublicæ pacē & summarum potestatum jure & *posse* & etiam concedi *debere*, nec *posse* adimi, absque magno pacis periculo; magnoque totius Reipublicæ detrimento. Cui vero hypothese obviam speciatim ivit *B. Musæus* Diss. sua Jenæ A. MDCLXXIV, habita.

(γ) de quibus vide *Scholium*, quod §. huic annectere operæ pretium visum fuit.

(δ) Nam in *Stoupe* libello, *Religio Hollandorum* inscripto, & de quo itidem scholium nostrum conferas, hæc inter cetera leguntur: *Les sectateurs de Spinoza*, ait

ait, n'ont pas la hardiesse de se produire, car son livre renverse de fond en comble les fondemens de toutes les autres Religions, & pour cela il a été condamné par une ordonnance publique des Etats & le debit en a été défendu. Idem testatur Jo. Braunius in vera sua Belgarum Religione, Stoupx libello diffamatorio opposita: Status, inquiens, nostri Præpotentes pessimum hunc foetum (in Spinozæ tractatum invehit) in ipso partu suo suffocatum voluerunt, eumque condemnatum publice vendere gravissimo edicto interdixerunt, quam primum modo in his provinciis in lucem editus erat. conf. Mr. Bayle T. II, Dict. ed. pr. p. 1086. lit. c.

(6) Totam illam huic opellæ nostræ infra insertam leges; cuius vero de anathemate in Spino-

zæ sententias & scripta testimoni-
um hoc est: 't Is allen kennelyk,
bæ dat Do. Fredericus van Leen-
hof, Predikant tot Zwolle, voor om-
trint drie Jaren, bestaen heeft wyt
te geven een Boekje, genaemt den
Hemel op Aerden, opgemaekt ten de-
le wyt de Ethica van den afgevallen
Jood en berugten Godversaker Be-
nedictus de Spinoza, reers voor
lange Jaren by de Hoge Overig-
heyt onses Vaderslandes verboden.

Scholium.

Quam exosæ fuerint
Spinozæ Hypotheses, tum in
Tractatu suo Theologico-
Politico, tum in Operibus
suis Posthumis ab ipso non
sine dolo hinc inde jactæ,
Viris in Belgio, Anglia &
Ger-

Germania summis & veritatis amantibus, id ex numero tot scriptorum constat, quæ Spinozæ scriptis spinosissimis magno zelo conatuque fuere opposita.

A. Objurgaverat enim quidam *Stoupa, Locum-tenens seu Lieutenant-Colonell*, in exercitu Gallorum Helvetus, non indoctus, Theologos Belgas scripto publico, quod ad ea, quæ Spinoza ogganierat, penitus obmutuissent. Fecit istud in libello suo falsissimo, Belgis multum exoso, quem *Religio Hollandorum* inscriptum A. 1673. Trajecti ad Rhenum, tempore irruptionis istius Gallorum memorabilis, prodire fecit, tolerantiam in eo tot religionum sectarumve in Belgio peracerbe fugillaturus. Erat ille tempore

D 3 Crom.

Cromvelli ; antequam arma
 cum literis commutaret, verbi
 divini in Anglia minister , & in
 Ecclesia Wallonica, quæ Londi-
 ni in loco, *the Savoy* dicto, con-
 gregari solet, prædicabat. Ver-
 ba ejus in Belgas hæc sunt: “ Je
 “ne croirois pas vous avoir parlé
 “de toutes les Religions de ce
 “pâis, si je ne vous avois dit un
 “mot d’un homme illustre & sa-
 “vant, qui a ce que l’on m’a as-
 “suré a un grand nombre des Se-
 “ctateurs, qui sont entierement
 “attachés à ses sentimens. C’est
 “un homme qui est né Juif qui s’
 “appelle *Spinosa* qui n’a point ab-
 “juré la Religion des Juifs ni em-
 “brassé la Religion Chretienne:
 “aussi il est tres méchant Juif, & n’
 “est pas meilleur Chretien. Il a fait
 “depuis quelques années un livre
 “en Latin dont le titre est *Ina-*
 “*status Theologico-Politicus*, dans
 le-

lequel il semble d'avoir pour,,
but principal de détruire tou,,
tes les Religions & particuliere,,
ment la Judaïque & la Chretien,,
ne & d'introduire l'Atheisme,,
le Libertinage & la liberté de,,
toutes les Religions. Il souti,,
ent qu'elles ont toutes été in,,
ventées pour l'utilité que le,,
Public en reçoit, afin que tous,,
les citoyens vivent honnêtement,,
& obéissent à leur Magistrat, &,,
qu'ils s'adonnent à la vertu non,,
pour l'espérance d'aucune re,,
compense après la mort, mais,,
pour l'excellence de la vertu en,,
elle-même, & pour les avanta,,
ges que ceux qui la suivent en,,
reçoivent de cette vie: il ne dit,,
pas ouvertement dans ce livre l',,
opinion qu'il a de la Divinité:,,
mais il ne laisse pas de l'insinuer,,
& de la découvrir, au lieu que,,
dans les discours il dit haute,,

D 4 ment

ment que Dieu n' est pas un
Etre doué d' intelligence, infini-
ment parfait & heureux com-
me nous nous l' imaginons; mais
que ce n' est autre chose que cet-
te vertu de la nature qui est re-
pandue dans toutes les Creatu-
res. Ce Spinoza vit dans ce-
païs; il a demeuré quelque tems
à la Haye, ou il étoit visité par
tous les esprits curieux & même
par des filles de qualité, qui se
piquent d' avoir de l' esprit au
dessus de leur sexe. Ses sectateurs
n' osent pas se decouvrir par
ce que son livre renverse absolu-
ment les fondemens de toutes
les Religions, & qu' il a été con-
damné par un Decret public des
Etats & qu' on a defendu de le
vendre, bien qu' on ne laisse pas
de le vendre publiquement. En-
tre tous les Theologiens qui sont
dans ce pais il ne s' en ait trou-
vé aucun qui ait osé écrire con-
tre

tre les opinions que cet Auteur,,
 avance dans son traité. I' en suis,,
 d' autant plus surpris que l' Au-,,
 teur faisant paroître une grande,,
 connoissance de la langue He-,,
 braïque, de toutes les Ceremo-,,
 nies de la Religion Judaique,,
 de toutes les coutumes des Juifs,,
 & de la Philosophie, les Theo-,,
 logiens ne sauroient dire que ce,,
 livre ne meritent point qu' ils,,
 prennent la peine de le refuter ;,,
 s' ils continuent dans le silence. ,,
 on ne pourra s' empecher de di-,,
 re ou qu' ils n' ont point de *cha-,,*
rité en laissant sans reponse un,,
 livre si pernicieux, ou qu' ils,,
aprouvent les sentimens de cet,,
 Auteur, ou qu' ils n' ont pas le,,
courage & la force de les comba-,,
 tre. ,, Cui vero ut os eo fortius,
 ariete velut arieti adversum fa-
 cto, obturaret, ejusque in Belgas
 calumnias graviter, more suo, re-

D 5 tunde-

tunderet, magna indignatione & plane imperterritus obviam ivit *Joh. Braunius*, tum Ecclesiæ Minister & Theologiæ Professor Noviomagenſis, jam Professor Theologiæ Groeninganus non incelebris, in libello A. 1675. vulgato, cui titulum fecerat: *Vera Religio Belgarum*, una cum *Apologia Religionis Statuum Generalium Belgii confœderati*. Et surrexerunt etiam tam ante Stoupæ istas objurgationes, quam maxime paulo post tum ex Reformatis, tum ex Lutheranis, tum ex Pontificiis, tum ex aliis viri undique insignes, qui scripta Spinozæ fortiter sibi impugnanda & confutanda sumserunt.

(B.) Non ultimum, sed prope modum primum inter eos locum mereri multis visus est (1.) *Joannes Bredenburgius*, civis Roterodamensis, & textor, ut plures sunt in
Bel-

Belgio opifices & artifices, non indoctus. Ille enim A. 1675. Roterodami scriptum, per Isaacum Næranum, in 4. edidit sub titulo: *Jo. Bredenburgii enervatio Tractatus Theologico-Politici, una cum demonstratione, geometrico ordine disposita, Naturam non esse Deum, cujus effati contrario predictus tractatus unice innititur.* Sunt, qui neminem præter hunc ingenii subtilis textorem Spinozæ hypothesin vel dilucidius exposuisse vel solidius refutasse affirmant; & qui quoque (2.) *Franciscum Cuiperum* in *Arcanis Atheismi revelatis*, quæ A. 1676. itidem Roterodami in 4. edidit, sua omnia ex Bredenburgii demonstratione Geometrica clanculum ipsi, contra fidem datam, subducta, hæuisse suspicantur; utut alter alterum variis postmodum libellis ipsius atheismi postulaverit;

stulaverit; de qua re legi poterunt plura apud *Baylium* T. III. Dict. p. 2774. Adjutrices deinde Bredenburgio manus junxit alter quidam laicus, (3) *Guilielmus Blyenbergius*, civis Dordraceus, & honestis, ut ipse in *Epist. XXXI.* ad Spinozam, *Opp. Spinozæ Posthum.* ait, mercaturis se alens, qui opusculo quodam de *Veritate Religionis Christianæ*, Lugduni Bat. A. 1674. edito, Spinozam confodere allaboravit. Veluti vero decretum esset divinitus, ut $\delta\iota\sigmaοφο\iota\ \tau\tilde{\epsilon}\ \kappa\acute{o}\sigma\mu\sigma\upsilon$ per $\tau\alpha\ \mu\omega\rho\epsilon\tilde{\iota}\ \tau\tilde{\epsilon}\ \kappa\acute{o}\sigma\mu\sigma\upsilon$ confunderentur, & qui fortes & stare erant visi, eos infirmi & ignobiles prosternerent.

(C.) Ab his laicis ad doctos inter Reformatos viros nos convertimus, ex quibus (4.) post *Anonymum*, qui jam A. 1671. sub literis initialibus *J. M. V. D. M.* Epistolam

lam contra Spinozæ tractatum Theologico-Policum Trajecti ad Rhenum publicabat, primus calamum in Spinozam strinxit (5.) *Regnerus Mansveldius*, Professor Ultrajectensis, qui in scripto suo posthumo A. 1674. in 4. Amstelodami contra Spinozæ tractatum edito, eum merito ad æternas tenebras damnandum censet. Excepit eum (6.) *Lambertus Veldhuysius*, qui A. 1676. prodire fecit tractatum moralem, sub rubro: *Lamberti Veldhuysii, Ultrajectensis, tractatus moralis de naturali pudore & dignitate hominis*, in quo illam maxime Spinozæ hypothesin destruere est annisus, qua omnes actiones hominis, sive bonas sive malas, a superiori & necessaria Dei seu Naturæ operatione dependere supponit. Recentior est editio hujus tractatus Veldhuysii, quam *P. Baylius*, titulo

lo ita immutato : *Tractatus de cultu naturali & origine moralitatis*, A. 1680. prodiiſſe, T. III. *Diſt. ſui p.* 2779, memorat. Nec etiam (7.) *Salomon van Til*, Theologiæ hodie in Academia Lugduno Batava Profeſſor, commentationibus ſuis in *Psalmum Davidis*, aliisque ſcriptis eruditus clarus, deſtitit ſuo *Voorhof der Heidenen voor de Ongeloovigen geopen*, ſeu *Gentium Atrio*, quod Dordraci, quum ibidem adhuc verbi divini Miniſter & Scholæ Profeſſor eſſet, A. 1694. in 4. Belgice edidit, cujuſque *continuatiorem* A. 1696. ſcripſit; *Spinozæ in Pentateuchi; Moſisque*, divini ſcriptoris, *auctoritatem* inſultus & eam præcipue ejus hypotheſin, *Unam tantum dari ſubſtantiam*, maſcule repellere. Qui Belgice neſciunt, poſſunt quæ *van Til de Moſe*, *Pentateuchi auctore* & *de Deo contra Spinozæ excep-*

ceptiones tractat, suramatim vel dans la *Historie des ouvrages des Savans de Ms. Bânage*, mois de Mars l' an. 1696. p. 314. vel in *Actis Erud.* A. 1695. p. 393. & A. 1696. p. 295. ubi *atrii continuatio* recensita est, legere. Nam *Jo. Braunii Animadversiones* in librum Spinozæ detestabilem, quas motus in Belgio bellicos A. 1673. interceptisse in *Apologia sua pro religione Ordinum Hollandiæ* commonet, lucem viderint, dubiosum atque incertus. Accuratissimam omnium & plenissimam Spinozæ confutationem ex viris Reformatis adornavit (8.) *Christophorus Wittichius*, Theologiæ in Academia Lugduno-Barava Professor, qui A. 1690. *Anti-Spinosam sive Examen Ethicæ B. de Spinoza cum Commentario de DEO & ejus attributis* in 4. vulgavit; utut Auctor *Vitæ Philopatris Wittichium*, quod perpetuum cum

cum Spinoza litterarum commercium aluerit, eandem cum Spinoza hypothesein fovisse, eumque Anti-Spinozam suam adeo saltem composuisse nugetur, ne suis ipse Spinofista videatur; quam tamen calumniã retundit *Colerus Vita Spinozae* p. 149. sq. Nec infeliciori cum Wittichio successu spinas Spinozæ evulsit vir perdoctus (9.) *Isaacus Jaquelot*; Minister Ecclesiæ Hagiensis & hodie Regi Borussiae a concionibus aulicis, datus *ses dissertations sur l'existence de Dieu*, Hagæ Comitum A. 1697. in 4. ed. & in Act. Erud. A. 1697. p. 165. recensitis, quibus veritas illa ex universali primæ mundi antiquitatis historia, ex Epicurei & Spinofiani systematis vanitate, & denique e characteribus divinum quid in religione Judaica nec non in propagatione Christiana esse evin-

evincunt ab eo egregie demonstratur. Quæ (10.) *Wilhelmi Deurhosi*, Professoris Amstelodamensis, sint opera & lectiones Theologicae, quibus hypothesi Spinozæ perquam solide, ex *Coleri* in vita Spinozæ p. 154. sq. elogio, confutavit, si norint, qui viderint. Accedit (11.) *Jensii, Medici Dordraceni*, scriptum, quod A. 1698. Dordraci in 4. prodiit sub rubro: *Examen Philosophicum sextæ definitionis partis primæ Ethicæ Benedicti de Spinoza, sive prodromus animadversionum super unico veterum & recentiorum atheorum argumento nempe una substantia; ubi infirmitas & vanitas argumentorum pro ea evincetur: nec non quod antea jam erat memorandum* (12.) *Alberti de Verfe* scriptum Anti-Spinozisticum, quod titulum habet.

E

P Im.

*L'Impie convaincu ou dissertation contre Spinoza, dans laquelle l'on refute les fondemens de son atheisme, Amst. A. 1684. conf: les Nouvelles de la Republique des lettres 1684. Octobr. p. 862. Partem doctrinae Spinozianae confutarunt ex Reformatis (13.) Petrus van Mastricht in *Gangrena* p. 105. sqq. & (14.) Melchior Leydekkerus in *Face Veritatis* p. 105. sqq.*

(D.) Belgis Reformatorum Doctoribus ex Anglis adhuc jungimus (15.) virum summum *Henricum Morum*, cujus duo in Spinozana scripta eruditissima prostant: unum est *Epistola* ejus ad *V. C.* altera, quae brevem tractatus Theologico-Politici confutationem complectitur, paucaque sub finem annexa habet de libri *Francisci Cuperi* scopo, cui titulus est: *Arcana Atheismi revelata.*

Al-

Alterum est *Duarum precipuarum Atheismi Spinoziani columnarum subversio*, seu duarum istarum Spinozæ Propositionum, *Ad substantiam, quatenus est substantia, necessariam existentiam pertinere, & unicam in mundo esse substantiam*, confutatio. Utriusque scriptum insertum est Tom. I. *Opp. ejus Philosophicorum* Londini A. 1679, ed. p. 565. sqq. & p. 615. sqq. cum quibus, si placet, merito conf. *Antidotum ejus adversus atheismum* Tom. II. *Opp. Phil.* p. 27. Nec omnittendushoc loco est Gallus, perdoctus, (16.) *de la Mothe*, Minister hodie Ecclesiæ Walloniæ Londinensis, quem in tractatu suo *de l'inspiration des livres sacrez du Nouveau Testament*, Amstel, 1695. in 8. ed. occasione disceptationis inter *Joannem Clericum & Richardum Simonens* de inspiratione li-

brorum sacrorum, Abortæ, Spinozæ ea de re opiniones una solide refutasse, vel ex Actis Brud. A. 1696. p. 153. intelligi poterit.

(E) Ex Augustanz Confessionis fratribus palmam Reformatis in confutando Spinozæ maxime fecit dubiam. (17.) Jo. Musæus, Theologus, dum viveret, Professor in Academia Jenensi, vir acutissimi ingenii, quem statim A. 1674. in dissertatione aliqua Academica, cui titulum fecit: *Tractatus Theologico-Politicus, ad veritatis lucem examinatus*, tam solide, tamque masculè Spinozæ confutasse omnes, ad quos dissertatio illa pervenit, probe sciunt, ut Theodoras Securus, Auctor anonymus libri: *l'origine de l'athéisme*, in alio quodam scripto, *Præsentia Theologica* inscripto, Musæi Dissertationem in Belgio adeo rarâ esse soleat. Antecid

ivitem (18.) *Fridericus Rappol-*
tus, Professor Theologiæ Lipsi-
 ensis, qui in oratione sua inaugu-
 rali contra Naturalistas ipsis Ka-
 lendis Junii A. 1670. habita, &
 e oporibus ejus Theologicis, a
Jo. Bened. Carpzovio Lipsiæ A.
 1692. ed. Tom. I. p. 1386. sqq.
 inserta, Spinozæ hypotheses per-
 niciosissimas in ipsis incunabulis
 cœpit revellere. Quibus duum-
 viris Colerus noster venerandus
 in vita Spinozæ p. 145. adjungit
 (19.) *Jo. Conradum Dyrnum*, Pro-
 fessorem Altorfensem, cujus ra-
 ment adversus Spinozam oratio-
 nem laudatissimam se nondum
 vidisse nec ipse dissimulat, nec
 nos dissimulamus.

(E.) Ex iis, qui Pontificiæ sedi
 vel mente vel corpore sunt ad-
 dicti, celeberrimus Abrincensium
 Episcopus (20.) *Petrus Daniel Hue-*
sius in *Questionibus suis Alnetanis* de

concordia rationis & fidei, Cadomi & Parisiis A. 1692. in 4. ed. Spinoza Tractatum Theologico-Politicum p. 77. sqq. graviter castigat. Idem fecisse (21.) Patrem le Vassor, ex Pontificio post ea tempora Reformatum factum, in tractatu suo de vera Religione, A. 1688. Parisiis impresso, le Journal des Savans du 31. Janvier 1689. les Nouvelles de la Republique des lettres; & l'histoire des ouvrages des savans ejusdem anni, cum Baylio T. III. dict. p. 2774. nobis restesunt. Maxime vero ex Pontificiis Gallis contra Spinozam insurrexit (22.) Franciscus Lami, Frater Benedictinus, qui A. 1696. Parisiis vulgavit: Le nouvel Atheisme renversé, ou refutation du systeme de Spinoza, tirée pour la plupart de la connoissance de la nature de l'homme. Justum hujus scripti elogium habent Chevreana parte altera p. 101. ejusque

ejusque recensio extat dans le *Journal des Sçavans* du 28. de Janvier 1697.

(G.) Ex Labadistis (23.) *Petrus Tuon*, Joannis de Labadie, Ex-Jesuitæ Galli, discipulus & Labadistarum Woevvardiæ in Frisia occidentali minister, A. 1681. librum in 8. Amstelodami contra Spinozam vulgavit inscriptum: *L'impieeté condannée*. Et quum sint, qui virum ceteroquin valde pium & eruditum (24) *Petrum Poiret*, Labadistis accenseant, meminisse una suo merito oportet scripti doctissimi, quod sub titulo: *Fundamenta atheismi eversa, sive Specimen absurditatis Spinozianæ*, alteri *Cogitationum suarum Rationalium de Deo, anima & malo* editioni A. 1685. annexit.

(H.) Nec pœnitebit harum rerum cupidos, qui Gallice sciunt,

E 4 maxi-

maxime ipsius (25.) *Baylit*, viri eruditissimi, in Spinozæ hypothes præcipuas animadversiones T. II. Dict. p. 1090. sqq. ed. pr. & T. III. ed. post. p. 2775. sqq. aut *Isaac Jacqueloti* demonstrationem de existentia Dei, a F. Halma vita Spinozæ adjectam; vel qui prægultum saltem hypothesium Spinozæ habere cupiunt F. *Spanhemii Elementam Controv.* p. 622. sqq. legisse.

(1.) Ceterum de vita & moribus Spinozæ id ultimo jam loco addimus, quod *Sebastianus Kortboldus* ex viri reverendi *Jo. Coleri* ore, dum in Belgio esset, hausit & quod in præfamine editionis alterius tractatus de *Tribus Impostoribus*, a patre suo *Christiano Kortboldo* conscripti, pie & prudenter de Spinozæ monuit: “Professus est se, de eo inquam, “Christianum & vel Reformatorum vel Lutheranorum cœtibus non

non modo ipse adfuit, sed &,,
 aliis auctor saepenumero &,,
 hortator extitit, ut templa fre-,,
 quentarent, domesticisque ver-,,
 be quosdam divini præcones,,
 maximopere commendavit.,,
 Nec unquam jusjurandum aut,,
 petulans de Deo dictum ex ore,,
 Spinozæ exit; nec largiore usus,,
 est vino & satis duriter vixit.,,
 Ideoque hospiti quavis anni,,
 parte LXXX. aureos Belgicos,
 tantummodo persolvit & sum-
 mium CCC. quotannis,,
 impendit.

E 5 CAP.

CAP. II.

de

SPINOZISMO
LEENHOFII

in specie,

§. I.

Spinozismus nostra
estate a
FREDE-
RICO van
LEEN-
HOF tri-
bus scri-
ptis publi-
ce reco-
gitus.

TRes nimirum &, quod
excurrit, anni sunt,
quod *Frederic. van LEEN-
HOF, Minister Ecclesia Re-
formatæ Zwollensis*, libro
quodam Belgico, cui titu-
lum fecit: *Den Hemel op
Aarden*, hoc est, **COELUM
in TERRA**, seu *descriptio
veræ*

vera lætitia, (a) Spinozæ de essentia & natura DEI sententiam paradoxam, reliquorumque aliquot Spinozismi capitum crambem, suis jam aliquot ante sermonibus sacris appositam, novo integumine, novoque labore recoquere infelix allaboravit. Tractat vero in eò cœlo suo de vera hominis in hoc terrarum orbe lætitia, quam generatim (β) per transitum a minori perfectione ad majorem, obscura voce, describit, dein autem paulo luculentius tum ex

essen-

essentia Dei, tum ex amoris
 per Christum divini, tum
 maxime ex aeterni Dei, quam
 in rerum natura servat, ordi-
 nis cognitione vera resulta-
 re docet. Quod ut ordine
 non male composito distin-
 cte suos doceat, *capite primo*
 biblicum vocis caeli sensum,
 omniaque, quae de caelo vel
 paradiso agunt, loca sacra
 explvit, & *capite secundo* ve-
 ram laetitiae verae naturam
 exponit. Deinde *capite ter-
 tio* veros laetitiae verae fru-
 ctus & operationes; perinde
 ac *capite quarto* oppositos
 tristitiae humanae effectus
 ostendit. Quo facto *capite*
te

te quinto præstantiam lætitiæ veræ ejusque radios divertos seu causas præcipuas declarat; & *capite sexto* argumenta contralætiæ, qui pro tristitia pugnant, resolvit, atque *capite septimo* speciatim loca quædam Scripturæ de tristitia dilucidat. Porro *capite octavo & nono* certa quædam lætitiæ veræ propagandæ & augendæ media præscribit. Et tandem *capite decimo* in summis etiam vel angustiis, vel difficultatibus lætitiæ veram aucupandam; prout in amore nullum metum esse *capite undecimo & ultimo,*
 111 (5) com-

commonet. At quum cœ-
 lum hoc Leenhofii non om-
 nibus beatum satis & fir-
 mum visum; ac idcirco
nonis alteris longe aliter
 vel rectius sentientium scri-
 ptis publicis (d) illico impu-
 gnatum & concussum valde
 fuerit: obnubilato itaque
 tantum & imo collapsuro
 cœlo per duo alia scripta; sci-
 licet, *denubilationem* quan-
 dam, seu nebularum dispul-
 sionem; Belgis *Opheldering*
 dictam, ut & *breuem Re-*
sponsonem, nova fulcimina
 supponere. Leenhofius est
 annus.

(a) Edi.

(α) Editus est liber Amstelodami in 8. A. 1703. ut ut titulus A. 1704. quod lucri nimis avidorum bibliopolarum quandoque mos est, præ se ferat. Ipse titulus hic est: *Den Hemel op Aarden; of een korte en klare Beschrijvinge van de varen en stant vastige Blydschap: soo naar de Reden, als de H. Schrift, voer alle slag van Menschen, en in allerlei voordallen, zamengesteld door Fredericus van Leenhof, Predikant te Zvvolle. Te Amsterdam by Jacobus Langenberg. 1704. 8. Semina hujus libri jam sparsit in alio libro, de Ketten der Bybelsche Godgeleertheit dicto & A. 1682. impresso ac A. 1700. recuso.*

(β) Cap. II. p. 20. (γ) Cap. I. p. 6. quæ si legeris, cave ne nobis irascaris, quod speciosa adeo verba legeris: latet angvis sub herbis & verbis.

(δ)

(d) Opera pretium fœdum non dubitavi, si *scripta*, Leenhofii caelo *opposita*, iis, qui nosse cupiunt, vel titubemus ex temporis quo prodierunt, sese recensentur. Scilicet ubi

(1.) Leenhofii *Hemel op Aarden*, de quo modo n. (a) diximus, prodierat, in lucem ex adverso prodierunt.

(2.) *Epistola Florentini Bomble ad Leenhofium*, seu *Brief aan den Heer F. van Leenhof*, behelzende noodige *Aanmerkingen* over desselvs *Hemel of Aarden*; tot omsigtiger onderscheiding der ware blydschap van de ydele en bedriglyke: door *Florentinus Bomble*, Predicant tot Amstel-

steldam, T'Amsteldam by G. Borstius 1704. 8. Ubi succinctas aliquas in omnia undecim cœli Leenhofiani capita adnotationes invenies. His accesserunt

(3.) *Epistola aliqua T. H. van den Honert ad Leenhofium, seu Brieven aan den Heer Fredericus van Leenhof, vvegens sijn Boek genaamt de Hemel op Aarde door T. H. van den Honert, Bedienaar des H. Evangeliums tot Amsteldam.* T'Amsteldam by G. Borstius 1704. 8.

(4.) *Den ingebeelden Hemel op der Aarden van D. F. Leenhof verdvveenen door den Waaragtigen Hemel op der Aarden, seu Falso confictum cœlum in terra D. F. Leenhofii dispulsum per verum cœlum in terra.* Tot Vtrecht, by Herman Hardenberg. 1704. 8.

(5.) *Cœlum in terra Creyghtonii cœlo in terra Leenhofii oppositum seu De Heemel op Aarde, geopent*

F voor

voor alle vware Christenen uyt Gods heylig Woordt: en gestelt *tegens den becmel op aarde van Dom. F. Leenhof*, door *J. Creyghton* Predikant te Francker. Te Francker 1704. 8.

(6.) *Gods betuiging tegen Israel* Pf. LXXXI. 14. -- 17. op onse tyden en zeden gepast, vvaarin onder anderen aangevvesen vworden de vware oorsaken, vvaarom Godt onse en onser Hooge Bondgenooten Wapenen niet voorspoediger heeft doen sijn in den Jare MDCCIII, nevens *bet Reukverck van de Gebeden der Heiligen* over Pf. CXLI. 2. door *Jo. d' Outrein*, Phil, Doct. Bedienaar des H. Evangeliums, en Professor in de illustre Schole te Dordrecht, T' Amsteldam by *G. Borstius*, 1704. 8. in cujus praefamine locus 2. Cor. VII. 10, contra *Leenhofium* speciatim vindicator.

(7.)

(7.) *Epistola Eusebii Philometoris*, seu *Brief aan den Heer F. van Leenhof*, over zijn uytgegeven Boekje genaamt de Hemel op Aarden door *Eusebius Philometor*. T' Amsteldam. by Jac. Hardenberg. 1704. 8.

Quibus scriptis quum adeo impugnatum videret *Leenhofius* cœlum suum, ere sua esse censuit edere.

(8.) *Den Hemel op Aarden opgeheldert van de Nevelen van Misverstand en Vooroordeelen*, dienstig om alle argvvaan en twijffelingen vveg te nemen, door *F. van Leenhof*: seu *denubilatio cœli in terra nebulorumque, per præjudicia & sensum malignum*.

F 2

in

in eo coortarum, *dispulsio*.
Te Zvvolle ende t' Amster-
dam, 1704. 8.

Qui vero, quum non sa-
tisfaceret Antagonistis, op-
posita fuit

(9.) *Epistola altera F. Bomble,*
seu Tweeden Brief aan den Heer
F. van Leenbof, behessende noodi-
ge Aanmerkingen over t' eerste
deel van den *opgebelderden Hemel*
op Aarde. Tot Wederlegging
van de ongegronde Berispingen
en bevvy's datter geene *Opbelde-*
ringe in gevonden vwordt. Door
Florentinus Bomble. T' Amstel-
dam by G. Borstius 1704. 8. Ac-
cum *parastata quoque Leenbofi*
surgebat, qui

(10.) *Redenkundige Aanmerk-*
ingen tot Wederlegging van den
Brief van den Heer Tako Hajo van
den

den *Honert* geschreven tegen den Hemel op Aarden van de Heer F. van *Leenhof*, door E. D. M. T' Amsterd. 1704. 8. seu *Animadversiones Rationales in Honerti Epistolam Leenhofii caelo in terra oppositam*, edidit; insecure est

(11.) *Alter a Honerti Epistola ad Leenhofium*, seu *Briefv aan den Heer F. van Leenhof* wegens de *Redenkundige Aanmerkingen* door E. D. M. ende *Opbeldering van sijnen Hemel op Aarde*, door T. H. van den *Honert*. Cui adjecta est *Korte Verhandeling van de Wettige Blydschap en droevheid* door T. H. van den *Honert* byt sijne *Waarragtige Wegen die God met den Mens houdt*, voor ruim tien Jaaren geschreeven. T' Amsteldam, by G. Borstius. 1704. 8. Ac

(12.) *Jo. Creyghtonii Adnotationes ad Leenhofii caelum denubilatum* seu *J. Creyghtons korte Aanmer-*

kingen, op den Hemel op Aarde, opgeheldert van de Neevelen van Misverstand en Vooroordeelen door F. Leenhof. Te Francker. 1704. 8. His vulgatis tertium scriptum Leenhofii prodiit, quod est

(13.) *Brevis responsio seu Korte Antwoord op de Brief van de Heer T. H. van den Honert vvegens de Redenkundige Aanmerkingen, enz. door F. van Leenhof: qua animadversiones rationales falso sibi per Honertum imputari ostendit. Te Zvvolle by G. Tydeman, 1704. 8. Recusa est hæc*

(14.) *responsio Leenhofii paulo post*

post Zuyvollaë & Amstelodami
una cum *Animadversionibus* qui-
busdam *Leenhofii* ad Honerti
Epistolam tertiam, cui hunc titu-
lum ille fecerat.

(15.) *Weder - Antwoord op het
Korte - Antwoord van den Heer F.
van Leenhof, vvegens de Reden-
kundige Aanmerkingen, vvaarin
deseelys ongegrond beklag verie-
delt vwordt; door T. H. van den
Honert. T' Amsteldam, by G.
Borstius 1704. 8. Cui accesserunt*

(16.) *Epistola Honerti. Quarta,
seu Vierde Brief. an den Heer F.
van Leenhof: waar in beveesen
vwordt, dat zyn Hemel op Aarde
uyt Spinozaas Schriften is opge-
maakt; en in vvelke de ophelde-
ring van dien Hemel op Aarde,
hier en daar nader vwordt ter
toets gebracht, door T. H. van
den Honert. T' Amsteldam. by
G. Borstius. 1704. 8. Ac*

F 4 (17.) *Epi-*

(17.) *Epistola Honerti Quinta, seu Vyude Brieu aan den Heer F. van Leenhof, vvegens sijnen Hemel op Aarde: Waarin de Nietigheid van de Aantekeningen op de Redenkundige Aanmerkingen; en van sijn vermeerderde Korte Antvord ontdekt, en aangevvesen vvoordt; door T. H. van den Honert. T. Amsteldam by G. Borstius 1704.8. Nec omisit*

(18.) *Vir Cl. Jo. d' Outrein, Professor Dordracenus in appendice ad Adnotationes suas necessarias in librum Belgicum: De eenige gereformeerde Waarheid, opgesteld en uitgegeven door het Collegie het vvelke men den naam gest van HEBREEN, præpter cœlum Leenhofii denubilatam monita quædam addere. Qui præterea prodierunt*

(19.) *Articuli Satisfactorii a Consistorio Zvvollensi Frederico van Leen-*

Leenhof præscripti & ab eo subscripti; at denique Zvollaë typis publicis exscripti, sub titulo: *Artikelen tot satisfactie van de Eerw. KerkenRaad van Zvolle, voorgesteld aan Dn. Fred. van Leenhof, en by syn E. ondertekent, vregens syn uitgegeven Boeken, genaamt den Hemel op Aarden, des selfs Obheldering en Korte Antwoord, Te Zvolle, by Gerrit Tydeman, 1704. 4.* cum illis conferas necesse est *Articulos Classis Rev. Svollensis Inquisitorios*, quos tum recensuit, tum proluxa disquisitione examinavit

(20.) *Jo. Sluiter*, Minister verbi Raaltenfis in *Consensu Leenhofii, cum Spinosa & Philopatre*, seu *Adnotationibus suis ad Leenhofii Responsa*, quæ ille ad *Articulos illos inquisitorios* dederat, editis *Amstelodami* sub titulo: *Overeenstemming*

tuffchen den Heer Fredericus van Leenhof en Spinoza en Philopater, vertoont in eenige korte Aanmerkingen over de Antwoorden op de Artikelen van 'Eervv. Clasfis van Zvvolle, Syn E. voorgehouden, en de Veranderingen in Syn E. Keten der Bybelsche Godgeleertheit gemaakt. Zynde een afgeperste Verdediging van twee Gedigten door Jo. Sluiter Predikant te Raalte, t' Amsteldam, by G. Borstius, 1704. 8. Tria maxime in hoc scripto lectu digna inveniuntur; primum ipsi *Articuli inquisitorii*; dein *Leenhofii responsiones ad articulos inquisitorios*; & demum *necessarie quaedam ad Leenhofii responsa animadversiones*. Fecit has *Sluiterus* in tutelam *poematum duorum*, quæ non sine latcasmis in causa Leenhofii scripsit, quæque una

una cum poemate Leenhofii respon-
sorio & aliis quibusdam pro-
dierunt sub titulo:

(21.) *Verscheide Gedigten soa
voor als tegen den Hemel op Aarde,
gefatsoeneert van Do. F. van Leen-
hof, naar de gronden van B. d. S.
t' Amsteld. by G. Borstius 1704.
Adscriptus est ipsi rubro rythmus
Belgicus:*

*Kan men ook veel druif of vygen
Van Spinosaas doornen krygen?
& subsecuta quoque est al-
tera quædam aliorum & diver-
forum in eadem causa poematum
collectio, cui annexum est Een
vermakelyk Scheeps - Praatje tus-
schen een Zvvols Schipper en een
Reisiger, over de Persoon en bandel
van de Heer F. van Leenhof, seu
lectum non injucundum Colloquium
nautæ Zvvollensis cum peregrina-
tore de persona & causa Leenhofii
edi-*

editum Amstelodami per Borstium 1704. 4. Nec omit-

tenda hoc loco sunt Anonymi
cujusdam, Burmanni & Cocceji
Scripta Anti-Leenhofiana. Nam

(22.) in illo *Anonymi*, quod titulum habet: *Troubartige Waarschouwing aan alle slag van Menschen, vvegens de over-eenstemminge tusschen den Hemel op Aarden* beschreven door den Heer F. van Leenhof, en de *Schriften* van den Godversaker *Benedictus de Spinoza*, t' Amst. by G. Borstius 1764. 8. consensum dogmatum Leenhofiac Spinozæ quoad omnia cœli Leenhofiani capita undecim verbotenus reperies, & unius verba cum alterius verbis collata.

(23.) Alterum scriptum, quod *Franciscus Burmannus*, Minister Evangelii in civitate Enchuysen, composuit, *Spinosistarum summum bonum*

bonum cum cælo Leenhofii collatum ad dialogi modum sistit. Impressum est istud Enchuyse per Henricum van Straalen cum rubrica: t' hoogste goed der Spinozisten, vergeleken met den Hemel op Aarden van den Heer F. van Leenhof, A. 1704. 8. atque fratri Auctoris, Petro Burmanno, Professore Ultrajectensi, dedicatum. Id quod & tertium illud annexum habet, quod est

(24.) *Epistola aliqua Jo. Henrici Cocceji, Cameræ Rationum Generalitatis Secretarii ad F. Burmannum Belgica, in qua Coccejus patris sui percélebris de structura templi Hierosolymitani sententiam a Leenhofii itricuris, capite maxime tertio cœli denubilati allatis, perdocte vindicat.*

(25.) *Ultimum demum, quod nos hucusque vidimus, in causa*
Leen-

Leenhofii scriptum est: *De Handelingen van de Christelyke Synodus van Noord-Holland, in de Saake van Do. Fredericus van Leenhof gebonden, volgens last van de voornoemde Synodus uytgegeeven door hare Gedeputeerden, Jakobus Geelkerke, Bedienaar des H. Evangeliums tot Haarlem, en Tako Hajo van den Honers, Bedienaar des H. Evangeliums tot Amsteldam; seu Acta Synodalia Synodi Hollandia Septentrionalis in causa Leenhofii; T' Amsteldam, by G. Borstius, 1706. 8. Relata sunt ad hæc per Geelkerki-um & Honertum, Synodi Depu-ratos ea, quæ in Synodis Belgicis, maxime illa, quam Almaria nu-per, mense Augusto 1706. cœge-runt, in causa Leenhofii acta sunt, quæque, ostenso prius senten-tiæ Leenhofianæ fundamento & momentis præcipuis, ex Belgico*
 idio-

idiomate in Latinum translata
breviter & *ως εν συνόψει* recensere
visum est.

§. II.

Fundamentum & caput
sententiæ Leenhofianæ in
universum adhæc momen-
ta redit:

Funda-
menta &
capita do-
& r i n æ
Leenhó.
si Spinosi-
sticæ præ-
cipua,

I. *Aeternum & necessari-
um esse in rebus mundanis
omnibus causarum nexum;*
quemque omnes, qui beati
esse velint, læto & sibi relicto
animò agnoscere necessum
habeant,

II. *Omnia, quaecunque fi-
unt ex certis legibus, causis-
que secundis promanare;*
utut

utut nexus causalium quan-
doque non statim pervideri
possit. Hincque

III. *DEUM* non nisi sen-
su improprio ut *Regem*, ut
Legislatorem; ut *Dominum*
& ut *Judicem*, a *Prophetis*
& *Apostolis* in codice sacro
describi: quia auctor Scri-
pturæ S. se ad vulgi captum
accommodaverit, qui sibi
DEUM non aliter, quam ut
Regem, throno suo insiden-
tem; ut *Legislatorem*, ho-
mini vitæ suæ normam jux-
ta leges præscribentem; ut
Judicem unicuique secun-
dum opera sua remuneran-
tem posset concipere; quum
cete-

ceteroquin *sensus sibi relicti*
 nullas leges civiles admit-
 tant, nullumque talem De-
 um, qui universi terrarum
 orbis vel rex, vel legislator,
 vel iudex sit, *vero proprioque*
significatu possint compre-
 hendere. Unde

!V. *Scripturam Sacram*
ea saltem fini ab hominibus
quibusdam non improbis fuisse
se conscriptam, non ut divina
Et coeco assensu amplectenda
omnibus norma existeret, sed
ut ad summam vitam felici-
tatem, lætitiæ Et tranquill-
tatem viam, per amicitia Et
obedientia vinculum, mon-
straret. Ac quum propterea

G . . . V. Omnes

V. Omnes in universo terrarum orbe tum actiones tum operationes essentielles saltem sint causarum proximarum effectus, ex æterno naturæ ordine profuentes: inde eos, qui felices esse velint, quietos unice & lætos esse debere in omnibus actionibus suis, & nunquam anxios aut tristes; quod alias omnis anxietas et sollicitudo murmuratio futura sit aduersus æternum ordinem Naturæ, quam **DEUM LEENHOFII** esse omnes ejus Antagonistæ uno ore conclamant.

Causa
Leenhofii
ad Classium
Campen &

§. III.

Est quum memorata
Leen-

Leenhofii sententia, *terrestri* Synodo-
rum in Bel-
g:º judi-
um delata.
 ejus *cælo* hujusque *de-*
nubilatione disseminata,
 tum magnam apud pios
 & recte sentientes scan-
 dalum, tum apud impro-
 bos & male sentientes
 calumnias magnas exci-
 taret; quod ea omnem reli-
 gionem, omnem magistra-
 tum, omnes leges, omnia
 foedera, omniaque societa-
 tis humanæ vincula dissol-
 vere, his & illis visa esset:
 capropter *Ecclesia Belga-*
rum Reformata, de scanda-
 lo, de motu, de calumniis
 per *Leenhofium suum* susci-
 tatis, intimo animi dolore,

G 2 so. li.

sollicita rem omnem tum
ad *Classium* suorum examen
& *Synodorum* (a) iudicia,
tum ad *Magistratus sui tri-*
bunal Summum (b) deterre
statuit.

(a) Tum ex *Bentheimi* *Hellân-*
dischen *Kirchen* una *Schulen-*
Statut Cap. XV. p. 180. sqq. tum
etiam aliunde conventuum & ju-
dicatorum Ecclesiasticorum in Bel-
gio discrimen satis constat. Ha-
bent nempe Belgæ *Reformati* tres
distinctas congregationes Ec-
clesiasticas, quarum prior vocatur
de Kerken Raad, seu *consistorium*,
quod est *conventus verbi ministro-*
rum & ecclesie seniorum, qui laici
sunt, in qua vis civitate vel quovis
pago, ubi modo est ecclesia. *Clas-*
ses, quæ alteram congregationem
Ecclesiasticam constituunt, sunt con-

conventus Deputatorum ex vicinarum quarundam Ecclesiarum consistoriis; atq; ejusmodi classes plures in una eademque provincia dantur, v. Benthem l. c. p. 486. sq. Tertia congregatio dicitur *Synodus*, & est conventus Deputatorum ex omnibus Classibus unius & totius provinciae. Habetur ejusmodi Synodus singulis annis in unaquaque provincia; & ea propter quoque *provincialis* appellatur, quo nomine a *Synodo Nationali* distinguitur, quæ est conventus Deputatorum ex plurimum provinciarum congregationibus synodalibus, quamque non nisi post plurimum annorum decursum & gravi quidem de causa, universam Ecclesiam tangente, instituunt.

(G) Scilicet ea est *Ecclesia Belgarum Reformatæ constitutio*, quam ad primam proxime Ecclesiæ Christi-

stianæ, ævo Apostolico, formam accederè gloriantur, ut causæ Ecclesiasticæ graviores primum *Classum examini*, dein *Synodorum* iudicio, & demum, ubi necesse fuerit, *Magistratus summi auctoritati* subjiciantur.

§. IV.

Syno di
Alcmari-
ensis A.
1704. de-
claratio-
nes,

Itaque *CLASSES* Ecclesiarum in *Hollandia Septentrio-
nali*, Deputatos suos A. *MDCCIV.* ad *Synodum Alcmariæ* convocatam ablegaturæ, *Leenhofii* scriptis, ob motus per ea natos, examini subjectis, Deputatos illos suos in Synodo de *mediis* scandalum datum tollendi maxime sollicitos esse juebant

bant. Atque jam in ipsa Synodo, mense Augusto Alcmaria coacta, vix articulus XXII. Actorum Synodali-um, de librorum impressio-ne licita, prælectus erat, quum Fratres, ut vocantur Correspondentes cum Hol-landiæ Australis Ecclesiis, ea- quæ in causa Leenhofiana a Synodo Hollandiæ Australis peracta fuerant, ex Actis ac literis suis prælegerent & rogarent, ut Christiana Hol-landiæ Septentrionalis Syno-odus, fraterno amore & zelo, commota, par cum Hollan- diæ Australis ecclesiis consi- lium decretumque iniret.

G 4 Nec

Nec detrectabat *Synodus Alcmariensis* in scripta & acta Leenhofii ad instantiam Fratrum suorum inquirere; & quum in re tanti momenti, maxime vero propterea, quod *Status* quidam *Transylvanice* Leenhofii causam ex *Synodo Ecclesiastica* ad *suum tribunal* pertraxerant, moderate & caute procedere consultum ducerent, eam Fratribus quibusdam suis speciatim committebant, qui quæ causæ Leenhofianæ momenta sint, & quibus mediis sive malæ sive bonæ causæ mederi possit, in timore Dei inquirerent. Atque hi circumstantiis causæ

læ

ſæ omnibus probe perſpectis & ponderatis, ac cum Synodi Hollandiæ Auſtraliſis decretis collatis has *declara-
tiones* faciebant & ad Synodum ſuam deferrebant:

I. *Quod Spinosa principia & dogmata, in Leenhoſii ſcriptis renovata, ac per Claſſes & Synodum Hollandiæ Auſtraliſis damnata, in hac etiam Synodo publice merito ſint condemnanda.*

II. *Quod auctor librorum in-
quiſitorum non amplius in Eccleſia Dei & miniſterio publico ſit ferendus, niſi publicam ſcriptorum ſuorum palinodiam, eamque ſufficientem faceret; cujus rei tamen executio ad Synodi Tranſſylvaniæ juris-
dictionem pertineret.*

III. *Quod promulgatio cæli in terra, ejusque præſentia denubilitio, non juxta ſvætas harum provinciarum ordinationes Eccleſiaſticas facta videatur.* IV.

IV. Quod anxie & intime sit dolendum, executionem censure a Classi Svollens: facta per Consules civitatis Svollens:, & iudicium laudabile Synodi Transsylvania per Dnbb. Commisarios Palatricos, in causa per univrsam Ecclesiastica, fuisse interrupta.

V. Quod inde necessum videatur, decernere: ut rerum harum & decreti in iis facti notitia quamprimum a Deputatis Synodi hujus cum Deputatis Synodi Transsylvania, per literas communicetur, qui rem ulterius ad locum suum, & nominatenus quidem ad Rev. Classem Svollensem deferrent; una cum promerita pro zelo & religione ejusdem in hac causa declarata, gratiarum actione.

VI. Quod Correspondenti ad Transsylvanos ituro, in id maxime sit incumbendum in Synodo Transsylvana, ut Dnn. Delegatos Statuum, eque ac ipsos Praepotentes Tran-

Transylvania Status quam humilissime, causa universa momentis qua decet fide expositis, ore et obstetetur, quores illa Ecclesiastico iterum iudicio committatur: imo quod et reliquis Dns. Correspondentibus, ad omnes et singulas provincias ex hac Synodo abituris, eo omnibus viribus annitendum sit; ut ceterarum Provinciarum Synodi socias et fraternas cum hac Hollandia septentrionalis et illa Transylvania Synodo manus jungant, prescriptaque media vel ad interim assumantur.

VII. *Quod Deputatis hujus Synodi Pra-Nobiliss. Statuum-Pensionarius sit advenit, cui non solum arduam admodum et gravem Christiana hujus Synodi sollicitudinem de scriptis Leenboffi cognitam redderent, utpote quorum principia Spinofistica fundamentum omnis verae religionis destruerent; hincque si Minister Ecclesiae ea audacter adstructa eat, non nisi multa mala et damna*

damna in Ecclesiam essent illaturæ, sed quem quoque exponant, ut scripta illa, in testimonium condemnationis communis, publico Statuum Hollandiæ Septentrionalis Præpotentium edicto confiscarentur. Præterea consultandum quoque esse Dni. Statuum Pensionarium, annon consultum duceret, ut apud Status Præpotentes ipsi Deputati, qua decet, submissione peterent, quo causa hæc ad Generalitatis Collegium deferatur, & scripta illa auctoritate suprema & communi supprimerentur, hocque consensu Dni. Statuum Transylvaniæ, unionis cum his provinciis memores eo permoventur, ut ne consilia Ecclesiastica, quantum scripta sæpius memorata, eorumque Auctorem spectarent, ad exemplum ceterarum hujus Reipublicæ civitatum, amplius interciperent.

VIII. Quod denique necessum sit, ut Dni. Fratres Correspondentes

tes

res, ex hac Synodo ad ceteras abituri
 Synodas correspondentes obsecra-
 rent, quo Deputatorum suarum Sy-
 nodorum rogatu a Provinciarum
 Statibus, idem quod ipsi a suis,
 impetrent.

Hæ sunt illæ Ecclesiasti-
 corum ad causam Leenho-
 fianam Commissariorum
 declarationes, quas ad Syno-
 dum relatas, & quampluri-
 morum vutorum consensu
 adprobatas pro conclusis &
 declarationibus Synodali-
 bus Synodus Alcmariensis
 declaravit: ea tantum ad fi-
 nem harum resolutionum
 in Actis limitatione mode-
 rate addita, ut tum *Deputa-
 tis Classis Alcmariensis*, qui-
 bus nihil prorsus in Actis suis
 hac

hac de re commissum fuerat, tum *Deputatis Classis Amstelodamensis & civitatis Enchuyfen*, qui in Actis suis causam Leenhofii ad referendum saltem assumere iussi fuerant, liberum maneret, gesta Synodi prius cum Fratribus suis communicare.

§. V.

Synodi
Alcmariensis, ut &
aliarum
quarundam
Synodorum
declaratio-
nes ad
Transylu-
lanos mis-
sa.

Missæ fuerunt postmodum hæc tum *Synodi Alcmariensis*, tum plurimarum *Synodorum correspondentium*, quæ in eandem de *Leenhofii causa* sententiam conspirabant, *Resolutiones* ad *Transylulanos*, una cum *duabus literis communitoriis*, quarum alteram *Hollandia septen-*

*septentrionalis, alteram vero
australis Hollandia Synodi
Deputati ad Ecclesiasticæ in
Transsylvania Synodi De-
putatos exaraverant, ut hi
eo magis per literas illas ad
suscitatum in ecclesia & pro-
vincia sua per Leenhofium
scandalum amovendum
concitarentur. Illæ Depu-
tatorum Synodi Hollandiæ
septentrionalis hæ erant:*

*Reverendi, Pii ac Doctissi-
mi Viri, Deputati Syno-
di Transsylvania.*

*Quandoquidem unquam quie-
tem Zionis Belgii confoederati scri-
pta quadam turbarunt, & apud
eos, qui foris sunt, scandala multa
suscitarunt; ea sane sunt famosa
vaide Friderici van Leenhof, Mi-
nistri*

noſtri Eccleſiæ Svolanſis, ſcripta, ſeu
 cælum ejus in terra, in uſum omnis
 generis hominum ab eo vulgatum,
 qua cum denuhilatione ejusdem &
 brevi quadam Reſponſione.

Atque hæc quidem cauſa eſt, cur
 Clafſis Hollandiæ Septentrionalis
 de promulgatione ſcriptorum ho-
 rum, propter provinciarum noſtra-
 rum Conſtitutiones Eccleſiaſticas,
 merito non ſolum fuerint ſollicita;
 ſed cur & Synodus Chriſtiana
 Hollandiæ ſeptentrionalis, menſe
 Auguſto hujus anni Almaria habi-
 ta, nihil magis quam veritatem &
 perpetuitatem fidei, quæ in Chriſto
 eſt, cordi ſibi eſſe juſſa, inter cæteras
 Actorum ſuorum cauſas, oculum
 animumque in famoſa illa ſcripta
 maxime converterit.

Et res quoque eo devenit, ut Sy-
 nodus noſtra prælaudata, pro liber-
 tate in dijudicanda cauſa hæc mere
 Eccleſiaſtica ſibi conceſſa, ubi qui-
 dem

dem per Correspondentem Vestrum de interruptis per Nobb. Commissarios Politicos consiliis optimis Synodi Transylvania certior facta, & de universare, omnibusque ejus circumstantiis diu sobrieque, coram DEO omnipresente, deliberatum fuerat, previa tandem ad Commissarios nostros Politicos per Fratres Correspondentes & Synodi Deputatos rei relatione, ex decreto omnium Classium, hanc in scripta ista & auctorem eorum sententiam ferret:

Inserti hic erant IV, priores Articuli Synodi Hollandiæ septentrionalis, antea jam §. XII, recensiti; post quos Epistola ita pergebat:

At quum necesse etiam visum fuerit, ut ne scriptorum horum perniciosissimorum vulgatio fiat uberior, sed potius suscitata per ea scandala, quantum fieri possit, tollantur: ea propter Christiana Hollandiæ septentrionalis Synodus de sequen-

H

ibus

tibus mediis, a Classibus pene omnibus adprobatis, prospexit:

Sequebantur hic posteriores IV. Articuli Synodi Holl. Sept. ibidem antea §. XII. enarrati.

Atque hoc est Christiana in Hollandia Septentrionali Synodi iudicium, & hac etiam sunt media, quae ad suppressendos Leenhofii libros seligenda censuit; prout id ex Actis nostris suo tempore tradendis constabit.

Interea nos, Synodi Hollandiae Septentrionalis Deputati officio nostro, per Synodum nobis demandato, ubi id iam in potestate nostra positum esse sensimus, hoc ipso satis facere, Vobis que viri & Cooperarii Rev. de omnibus iis, quae in re tanti momenti apud nos acta sunt, notitiam per hasce dare volumus; idque non alium in finem, quam ut

I. Synodi nostrae Christianae hac

in re zelus vobis non solum manifestus fiat, & per nos veluti testes publicos, Reverenda Classi Svollensi, omnibusque, quorum interest, contestetur, Ecclesiam Batavam, maxime vero illam, quæ in Hollandia septentrionali est, cælum istud in terra detestari; verum ut & speciatim

2. Rev. Classis Zvollensis & Christianæ Synodi in Transylvulania zelum laudabilem deprecædicaemus, sperantes fore ut vos, viri Rev. in quantum commissio vestra Synodica se extendit, & si vobis ita visum fuerit, omne id agere non sitis omisuri, quod ad suppressionem hujusmodi scriptorum & sublationem tot scandalorum poterit facere.

Imo dubitare nec volumus nec possumus, quin zelus vester eo magis in hac re communis sit futurus, quod ea fundamentum totius religionis tangat.

Ex intimis cordis visceribus pre-

camur, ut Deus vos, Viri Rev. a que
 ac nos, operarios suos, ad rem, que
 gloriam ejus spectat, gerendam ido-
 neos reddat. Zelus Domini quo
 longius hoc uberius in nobis se effun-
 dat, ut nos, fidei domus Dei ministri
 domum ejus sanctificemus, & ex
 sanctissimo ejus, que minus sancta
 vel impura sunt, ejiciamus. Cete-
 rum vos salvos esse jubemus, una
 cum Hollandia nostra septentriona-
 lis Ecclesiis univ. Subscribimus
 nos

Reverendorum, Piorum & Doctiss.
 Virorum, Deputatorum Synodi
 Transylvanica

ad studia quavis paratissi-
 mi cooperarii in Christo

Regnerus van Staveren,
 Syn. Holl. sept. b. t. Dep.

Dab. Edami.
 d. XXVI. Sept.
 MDCCIV.

Henricus van Olphen,
 Syn. Holl. sept. b. t. Dep.

§. VI.

S. VI.

Præterea eodem mense
 A. MDCCIV. *utriusque Hol-*
landiæ Deputati Ecclesiasti-
ci Præpotentibus itidem
 Hollandiæ, West Frisiæque
 Statibus Epistolam, *Reque-*
stum ipsis dictam, ad nor-
 mam mediorem in causa
 Leenhofii sibi præscriptorū,
 quam submississime obtule-
 runt. Supplici autem Re-
 quæsto illo voce Deputati à
 Statibus Præpotentibus, ve-
 luti Ecclesiæ Dei Antistibus
 in terra summis, & utriusque
 tabulæ Custodibus petiebant,
 ut (1.) *venditio librorum*

Requisitio
 prima De-
 putatorum
 Synodi
 Hollandiæ
 Borcalis
 ad ordines
 Hollandiæ
 Frisiæque
 occidenta-
 lis Præpo-
 tentes hor-
 umque A-
 postolium.

H 3 Leen-

Leenhofii prohiberetur; (2.) ut res illa ad Generalitatis Statuum Collegium deferatur; (3.) ut Status Transylvanici teneantur, inquisitionem causæ Leenhofianæ non ad suum amplius forum trahere, sed Synodo Ecclesiastica unice relinquere. Rationes petiti erant, quod (1.) res ipsam veritatis & pietatis, quod in Christo est, fundamentum tangeret; quod (2.) hypotheses Leenhofianæ atheismum reintroducerent; dein (3.) Dei existentiam destruerent; porro (4.) verbum Dei pessumdarent; & (5.) formæ sanorum verborum seu

seu sanis fidei articulis contradicerent; atque adeo (6.) iis, qui foris sunt, multarum in Ecclesiam Reformatam calumniarum ansam darent; ac (7.) extremam in doctrina & moribus corruptionem adferrent. Subscriperant hoc Requestum *Abdias Velingius & Regnerus van Staveren*, & ubi Senatui Statuum Præpotentium præsentatum fuerat, sequens ei in margine *Apostolum* fuit adpositum:

Visum est Statibus Hollandiæ Frisiæque occidentalis, ut præsens *Requestum* *Dominis Deputatis civitatum*

H 4 tum

tum Lugduni, Amstelodami
 & Alcmariæ examinandum
 tradatur, rei dijudicationi &
 ipsorum relationi inservitu-
 rum. Actum Hagæ Comi-
 tum d. XV. Octobr. A.
 MDCCIV.

ad mandatum Statuum

SIMON van BEAUMONT,

§. VII.

Articuli
 Leenhofii
 Satisfacto-
 rii ad re-
 quisitio-
 nem Con-
 sistorii
 Svollensis
 ab ipso
 subscripti.

Quæ ubi in Hollandia
 tum septentrionali tum au-
 strali gesta fuerant, non diu
 post in *Transsylvania* in lu-
 cem prodibant *Articuli* qui-
 dam *Satisfactorii* per Con-
 sistorium *Zvollense* Leenho-
 fio

fio in causa sua præscripti, ut illis subscriberet. Nec etiam Leenhofius tum ad quæsitâ in articulis istis respondere, tum iisdem subscribere renuebat. Quo factum ut Reverenda Classis Svolvensis & Christiana Transylvulaniæ Synodus Articulos istos, verbis unice quibusdam in Articulo VIII. immutatis, confirmaret.

Excusi fuerunt articuli isti Zvollæ A. 1704. in 4. cum titulo: *Artikelen tot Satisfactie van de Eerw: Kerken-Raad van Zwolle voorgestelt aan Dn. Fred. van Leenhof, en by syn Eerw. ondertekent,*

H 5 kent,

*kent, wegens syn uitgegeven
Boeken, genaamt den Hemel
op Aarden, desselvs Ophelde-
ring, en Korte Antwoord.*

Et quum Consistorium
Svollente nulla alia Articulo-
rum horum exemplaria pro-
genuinis agnoscat, quam
quæ Svollæ per Gerrit Tyde-
man de 28. Octobr. 1704
fuerunt edita, jam Articulos
hos ex eadem Tydemanni
editione recensere juvabit.
Fluunt autem sequenti or-
dine:

Articulus I.

“Quum, qui infra nomen sub-
“scripsi, per ipsam rei experientiam
sen-

sentiam atque animadvertam, quod scripta mea & quidem *Cæ-*
lum in terra, hujusdem *Denubila-*
tio & Breve meum Responsum, vehementes apud multos motus & turbas admodum noxias in Ecclesia excitent & præter omnem opinionem, spem & expectationem, meam scandala oboriri faciant enormia, meque in Spinozismi & Heterodoxiæ suspicionem adducant: eapropter in satisfactionem, *Consistorii Reverendi*, & ut querelæ ac accusationes cunctæ cessent, ut motus, factiones & scandala suborta supprimantur, ut Ecclesiæ Reformatæ tranquillitas sua pristina restauretur, & ut animis piorum tantum turbatis sollicitudo omnis dematur, animo vero & sincero, sine fallacia, sine æquivocatione & sine ulla mentis vel sensus ambigui, reservatione, imo sine intentione, velut ex charitatis lege supremâ, quic-

"quicquam, quod mei interfit, ve-
 "ritati adversum dicendi, declaro
 "atque contestor, quod in promul-
 "gatione antea nominatorum scri-
 "ptorum meorum nullum alium sco-
 "pum, finemque mihi fixum habue-
 "rim, quam Dei, Christique glori-
 "am, ecclesiæ Dei ædificationem, &
 "veritatis æque ac pietatis propaga-
 "tionem, eum quidem in modum,
 "quo in Scriptura S. per verbum
 "Dei revelatur, & argumentis
 "idoneis docetur.

Articulus II.

"In specie declaro, quod sine ulla
 "sensu ambiguitate, significatve
 "improprio sequentes fidei Christi-
 "anæ articulos pro veris habeam &
 "agnoscam; nempe
 "1. Quod Scriptura S. sit DEI
 "verbum & unicum illud medium,
 "per quod peccatores salvantur, a
 Deo

Deo revelatum, hocque non so-
lum pro infirmis & sensu pauperi-
bus, sed & pro sagacissimis & sapi-
entissimis.,,

2. Quod Scriptura S. nos non res,
vanas, quæ in simplici saltem imagi-
natione consistant, nec res prorsus,
absconditas & extravagantes, quæ,
intellectu impossibiles & non nisi,
chimæræ quædam sint, doceat ;,
quin potius essentielles & intellectu,
non difficiles veritates proponat,
quæ in mysteriis, rationi abscondi-
tis, consistunt, & nihilominus sci-
tu ac creditu necessariæ sunt ad sa-
lutem, ut SS, Trinitas, Prædestina-
tio, Fœdus gratiæ, Beneficium,
sponsionis, Incarnatio & Satisfactio,
Filius Dei, Resurrectio mortuorum,
& Judicium extremum, vel uni-
versa salutis œconomia divina.,,

3. Quod Scriptura S. veritates,
has essentielles & mysteria intelle-
ctu non difficilia doceat, nobisque,
passim

“passim proponat sub symbolis, si-
 “militudinibus & phrasibus meta-
 “phoricis, ut modo hoc eo facilius il-
 “la nobis instillet, hoc magis perspi-
 “cuae nobis exponat, & eo efficacius
 “animo cordique nostro imprimat;
 “& quod Scriptura S. hoc saltem
 “modo in rebus ejusmodi se homi-
 “num infirmitati accommodet,
 “utpote qui multum a corpore de-
 “pendent; quam ob rem Scriptura
 “S. non parabolæ cujusdam admira-
 “bundæ ad instar, sed ut institutio sit
 “theologica, nobis data est, plena es-
 “sentialium ac cognitu non imper-
 “viorum mysteriorum, quæ animi
 “oculis intuemur & vi devoti scru-
 “taminis, ac per illuminationem
 “intellectus a nobis pernoscentur,
 “capiuntur & assumuntur; atque
 “hoc etiam pacto se Deus ut Regem,
 “ut Judicem, ut Legislatorem, ut
 “Patrem misericordem, ut clype-
 “um, mercedem &c. nec non coelum
 “ut thronum suum, terram ut
 scabellum

scabellum pedum suorum, & vi-
tam æternam ut civitatem, paradi-
sum, nuptias, coronam, regnum,
hæreditatem &c. nobis sistit.,,

4. Quod fides, non sit cœca ali-
qua devotio imaginationibus sal-
tem vanis innixa, sed certa ali-
qua notitia &c. prout se habet,
quæstio vigesima prima Catechi-
smi Heidelbergensis.,,

5. Quod Ratio & Scriptura non,
sint viæ duæ distinctæ, sive media,
duo distinctæ per quorum utrumvis,
per se acceptum aliquis salvus pos-
sit fieri, & quod in specie quidem,
ratio, quocunque etiam modo vel,
collustrata vel correctâ, neminem,
salvare possit; sed quod ratio &,
Scriptura ita tum sint comparata,
ut Scripturæ perpetuo postpona-
tur Ratio, hæcque necessum habe-
at in omnibus rebus fidei Scriptu-
ræ normæ se submittere.,,

6. Quod illis, qui in Christum,
credunt

"credunt & per communionem
 "Dei hæredes constituti sunt salutis,
 "eo annitendum sit, ut seipfos per
 "Scripturam S. magis magisque in
 "fide perficiant, & salutis suæ reddan-
 "tur certiores; hocque pacto fidei
 "lætitiâ, inde oriundam in omni-
 "bus vitæ humanæ casibus, quoad in
 "terris vivimus, non solum conser-
 "vare, sed & per Scripturam hujus-
 "que solamina adaugere allabo-
 "rent.

"7. Quod istius generis homines,
 "qui veræ & perfectæ lætitiæ, seu
 "felicîtatis participes facti sunt, nul-
 "li alii sint quam Christiani, qui
 "ex omni hominum genere Scri-
 "pturam Sacram pro sano & vero
 "verbo Dei agnoscunt & in JESUM
 "Christum credunt ad salutem.

"8. Quod Deus sit Spiritus infini-
 "tus & unicus ac æternus rerum o-
 "mnium creator, qui res omnes,
 "tum spirituales tum corporales ex
 liber-

liberrima voluntate ac potentia,,
 extra se, in tempore, jussu suo, cre-,,
 avit & vi æterni sui decreti ac con-,,
 filii non sine ordine conservat: ut,,
 adeo Deus quoad essentiam, pro-,,
 prietates, virtutes & operationes,,
 infinitis modis a Natura abeat &,,
 differat.,,

9. Quod revera sint duæ distin-
 ctæ & creatæ substantiæ, quarum,,
 altera spiritualis est, altera corpo-,,
 ralis; & quod hæ duæ substantiæ,,
 distinctæ, quibus nihil est inter se,,
 invicem commune, sint cogitan-,,
 tes & extensæ; quod cogitans spiri-,,
 ritualis sit, & extensa corporalis;,,
 unde etiam corpus & anima res,,
 duas distinctas constituunt.,,

10. Quod omne, quicquid est,,
 conditum factumve, a Deo depen-,,
 deat, & unumquodque quidem,,
 suo modo & pro sua natura, sive sit,,
 res extensa & corporalis, sive res co-,,
 gitans & spiritualis: quod proinde,,
 I etiam

"etiam creatura rationalis legi Dei
 "morali sit subdita, hincque obstri-
 "cta ad obedientiam plenissimam
 "conditori suo in omnibus veritatis
 "& pietatis considerationibus præ-
 "standam ; sub spe temporalis & æ-
 "ternæ vel mercedis vel pœnæ, pro-
 "ut quidem illa vel bene vel male
 "egerit.

"11. Quod ordo Dei æternus sit Dei
 "voluntas, ordinatio & æternū de-
 "cretum, tam occultum quam reve-
 "latum, quod pro liberrimo suo be-
 "neplacito ab æterno in seipso fecit,
 "& vi cujus omnia in tempore fi-
 "unt & aguntur regulariter, utpote
 "in quo providentia Dei consistit;
 "& quod in illa acquiescere nihil a-
 "liud sit quam quod Catechismus
 "Heidelbergensis quæstione vige-
 "sima octava dicit, & quod in deci-
 "mo tertio articulo Confessionis
 "Belgiæ affirmatur.

"12. Quod in peccato & malo
 mora-

morali, ut ut etiam juxta Dei æter-
 num decretum factum, nemo tran-
 quillo animo esse, se delectari, vel,
 gaudere possit, quoniam vi volun-
 tatis Dei æternæ, decreti & legis,
 vergit in nostram perditionem &
 damnationem, imo in abnegatio-
 nem & profanationem essentia &
 naturæ Dei. Quod eapropter a,
 peccato nos convertere teneamur,
 hoc est, gratia & auxilio Spiritus,
 Sancti malum detestari, illud aver-
 sari, & de eo, cum animi secundum,
 Deum tristitia, pœnitere; hocque,
 omittendo bonum sectari, ut ab,
 omni perditione & damnatione,
 liberati in communionem Dei æter-
 num vivamus & quidem ad nor-
 mam modumque rerum earum,
 quæ Moses & Prophetæ, Christus,
 & Apostoli vere nobis annuncia-
 runt, & quæ quæstione octogesima,
 nona in Catechismo nostro Chri-
 stiano docentur.

I 2

13. Quod

"13. Quod Gratia sit virtus Spiri-
 "tus Sancti & Dei amor benevo-
 "lus peccatorem, æternam damna-
 "tionem promeritum, adjuvandi,
 "eique cooperandi, & salutem ipsius
 "cum timore & tremore promo-
 "vendi; utur ille nihil horum, quia
 "potius iram Dei æternam, fuerit
 "meritus.

"12. Quod Christiana Religio
 "Catholica unico fundamento,
 "quod Iesus Christus est, superædi-
 "ficata, Religio illa vera sit, quæ se-
 "cundum normam Verbi divini in
 "Ecclesia tantum Reformata ad
 "institutum Christianorum vete-
 "rum pure docetur, & ut Evange-
 "lium regni in universo terrarum
 "orbe prædicari debet, omnibus
 "populis in testimonium.

"15. Quod Religio hæc non a
 "supremo Magistratu, (qui ipse a
 "Deo ejusque Lege dependet, huic-
 "que omnem cultum divinum de-
 bet,)

bet,) instituat,ur, vel pro arbitrio i-
 pfius ordinetur in salutem & tran-
 quillitatem populi ; sed quod Reli-
 gio a Deo unice dependeat ; &
 quod Magistratus Christiani, velu-
 ti Ecclesiæ Dei antistites, eam,
 conservare saltem teneantur &
 tueri. Quod porro finis & sco-
 pus veræ Religionis sit Dei glori-
 ficatio & ut salutem sive vitam,
 æternam in quietâ, tranquilla, ho-
 nesta & vita vere pia, sub jam dicto,
 Magistratu supremo, consequa-
 mur.,

16. Quod mentiri & aliquem,
 defraudare ; quod veritati & pro-
 priæ nostræ conscientiæ, solum ob-
 commodum aliquod privatum,
 at in Dei proximitate nostri,
 præjudicium, contradicere ; quod,
 cum proximo suo non cordate &
 candide agere, factasint detestabilia,
 & opera Diaboli, amoris Dei & pro-

“ximi, & omni etiam societati civi-
 “li directe repugnantia.

“17. Quod mortuorum resur-
 “rectio & extremum iudicium in
 “mundi exitu sit futurum; & quod
 “per mortem hominis non omnia
 “cum eo pereant, quasi in totum de
 “eo actum sit; sed quod corpus &
 “anima in morte dissolvantur & a se
 “divellantur, ut horū alterū in pul-
 “verem revertatur, ex quo desum-
 “tum est, alterum vero ad Deum re-
 “deat, qui istud dedit, usque ad istud
 “tempus, quo omnes, qui in sepul-
 “chris jacent, audient vocem filii
 “Dei, & qui bona fecerunt, prodi-
 “bunt ad resurrectionem vitæ &
 “qui mala fecerunt, ad resurrectio-
 “nem damnationis,

“18. Quod bonum nostrum
 “summum sit cognitio, amor &
 “communio Dei in filio suo, in
 “sponsorem, in mediatorem & in
 “expiationem mundi proposito, per
 fidem

fidem in ipsius sanguine impetrata;,
 pollicitante interea Spiritu, quod,
 nihil nos ab hoc amore Dei, qui in,
 Christo Jesu est, sit divulsurum;,
 prout habet quæstio & responsio,
 prima Catechismi Heidelbergensis. 77

Articulus. III.

Porro ut ostendam, quod nihil,
 commune habeam cum opinioni-
 bus Benedicti de Spinoza impiis,
 vel omni illo, quod per legitimam,
 consequentiam existis potest erui,
 vel quod in ejus scriptis minus sa-
 num, heterodoxum & Scripturæ,
 Sacræ adversum est; vel quod, ut,
 ejusmodi quippiam palliarem, ob-
 scure scripserim, ea propter dete-
 stor & rejicio cordate, præter ce-
 tera, quæ sequuntur loca maxime,
 detestabilia: ,

I. Quod una tantum sit substan-
 tia

"ria, quæ omne sit in omnibus & in-
 "finitum cogitationum & corpo-
 "rum complexum constituat; vel
 "quod Deus æque sit Spiritus infi-
 "nitus vel cogitatio, quam infini-
 "ta extensio.

"2. Quod hæc substantia Deus
 "sit, vel essentia aliqua infinita &
 "perfecta, quæ infinita attributa
 "complectatur, ita ut horum sin-
 "gula in sua specie æternam hanc
 "& infinitam essentiam expriment.

"3. Quod hæc substantia, ut cau-
 "sa interna, omnis illius, quod es-
 "sentiam habet, fons & causa exi-
 "stat, & quod omnes res, sive spiri-
 "tus, sive corpora, velut partes, sive
 "modificationes ejus ad hanc, ut
 "totum suum, pertineant; inde-
 "que hoc omne a nullo ente supe-
 "riori, quam a quo distinctum est,
 "dependeat.

"4. Quod Deus & Natura ma-
 gna,

gna, ex omnibus particularibus,,
 cogitationibus & corporibus,,
 composita, unam eandemque es,,
 sentiam constituent.,,

5. Quod sit nexus infinitus cau-
 sarum, quæ sibi invicem subordi-
 natae invicem sibi quoque in infi-
 nitum necessario cooperentur,,
 adeoque Natura per se causa sit sui-
 ipsius independens & per sortem,,
 aliquam pernecessariam a seipsa,,
 creata & producta.

6. Quod anima & corpus non,
 sint res duæ distinctæ, sed unum i-
 demque; & consequenter divinæ,
 auræ particulæ, sive Dei & Divini-
 tatis partes; quodque adeo non,
 sit anima aliqua separata, quæ sine,
 corpore subsistat; multominus an-
 gelus, & diabolus sive Spiritus.,,

7. Quod in connato statu natu-
 rali nullum sit essentielle per natu-
 ram bonum, malum, virtus, viti-
 um, perfectio, ordo, præmium,
 vel

“vel pœna, sed quod hæc omnia
 “mera nomina sint absque rea-
 “litate, inventa in vulgi ignari
 “coercitionem.

“8. Quod omnia naturali saltem
 “ratione a Deo dependeant, ita
 “quidem, ut nulla moralis sit de-
 “pendentia, per quam creatura ra-
 “tionalis Dei, velut Domini sui
 “& Legislatoris, legi sit subjecta,
 “Quod porro omnes res sint effe-
 “ctus vel operationes Naturæ, per
 “æternum & necessarium aliquem
 “ordinem, in statu naturæ suæ con-
 “stitutæ; adeo ut ordo æternus sit
 “independens & necessarius causa-
 “rum infinitarum nexus, sine DEO,
 “cui homo absque tristitia, at cum
 “lætitia se debeat submittere.

“9. Quod per vim Naturæ, etiam
 “sine lapsu, omnes homines, qui-
 “cunque sint, potestati & vi affe-
 “ctuum sint subjecti, qui eos hinc
 “inde trahunt, nec ipsos sana ratio-
 ne

ne. ceu par erat, uti permittunt; & quod per consequens Deus nullum hominem recte creaverit, nec imago Dei in notitia & amore veritatis consistat.,,

10. Quod nunquam hominum, aliquis liber sit, vel libere quippiam agat; sed quod ille vi externarum causarum perpetuo circumdatus, & a passionibus mancipii instar dependens existat, quamdiu has per rationem non emendat, intellectum suum non perficit, & ordinis Naturæ probe conscius huic se non submittit: qua de re Scriptura Sacra perinde ac Christi ipsius gratia penitus necessaria, non est.,,

11. Quod bonum summum solum sit sensus purus de æterno Dei ordine, affectuum domatio, & sui ipsius conservatio cum gaudio & lætitia.,,

12. Quod mors plenum in hac, vita

“vita homini finem faciat, eum in
 “membris suis dissolvat, in partes &
 “frustra disjiciat atque dissipet, ex-
 “tra seipsum & intellectum suum
 “ponat, & hoc modo transire faciat
 “ad æternitatem, absque ulla cor-
 “poris hujus sui vel carnis resurre-
 “ctione, in diebus ultimis expectan-
 “da, veluti vero ad huc judicari de-
 “beret a Deo, vivorum & mortuo-
 “rum judice.

“13. Quod nulla detur naturalis
 “religio, sive etiam divina revelatio,
 “sed quod institutio omnis cultus
 “divini a suprema potestate unice
 “dependeat.

“14. Quod Scriptura Sacra non
 “majoris momenti & auctoritatis
 “sit, quam scripta Hermetis, Plato-
 “nis, Aristotelis, Epicuri, Cicero-
 “nis, Senecæ, & hujusmodi Morali-
 “starum; quod multas profundas
 “at vero vanas speculationes com-
 “plectatur, quæ scitu & intellectu
 neu-

neutiquam sint necessaria; quod,,
maximam partem in imaginatio-,,
nibus consistat, & perpauca ali-,,
quas veritates, quæ purum sensum,,
habeant, contineat; quod hominēs,,
plurimos pro phantasia sua per-,,
blanda inclinet, & ad salutem ducat,,
sicque ad captum rudis & ignari,,
vulgi se in totum accommodet; ,,
quod quilibet Scriptorum sacro-,,
rum pro mentis suæ opinionibus,,
scripserit, & pro vana hominum,,
temporis sui imaginatione, absque,,
multa rationum verarum cognitio-,,
ne vel intellectu, sed ex morali,,
aliqua saltem certitudine, quæ ve-,,
ro tot pugnarum & diffidiorum,,
inter illos ipsos causa existat; quod,,
nulla dentur miracula; quod Scri-,,
ptura Sacra non scripta sit pro iis, ,,
qui per rationes, sed qui per imagi-,,
nationes ducantur, quorum co-,,
natibus Scriptura auxilietur, eos,,
que perficiat; ut adeo Scriptura,,
piis

"piis simplicibus solum præscripta
 "sit, quorum imaginationem
 "inclinat ad obedientiam fidei,
 "ut veram aliquam veritatum
 "purarum & perspicuarum cog-
 "nitionem non habeant, sed Deo uni-
 "ce se submittant, ut Regi & patri
 "benefico, vel ut judici severo, ira
 "& pœna armato; quod qui per
 "rationes ducuntur, liberius eapro-
 "pter & animo magis sibi relicto
 "vivant, dum interea cæteri, qui
 "meliora nesciunt, per metum se
 "deludi, vel per blandam aliquam
 "de statu cœlesti phantasiam allice-
 "ri, & ad virtutem hujusque officia
 "pertrahi se patiantur; quod idcir-
 "co fides sit fiducia in Dei ordinem
 "æternum, amor Dei & proximi,
 "& obedientia imaginaria.

"15. Quod detur Religio univer-
 "salis conjuncta cum ejusmodi sen-
 "tendi libertate, quæ Dei revela-
 "tionem

tionem antecedit, & quæ perpauca; vel nulla fidei fundamenta, complectatur, præter amorem, Dei & proximi, amplexum gratiæ, (quæ extra Christum est,) quando in peccata prolapsi sumus, respectum justitiæ, & obedientiam in Magistratum; & quod per hæc omnes homines cujuscunque generis salventur & serventur.,,

16. Quod gratia consistat in, auxilio interno vel inclinatione, Naturæ interna, quæ nos inclinet, & idoneos reddat ad obedientiam æterno Dei ordini præstandam, vel quod gratia sit operatio Naturæ benevola in corpore & anima ad, hominis vires & operationes promovendas, per quas ille ad lætiti- am perpetuam & summum bonum transeat.,,

17. Quod licitum sit unicuique, in omnibus vitæ casibus mentiri, in proprium suum commodum ac, gau-

"gaudium & suimetipius conserva-
 "tionem; & contrain Dei, proxi-
 "mi, patriæ & æternæ salutis præ-
 "judicium.

Articulus IV.

"Ulterius declaro, quod toto
 "corde credam & fide indubia a-
 "gnoscam omne illud, quod Ecclesia
 "Christiana Reformata, juxta Scri-
 "pturam Sacram, verum ver-
 "bum Dei, credit & confitetur,
 " & quod ipse cum omnibus Eccle-
 "siarum nostrarum Doctoribus per
 "subscriptionem formularum con-
 "cordiæ jam approbavi: ut proin-
 "de Scripturam Sacram, & funda-
 "menta Reformatæ doctrinæ &
 "Ecclesiæ nostræ certissima firmiter
 "teneam, & de nullo fidei capite
 "dubitem, vel quippiam eorum
 "rejicere; commutare, interpolare,
 "aut eidem contradicere, mihi præ-
 sumam.

sumam: dolore interim animi,
 commotus intimo, quod per edita,
 aliqua scripta mea suspectus factus,
 fuerim, vel uti vero non in omnibus,
 fidei partibus vel capitibus, idem
 cum Ecclesia Reformata sentiam,
 aut quod mentis non compos ab
 iis recedam: contestatus idcirco,
 quod nunquam animum induxe-
 rim, quippiam vel docere vel scri-
 bere, quod doctrinae huic formu-
 lisve unitatis essentialiter repu-
 gnet vel iisdem formaliter adver-
 setur.

Articulus V.

Et quum praecipuus rei cardo in,
 eo vertatur, quod obscure scripse-
 rim, voces multas, & phrasas iti-
 dem ac res a Spinoza mutuatas,
 usurpaverim & ex hujus scriptis,
 depromserim, idcirco declaro,
 K quod

quod nunquam cogitaverim vel
 allaboravim, aut adhuc cogitem
 vel allaborem, aut unquam cogita-
 turus vel allaboraturus sim, hoc ip-
 so opinione, & iusdem proprias,
 vel quod per bonam consequenti-
 am ex illo potest colligi, asserere,
 docere vel dogmatizare. s. qui op-
 tarem, ut animi mei sensa non tam
 obscure, quam quidem multis vi-
 dentur, sed clarius multo & diluci-
 dius expressissem, vel i. exprimere
 potuissem; ut ut id non destinato &
 eo animi consilio factum fuerit, ut
 memetipsum obscurum redderem,
 vel rem aliquam arcanam obscuris
 vocibus involverem.

Articulus VI.

Itaque hoc ipso confessor, quod
Caelum meum *in Terra* conscri-
 bendo minus circumspecte & in-
 cautior egerim, meque poeniteat
 animitus, quod multas voces, &
 ex-

expressiones a Spinoza mutuatus,,
 hoc ipso ansam dederim multis, de,,
 Spinozismo me suspectum haben-,,
 di, veluti, in opinionibus ejus omni-,,
 bus fidelis essem ejusdem pa-,,
 rastata; declarans insimul, si qui-,,
 dem præsumere & prævidere po-,,
 tuissem, quod promulgatio libro-,,
 rum meorum vehementes adeo,,
 motus, turbas & scandala sit ex-,,
 citatura, quam quidem nunc fit, & a,,
 posteriori animadverto, quod nun-,,
 quam ea prelo submittere & in lu-,,
 cem protrahere ausus, quin potius,,
 ea oblivioni æternæ mancipare, &,,
 ita scandala omnia prævenire an-,,
 nisurus fuerim: precatus jam, ut,,
 commissa inconsultius mihi ab,,
 omnibus condonentur.,,

Articulus VII.

Quod si tamen nihil secius sint,,
 qui existimaverint & adhuc,,

K 2

sta-

"statuant, quod dogmata quædam
 "Spinosistica in prænominatis li-
 "bris meis insinuentur, imo etiam
 "ponantur & adinventantur, vel
 "quod quippiam in iis ponerem,
 "dictitarem & decernerem, quod
 "dogmata Spinozæ perniciosissima
 "& ἀγαφα, indirecte vel directe
 "confirmet & adstruat, vel confir-
 "mare & adstruere videatur, hæc
 "propter declaro, quod hoc meum
 "non faciam, nec scriptum dictum-
 "ve velim; sed quod aliter longe
 "intelligendum sit & explicandum.
 "prout ipsemet idem aliter intelli-
 "go, explico & interpretor; & quod
 "si quis illa ita explicare voluerit,
 "vel tamen se explicare posse sibi
 "denuo præsumat, contestor, quod
 "hujusmodi quippiam scopo meo
 "& animi sententiæ repugnet. Qua-
 "propter hæc omnia annihilato, re-
 "tracto & revoco, obtestatus & pre-
 "catus,

catus, ut in specie hoc & quicquid,,
 a me dictum scriptumve est, sensu,,
 sano & orthodoxo, juxta Scriptu-,,
 ram Sacram & Rationem sanam,,
 accipiatur & exponatur, vel alio-,,
 quin a me non dictum scriptumve,,
 existimetur.

Articulus V III.

Doleo porro ex animo, quod,,
 quædam minus recta & offendicu-,,
 li plena scripserim, omnem tristi-,,
 tiam sine omni jure malam &c.,,,
 appellaverim, & quod visus fuerim,,
 quædam in Christum, Prophetas,,
 Apostolos & Ministros Ecclesie,,
 honestos injuria dixisse, Scriptu-,,
 ram Sacram sive etiam Formulas,,
 Unitatis violasse, religionem poli-,,
 ticam, quæ phantasie sit accommo-,,
 da, insinuasse, necessarium aliquem,,
 eumque æternum causarum ne-,,
 xum inculcasse, Scripturam Sa-,,
 K 3 cram

“eram pro hominibus tantum esse
“simplicibus me docuisse, fidem va-
“uis saltem imaginationibus adscri-
“psisse, & quod per rationem salu-
“tem impetrari, Deum & Naturam
“non divellenda, mortemque
“omnium rerum finem esse, do-
“cuerim. Porro doleo, quod in
“doctrina de affectibus a Spinoza
“mutuata ratus fuerim, nullam dari
“virtutem perfectam, sive transi-
“tum ad perfectionem vitæ æternæ,
“nec ullam de peccato tristitiam
“bonam esse; item quod pauca
“tantum in præfatis libris meis di-
“xerim de fide in Christum, de gra-
“tia Dei, & de iis rebus omnibus,
“quæ ad hominem peccatorem sal-
“vandam in Scriptura docentur;
“neque tamen monuerim, quod
“hoc non ex quodam verbi divini
“contemptu factum fuerit, vel quod
“id non absolutenecessarium existi-
“maverim, sed quod crediderim, ea
fatis

fatis superque in prioribus meis
 scriptis me docuisse, & jam quidem
 moralia quaedam scribere inten-
 derim; scilicet quae Scripturae
 Sacrae & sana ratio in societate spe-
 ctanda jubent, ut veram & perpe-
 tuam laetitiam per fidem in Chri-
 stum consequi, eamque perpetuo
 servare possimus. Quare oro &
 obsecro, ut omnes boni dicta,
 facta non in malam led in opti-
 mam quaesita partem interpreten-
 tur, mihi que peramanter condo-
 nent, quum nunquam ea ita intel-
 lecta voluerim, vel in posterum
 serio tueri, & contra eos, qui haec
 impugnant, velim defendere.

Articulus IX

Justifico pariter Rev. Confessorii
 modum procedendi, ac quiescendi,
 in eodem, & Fratrum ebrum
 mecum Colloquium perinde ab;

"satisfactionem æquissimam ratam
 "gratamque habeo, quod eam fa-
 "ctum esse existimem & opus, quod
 "ad verbum Dei & Veritatem tuen-
 "dā, ad Ecclesiam Reformatam Patriā
 "tranquillandam, ad vitia & scanda-
 "la omnia amovenda, & pacem &
 "communem Ecclesie Dei ædifi-
 "cationem conservandam spectat;
 "una pollicitus, quod omnia, quæ-
 "cunque adhuc Rev. Consistorio
 "forte offendiculi plena videbun-
 "tur, orthodoxe velim interpretari;

Articulus X.

"Sancte tandem denuoque spon-
 "deo, quod perseveraturus sim in-
 "posterum tenaciter in fidei do-
 "ctrina Ecclesie Reformatæ vera &
 "purissima, hujusque fundamentis
 "omnibus, cum quidem in mo-
 "dum, quo ad normam verbi divi-
 "ni in Ecclesia nostra Patria publice
 "docetur, & in Formulis Concor-
 "diæ

diæ Ecclesiarum nostrarum tradi-
 tur, continetur & proponitur, reji-
 ciens omne verbum, religionem,
 que omnem, quæ cum ea pugnat,
 vel ab ea in diversum abit; qua de,
 causa etiam spondeo, quod nun-
 quam sive ore sive scripto, publice,
 aut privatim, directe vel indirecte,
 docere velim quippiam & asserere,
 quod cum ea non concordet, vel,
 eidem repugnet, nec ea, quæ in hu-
 jus præjudicium, possint vergere, ad,
 alios ullo modo propagare: cui,
 rei si contra fecisse visus fuerim,
 tum severissimæ Censuræ Ecclesi-
 asticæ, tum Magistratus Politicæ,
 poenæ me lubens subjiciam.,,

*Quæ omnia publici causa ore tenus,
 declaravit & manu pro-
 pria subscripsit*

**FREDERICUS van
 LEENHOF.**

Ks §. VIII.

§. VIII.

Articuli
Classis
Svollensis
Inquisito-
rii.

Hi sunt *Articuli* Leenhofii *Satisfactorii* a Consistorio Svollensi consignati; quos vero antecesserunt *Articuli* quidam *Inquisitorii*, ad quos Classis Reverenda Svollensis Leenhofii responsa, tum die XXV. Aprilis MDCCIV. tum paulo post, postulavit. Istorum, de quibus Leenhofius die *vigesimo quinto Aprilis* fuit quæsitus, *undecim* sunt numero; at qui paulo post fuerunt facti, numero *sedecim* articulos constituent. Utrosque cum ipsis Leenhofii responsis recenset

Joan-

*Joannes Sluiter in de korte
Aanmerkingen op de Artike-
len van t' Eerw. Classis van
Zwolle: ex quibus tamen
unum vel alterum saltem
lingva Belgica adferre juva-
bit, ut, quæ Leenhofii de lati-
titia cæli sui sit sententia, ali-
quantum pervideri possit.*

*Ex Articulis Classis Swollensis
XI. prioribus.*

Artikel I.

Antwoord.

<p>Of er niet is een Hemel der Hemelen, een vvaaragtige plaats en vvonstede der gelukzaligen, ge- naamt het Para- dys en den Der- den Hemel, al- vvaar</p>	<p>De eerste sta ik toe, en segg, Dat vve sulx volgens de H. Schrift ge- loven moeten: Eh in t' eerste Kap. des H. op A. p. 3. lin. 5. 18. 25. 26. ook, p. 4. 5. 8. 11.</p>
--	---

vvaar Christus, 11. 13. 64. 65.
 Enoch, en Elias 126. 151. Js 't
 vvaarlyk syn op-|klaarte zien.
 gevaren en ingekomen, alvvaar ook
 zyn de goede Engeln, of Geesten van
 Godt geschapen sonder ligchaamen,
 en om met ligchaamen niet vereenigt
 te zyn, ook de Geesten der volmaakte
 regtveerdige. En in vvelke alle
 uitverkorene hier namaals, alsze ge-
 storven en opgevvekt zyn, zullen
 eeuwvig en met Christus zyn? of hier
 tegen ook niet is een Helle de plaatze
 der quaade gevallene Engelen en
 verdoemde menschen, alvvaar die
 eeuwvig zullen vvorden gestraft en
 geooract?

*Artikkel II.**Antvvoord.*

<p>Of de Reden en de Schrift elk op zig zelfs den men- sche brengen tot zaligheid; DeRe- den leerende de zaaken naar het zuiver verstand eeuwvige vvaar heden</p>	<p>De Reden moet men volgen als redelyke men- schen, zy is als Reden' nooit on- redelyk, maar Godt gaat hoger in syne verbor- gendheden, die no-</p>
--	---

heden verstaan, de Schrift de verbeeklinge te hulpe koomende vvaarom ook de Schrift het onderzoek der vvaarheit, buiten de verborgendheden, aan de Reden, als het Goddelyk ligt, overlaat?	nödig zyn tot de vvaare en volle zaligheid des Sondaars in Christus door het geloove, en de H. Schrift leent ons zuivere vvaarheit daar omtrent, schoon naar ons fvyak begrypten grooten deele zinnebeeldig voorge dragen?
--	--

*Artikel III.**Antwoord.*

Of'er is een Algemeene Gods dienst, vvaar door alle menschen, zelfs ook die buiten Christus zyn, kunnen zalig, en behouden worden; En daarom alle gevoelens vry zyn, en openbaar moe-	't Derde verfoeik van herten; Daar is een Godt, een Wet, een Beld Gods, een eenige vveg der zaligheid in Christus, buiten welke geen heil en is; Men moet de Menschen niet dvin-
---	--

moeten worden gedwongen en ver-
geduldet in de volgen om ver-
Kerk? scheidenheit van
Godsdienst, maar se sagtsinnig tot de
vvaarheit en regte kerke soeken te
brengen.

Artikel IV.

Antwoord.

Of de H. Schrift De openbarin-
enkel spreekt nage schoon veer-
de im agi natie beeldig ook voor-
en verbeel ding gedragen sluit een
van den mensch, eeuwvige en zul-
en also de Oppen- vere zaligmaken-
baringe eene en- de vvaarheit in
kele verbeeldinge van' verborgend
is, die geen vvaar- heden, en geeft
heit van zaken en aan 't' gemoedt
verborgendhe- de grootste ge-
den stelt; noch va- rustheit en ver-
ste zekerheit aan standelyke liefde
het gemoed geeft Gods. Zie Oph.
vvegens de inner- p. 50. -- 52. Alle
lyke aart der din- verborgendhe-
gen, die ons God den geloov' ik als
openbaart? En zakelyk en eeu
datso de verbor- vvig vva a rchtig
gendheden des en nuttigh tot za-
geloofs maar be- ligheit.

staan

staan in phantazyen, contemplatien en simpele verbeeldingen, zonder datze hebben haare eeuwige en vaste vvaarheit; als daar zyn de Dryeenheit, menschvverdinge, opstandinge &c.

Artikel VI.

Antwoord.

<p>Of er niet behalven onze natuurlijke afhanging! vvaardoor vvy menschen van Godt als Schepper en On- der houder afhangen, ook een zedelyke dependentie is, vvaardoor het afhangt van Godt als Heer, Wetgever en Richter? -- En datter niet is eene noodzakelykheit der nature buiten God, noch een vervolg van oorzaaken en gevrogten, die zonder Gods raad en besluit eeuwig moeten voort komen en vverken?</p>	<p>t Sesde stem ik toe: En vvat betreft het laatste van de noodzakelykheit der nature buiten God &c. Schatt' ik de zyn een seer dvvaas en verfoelyk gevoelen. redelyk Schepfel</p>
--	--

Ar-

*Artikel VII.**Antwoord.*

Of de vware bekeeringe eens Sondaars daarin bestaat, dathy onder de hartstogten zynde de natuur, en hoe daarvan lydt, nader leert kennen, zy schikt naar Gods ordre, met geboegen, en kennis van Gods genade in Syn?

De vware bekeeringe stel ik als onze Christelyke Ondervvyzer, en sluit in een liefde van Gods order, en vvel van die, dat die in den Soon gelooft, het eeuwige leven heeft, en alsoode mensch in de bekeeringe redelyker vvord, zoo leert hy zig en zyne hartstogten en aart toteen mishagen van t' quaade, en ernstige begeerde van het goede, meer en meer kennen en verstaan.

*Artikel VIII.**Antwoord.*

Of de genade is de kragt des menschen

De genade is Gods goedertieren.

schen om zig tot deugt te kunnen schikken? Of eene inwendige hulpe en poginge onzer nature, die ons neigt tot gehoor- zaamheit van Gods Wetten en eeuvvige ordre? Of de liefde Gods tot den sondaar, vvaar door Gods Geest kragtdadig vverkt in hem en het vvillen en het vverken ten goe- de, naar syn vvel- behagen? de liefde van eeuvvige ordre.	rentheit buiten onse verdienste in syn Soon tot onse zaligheid geopen- baart en daar uyt vloeit onse nei- ginge tot Christus, die ten vollen voor ons heeft betaalt. 'Tis al- les van God die kragtdadig in ons vverkt, en sonder vvelke vvy niet goeds denken of vverken kunnen; en 't geene Hy ons deelagtig maakt, sluit ook in syne vvetten en
--	---

*Artikel VIII.**Antwoord.*

Of de droef- heit zoo over de sonden, als over de kasty-	De negende behelst veele zaa- ken by elkanderen die in myn boek-
---	---

L

je

dingen, droefheit | je elk in syn za-
 uit medelyden, | menhang best
 droefheit over | kunnen vvorden
 het affterven van | verstaan, en dan
 lieve vrienden, | eenige andere
 nooit moet vvor- | gedaante hier of
 den geleert of | daar zonden ont-
 aangeprezen, als | fangen; Maar om
 zynde een onvol- | dat het niet vvel
 maaktheit, last | doenlyk is hier op
 band, en flaverny, | anders als vvat in
 die uit den boozen | 't gemeen te ver-
 zynde niet kan syn | klaren, zoo zeg ik,
 sonder tegen | Dat men de
 Godt te marmu- | Godsdiensf uit
 receren, zoo dat | Gods nature
 men met een ver | moet verstaan, en
 vvyt God doe ten | (alzo de meeste
 fchulde zyn, dat | plaatzen en som-
 Hy ons geen vol- | mige ons vol-
 maakter nature | strekt en t^e aller-
 gegeven heeft, tyt tot blydschap
 zynde als een Mo- | raden) moet in-
 de in den Gods- | dagtig altyt vve-
 dienst ingevoert, | zen dat God verre
 gelyk ook de | is van alle droef-
 treurdagen daar- | heit, en dat die tot
 om vermindert | syn Beeld niet be-
 en | hoort,

<p>en alles tot blydschap behoort gerigt de vvornden? Dat evenvel de droefheit op t' beste genoomen vvel voorgaat voor engoedt leven, en daarom van vvegen de menschelyke svvakheit kan geduldet vvorden; gelyk de Schrift van droefheit sprekende zoo spreekt van vvegen der Heiligen svvakheit, en naa de meeste menigte, vvaarnaegig ook de Propheten in 't predi-</p>	<p>hoort, nog tot den staat der volmaaktheit hier boven; En alzo men predikt, om de menschend 3 Goddelyke nature deelagtig te maken, zoovolgtdat men blydschap moet prediken, om al lengskens en trapsvvyze de kommen totte verzadinge der vreugden in de Hemelen, en dus is zeker, Dat de droefheit die uit zonde volgt, vvaarin men God dan niet endient, ook dan</p> <p style="text-align: center;">L 2 nie</p>
---	---

diken van droefheit hebben gesehikt, zynde de droefheit evenwel onder de gebreken der Heilige; En Christus als Borge voor ons be droeft geweest zynde moeten wy niet meer be droeft zyn; vvilende de texten van droefheit sprekende niet anders seggen, als datze zoo quaadt niet is, als de onstandvastige blydschap der vvereldt. Of dat God na elende het goede	niet behoort tot de Godsdienst, gelyk ook niet totten Nieuwen mensch vr: 90. vvaar in men God dient, noch tot het licht vvaar in vve Godsdienstig vvandelen, als verblydende en verquikkende. 'T is vvaar, een sondaar vvoordt tot God gebragt na droefheit, maar die vvoordt afgelegt met de sonde al meer en meer, en 't geen men aflegt en daar van men moct tragten ont-
--	--

goede voordē ontslagen te
synen laat de vvorden, en be-
voorschyn ko- hoort niet gepre-
men? zen in zig, noch
tot de godsdienst te vordē gebragt;
engelyk de vvaarheit en klaarheit
in de zaligmakende kennisse ons
vry en bly maakt, zoo is de droef-
heit die 't herte beknelt en ons ver-
legen maakt, een onvolmaaktheit,
last, band en slaverny, en daarom
yverdtze afgelegt ten vollen met
het lichaam der sonde; Waarom
als Godt droefheit yverkt, die na
oft tot Hem is, 't is onse pligt die
droevige te troosten; volgens de
belofte des Evangeliums, en ze van
droefheit ontslan: segt iemand, de
sonde is daar, en daar over moet
men droefheit inprediken; Ik
segg aan de andere zyde, daar is de
genade in Christus, die my leert
met de sonde de droefheit afleggen;
En daarom moet men blydschap
prediken, met een klaar verhoog

van hoe ik uit de rampzalige staat van elende op de volle genoegdoeninge aan Gods regtvaerdigheid door syn Soon ben getrokken, na een hartelyk leetvvezen en mishagen over myne sonden tot dankfegging en blydschap, zoo dat my in Christus, en vvel byzonder onder 't Evangelium, en nog kragtiger in deeze dagen, de Wet is ten leven gevvorden Rom. 8. En ik moet denken als ik sondige, dat ik een Voorpraak hebbe, die my nodigt om met dank en genoegensyne Voorbiddinge my toe te eiegenen, en zoo moet men naar de volmaaktheit jagen, en die prediken en inscherpen. De eerste trap om al voort te gaan na de zaligheid hier boven is 't licht van Gods genade; God laat vvel in den mensche min of meer, ofmogelyk ook niet, de droefheit tusschen beiden kommen, maar men moet de bedroefde nae God door kragtige redenen

VAN

van Gods Testamenten liefde de Soons, en staat van heerlijkheit, na vvelke vvy jagen, de droefheit afprediken, gelykze, God allengskens vvegneemt, naar een gezigte van sonden en kennisse van Gods heil, door 't middel van de aanprijfinge der vware blydschap. Daarom is 't schvvakheit, of minder sterkte des Geests in 't bezeffen van gods liefde, in de Heilige gevveest, bedroeft te zyn; hoevvel de Propheeten (gelyk ook God) zig schikkende nae de menschen, zig daar omtrent hebben gedragen, zoo als God de menigte door Boete en Treurdagen &c. best en vvyffelyk gelieft van vvaan en hoogmoet en sorgeloosheit af te trekken, de grootste hinderpalen der bekeeringe zynde. De predikinge vvas echter niet het vasten en quellen der ziele, maar de losmakinge van de knoopen der ongerechtigheit

L 4

Jes.

Jes. 58. Sie ook Psalm. 43. 5. en de blydschap uit een heilig leven. Als yemand zy niet tot blydschap vwendt, versmaadt hy God, en hy murmureert, daar hy God niet kan vvederspreken en' er tegen klagen, dat hy sondigende toen Gods bystand niet en hadde; maar hy moet genoeg nemen in Gods bestieringe, die hem door vallen en opstaan al nader brengt tot Hem, ende hem vvel doet als te rugge gaan om te kragtiger voorvarts de treden.

De Borze heeft voor ons bedroeft gecvveest totter doot en heft Gods vervaarnissen gesmaakt, om ons de standvastige blydschap te ververven.

Zoo dan, als God yemant in traanen laat zaajen, 't is tot maayinge van vreugde, en na elende komt het goedt, en na de duisternisse het licht, het vvelk moet vworden aange-

ge.

gepredikt en verkondigt in het licht der Wereld, en in Gods gemeenschap, daarin noch duïsternisse noch droefheit is.

Sie voorts den Artikel des Kerkenraads my voorgedragen, en toegestaan.

Ex Articulis Classis Svollensis XVI, posterioribus, de quibus Leenhofus post illos XI. fuit quesitus.

Artikel, I.

Antwoord.

<p>Dat Syn E. recht naar vvaarheit verklaare, hoe verre men de vvaarheit moet spreken, en be- tragten in liefde, volgens Opheld. p. 80. En hoe chri- stus</p>	<p>Christus moest vvel die vvaarheit verkondigen, maar naar t de menschen konden vatten, en aldus bedekt mede ; Sie Opheld. p. 79. L 5 zulx</p>
---	---

Kus de vvaarheit bedekt heeft? H. op. A. p. 96. die nochtans de vvaarheit getuigenisse gaf, en vry uitsprak tot alde vverelt. zulk eiste de vvet der liefde, die van Hem moefte vervult vvorden. Daar zyn eenige gevallen p. 81. 82. gemeldt, daarin men de liefde zou verzaken, zo men niet anders sprak, als die byzondere vvaarheit mede brengt. Voorts liegen betriegen, verraden, schynheilig veinzen, en niet in trouw met sijn naasten te leven, acht ik een vwerk des Duivels, Opheld. p. 81. De hoogste vvaarheit, onder de menschelyke boosheden, is niets te doen uit haat, maar uit liefde sijns naasten vvelfstand en die van 't gemeen oprechtelyk te bevorderen.

Artikel IV.

Antwoord.

Of de vvaare
lief-

Een gelovige
za

liefde niet be- staan kan met de rechte vreeze voor Godstoorn, oordeelen , en bedreigingen?	zo verre hy God lief heeft, zo ver- re vveet hy datter voor hem geen oordel is noch Godlyke straffe :
--	--

Maar een kind

Gods smaakt niet altyt die liefde, en
 vyerd vvel eens van 't vlees bestre-
 den, en raakt aan 't vallen: Dan komt
 een ontzag vvel voor Gods oordee-
 len, en een kragtiger aanqueekingē
 van dē Goddelyke liefde om vor-
 der van vreeze ontslagen te vvor-
 den.

Artikel V.

Antwoord.

In vvat sin syn E. versta , dat Gods Besluit vry- vvillig zy? Of dat Besluit zodanig eeuwvig zy, dat God	Gods Besluit hangt alleen van God af, en is al- dusten hoogsten vry: 't is eeu- vvig voor de Werek
--	--

God zulx in zig
zelfs heeft voor-
genomen eer de
Werelt vvas, of
eer'er eenige be-
gin-stof vvas der
vverelt?

Werelt en stof-
kens der Aarde
Prov. 8, 26. En
al datter in de
tyd geschied,
volgt dat Besluit.

*Artikel VI.**Antwoord.*

Of de uitvoe-
ringe van Gods
Besluit geschiedt
alleen volgens
en vastgestel-
te ordre en vvet
der Nature, dan
of God volgens
syn vastgestelt
Besluit ook vvel
vverkt boven en
buiten de ordre
der Nature?
vverkinge ons alleen bekend.

Daar is geen
ordre of vvet in
de Nature als van
Godt, die alles
vverkt nae syn
vvel behagen,
Hy kanniets doen
tegen syn Besluit
alzo vveinig als
tegen Hemzel-
ven, God echter
vverkt vvel bo-
ven de ordre en

Ar-

Artikel IX.

Antwoord.

Waarom Syn
E. zegt, dat niet
het quaad doet,
maar de droef-
heit die daarop
volgt, den
mensch elendig
maakt?

Een Sondaar,
die met zekere
blydschap een
strafbare daad
doet, vverd dan
lustiger en
vverkzamer,
maar vverd de
straffe daarna

eerst gevvaar als hy smette en elen-
de gevoelt, zoo gaat hy in die son-
dige daad tot meerder volmaakt-
heit van vverkzaamheit en broos
genoegen over, maar ondertusschen
helt hy nae syn verderf. Maar die
uit deugt vverkt, gaat over tot een
volmaaktheit van vverkzaamheit en
gerust gevvisse, en daarom voeg ik
by de vware blydschap, datse is een
overgank tot meer bestendige
volmaaktheit 't geen 'er van Spinoza
niet is bygestelt. De onvaste blyd-
schap dan is ten opzicht van 't ge-
volg

Volgen straffschuld een grond van al
minder volmaakt daarnate vvor-
den, en tot syn ondergang te hejlen,
gelyk het heel anders is met de vva-
re blydschap,

Artikel XIV.

Of de Reden
vvaardiger is den
de H. Schrift?

Antwoord.

By God is Re-
den zo vvaardig
als de H. Schrift,
als van zelfs
blykt, maar de Sondaar, de
reden te koort schietende moet
de H. Schrift, die ons 't eenige
middel der zaligheid bekennt maakt,
boven alles schatten en vvaardee-
ren; en zoo is 't een zaak, die van
zelfs spreekt, en die men een Chri-
sten niet behoorde voor de dragen,
dat de Reden voor de H. Schrift
vvyken moet.

Artikel XV.

Wat Syn E. ver-
sta door vol-
maakt.

Antwoord.

Ik versta van
de blydschap zoo
een

maakheit, in de een volmaakt-
 definitie van heit, tot vvelke-
 blydſchap en ze overgaat, als
 droefheit, en el- haren aart me-
 ders veelzins debrengt; in de
 gemeldt? onvaſte verſta ik
 alleen volmaaktheit van vverk-
 zaamheit, in de vware en vaſteſtell
 ik ook zedelyke vvolmaaktheit
 van deugt en beſtendig genoeg;
 Want ik ſegg', datze is een over-
 gang tot meer beſtendige vol-
 maaktheit, vvaarin dan ook het
 zedelyke mede is ingefloten.

§. IX.

Atqum Leenhofii ad
Articulos Classis Svollensis
Inquisitorios responsio non
 ſatis ſibi ubique conſtans;
 nec *Articulorum Satisfac-*
toriorum, per Conſistori-
 um,

Quæritur
 prius Clas-
 ſis Amſte-
 lo da men-
 ſis.

um Svollense facta, promulgatio sufficiens Fratribus Reformatis visa fuerit, quod *Leenhofius* vocem Jacobi & manum Elavi habere multis crederetur: inde est; quod *Classis Amstelodamensis*, die IV. Maji A. MDCCV. **QVAERITUR** quoddam de istis Articulis Satisfactoriis ad singulas Hollandiae septentrionalis Classes mittere decerneret. Tenor istius **QVAERITUR** erat hujusmodi:

*Lectus fuit nuperrime apud nos
 Articulus XXII. Actorum Synodi,
 de libertate libros imprimendilicita,
 lectum etiam fuit eadem occasione
 conclusum Synodi, spectans Caelum*
 in

in terra Friderici van Leenhof, ejusque denubilationem & quae sunt cetera. Qua de re deliberatione facta consultum duxit Classis, memorato modo concluso inhaerere, & ad tenorem istius expectando aliquantum animadvertere, quae Christiana Transsylvanica Synodus, ad cujus judicaturam causa hac quoad primam instantiam suam pertinet, in causa illa sit judicatura; precantes denuo & sperantes, fore ut laudata Synodus Transsylvanica Dominum van Leenhof jussura sit, majorem Ecclesiae nostrae patriae, quam hucusque factum, satisfactionem dare; quum nulla nondum scriptorum suorum palinodia facta fuerit; quam tamen Synodus postrema, Alcmaria habita, jure meritoque postulavit. Porro decretum fuit, ut harum rerum notitia ad Classes respectivas perferratur, & id quidem sub forma ejusdem Quæritur. Quæritur

M ita

itaque per *Classem Amstelodamensem*, num datam satisfactionem pro sufficiente possint agnoscere? deinde num non aliud quippiam & major satisfactio possit postulari? *Rogat una Classis, ut Deputati ad Synodum singularum Classium resolutiones huc spectantes, secum afferant.*

Johannes Smith,
*Escl. Amst. Cl. b.
 t. Scriba.*

§. X.

Respon-
 sa
 Classium
 ceterarum
 ad Quæ-
 ritur?

Ad quod *Quæritur* a
 Classibus respectivis, ceu
 ex Actis illarum in Synodo
 Amstelodamensi prælectis
 patet, *decretum* fuit atque
responsum:

I. *Quod Articuli Satisfactorii eo,
 quo à Synodo Transylvania assumti
 fue-*

fuerint, modo non esse possint sufficientes ; quum mutatio nullius momenti sit, nec essentialis.

II. Quod nulla alia satisfactio assumi possit, quam publica scriptorum, Cœli in terrâ, cum annexis, palinodia, prout quidem in terminis jacent.

Deinde quod ad resolutiones, occasione Articuli XXII. Synodi præcedentis amplexas, & VIII. Articulis (cei supra jam §. nostro XII. meminimus) comprehensas attinet, declarant Classes respectivæ, quod eis etiamnum inbareant, in quantum quidem ea præsentium rerum statui sint applicabiles.

§. XI.

Hoc Classium in Hollandia septentrionali conclusum erat, in causa Leenhofii,

Ordinum
Hollandiæ
West. Fri-
siæque ad
requisi-
tionem Depu-
tatorum

M 2 ad

Respon-
sum M.
Sept. 1704

ad instantiam Amsteloda-
mensium renovatum;
quod vero dum facerent, *Re-*
sponsum aliquod *Ordinum*
Hollandia Præpotentium ad
Requestum suum utriusque
Synodi Deputati accipie-
bant. Illi enim per *Nobb.*
suos ad res Ecclesiasticas *Dele-*
gatos ad *Requestum* a Depu-
tatis utriusque Synodi, men-
se Septembri A. MDCCIV.
præsentatum, respondebant
& decernebant:

Quod Articuli Satisfactorii,
quos Transylvulani consignare spo-
spondissent, prius adhuc sint expe-
ctandi & tum videndum, num &
qua ratione tum Classis Svollensis,
tum Synodus Transylvulana Articulos
istos sit assumptura; & quod si illos

non

*non pro satisfactoriis agnoscerent,
tum demum Synodi instantiam
suam ad Status Præpotentes repe-
re possint & renovare.*

§. XII.

Quum igitur, accepto hoc
Statuum Præpotentium de-
creto, Fratres in utraque Hol-
landia Ecclesiastici Articulos
Leenhofii *satisfactorios non
sufficientes esse in Classibus
suis denuo declarassent; utut
a Transylvulani intantum in
quantum assumptos: Depu-
tati utriusque Synodi Anno
seqventi MDCCV. mense
quidem Decembri, novum
Requestum consignabant,
idque Statibus Hollandiæ*

Altera re-
quisitio
Deputato-
rum Syno-
di A. 1705.
M. Sepe,
cum apo-
stolio.

M3

Præ-

Præpotentibus quæ par & sœvum est observantia insinuabant. Habet se alterum istud *Requestum* ita in terminis :

Ordinibus Hollandiæ Frisiæque
Occidentalis Præpotenti-
bus.

Notum denuo facimus, quæ decet animi observantia, nos Deputati utriusque, in Hollandia septentrionali & australi, Synodi, quæ ratione elapso abhinc anno Nobb. Vestris Præpotentiis humillime significatum fuerit, quod per Fridericum van Leenhof, Ministrum Ecclesiæ Svollensæ, tria scripta fuerint edita, quorum prius cœlum in terra; alterum denubilatio cœli; & tertium brevis responsio est inscriptum.

Quæ

Quæ scripta ubi per laudatas Synodos, prævia justo examine, præviaque libera deliberatione judicata fuerant, edictum aliquod contra ea prohibitorium a Præpotentiis vestris Nobb. fuit imploratum. Commissum fuit nostrum ea de re Requestum A. MDCCIV. d. XV. Oct. Deputatis civitatum Lugduni, Amstelodami & Almaria, ut de eo deliberarent, & universa rei relationem ad Vos referrent. Quapropter Nobb. civitatum istarum Deputati, habita deliberatione, nobiscum, Deputatis Synodorum, hoc suum decretum communicarunt:

“Quum intellectum fuerit,
 “Leenboesium satisfactionem aliquam Consistorio suo dedisse, inde
 “consultum erit, prius expectare
 “quænam effectum illa satisfactio
 “habitura sit & quomodo Classis
 “Svoldensis & Synodus Transylvita-

“na eam sit assumptura; & quod si
 “Transsylvani eam pro sufficiente
 “agnoverint, neque necessarium ne-
 “que consultum videtur, ut Status
 “Præpotentes interdicto Politico
 “rem præcurrant; quod si vero
 “contra illa pro sufficiente non
 “habebitur, tum demum ad Præ-
 “potentias Nobb. petitum Synodo-
 “rum proxima instantia poterit
 “renovari.

Itaque Supplices, pro officio
 ipsis ab utraque Synodo demandato,
 coram Præpotentiis vestris tacere
 nequeunt, quod juxta relationem
 Fratrum Correspondentium in
 Transsylvania, tum ore tum scri-
 ptis factam, Synodus Transsylvana,
 post varias Consistorii & Classis
 Svollensis ut & ipsius Synodi cum
 Leenbostro transactiones, fa-
 tisfactionem aliquam, propter
 certas causas, non tamen
 absque magna sollicitudine assu-
 merit; prout idem ex extracto Acto-
 rum

rum Synodaliū Transſulano-
rum, de verbo ad verbum heic in-
fertorum, intehigi poterit :

Extractum ex Actis Synodi
Transſulaniæ, habitæ Deven-
triæ A. 1705. d. 16. Jun.

Sess. VIII.

Art. 5. *Quod ad librum attinet,,
Christiana Synodus idem judicat,,
quod Rev. Classis Spollensis circa,,
librum illum decrevit ; quod,,
ita se habet :,*

Ac decernit quidem Rev. Classis,
ceu id quoque Consistorii Acta
volunt, quod jam suarum parti-
um sit, prædicta Leenhofii scri-
pta judicare, hocque ipso decla-
rare, ea non tantum inutilia esse,
sed & magno ecclesiæ scandalo
in sanctum Dei verbum, in reli-
gionem Reformatam, hujusque
formulas unitatis injuriola.

*Idem bis ipsis Christiana Syno-
dus judicat.,,*

M 5

Art.

“Art. 6. *Quod D. D. Deputatis*
 “*hujus Synodi demandandum sit,*
 “*ut proxima occasione edictum ali-*
 “*quod a Statibus Præpotentibus serio*
 “*exorent, quo præfata Leenhofii*
 “*scripta confiscentur, eaq; tum ven-*
 “*di tum reimprimi prohibeantur.*

“Art. 7. *Per plurimas Classes*
 “*judicatur, quod tametsi multo gra-*
 “*viori quidem censura in Leenhofii-*
 “*um sit animadvertendum, Chri-*
 “*stiana tamen Synodus iudicium*
 “*suum cum illo Classis Svoltensis, ob*
 “*causas suas conformet.*

Quibus tamen omnibus diu mul-
tumque ponderatis utraque, tum
Hollandiæ australis tum septentrio-
nalis, Synodus in commemorata
modo satisfactione nullam penitus
satisfactionem deprehendere po-
tuit. Unde ne vel religio & cul-
tus Dei pessum detur, vel profani-
tas in religione prorumpat, vel
pejor in Ecclesia & Politia corruptio
irruat

irruat; quin potius verbum Dei
 illibatum conseruetur, atque Eccle-
 sia Dei & religio nostra Refôrmatâ
 a calumniis eorum, qui foris sunt,
 libera maneat; has ob râtiones
 nos supplicantes, vi decretorum
 utriusque Synodi, Præpotentias Ve-
 stras Nobb. quam subjectissime ora-
 mus & obtestamur, ut Præpotentiis
 Vestris Illustr. complacere prædicta
 Leenhofii scripta confiscare & in-
 terdicere, ne ea amplius vendantur
 vel reimprimantur, Oramus etiam
 & obtestamur, ut Præpotentia Ve-
 stra Illustr. hoc suum decretum ad
 Præpotent. Generalitatis Statuum
 Collegium deferri faciant, hisque
 interdictio librorum istorum in
 aliis etiam provinciis quam serio
 commendetur. Subscriperant

Joh. Cantsius, Eccles. Dordrac-
 Syn. Zuid-H. Dep.
 Abdias Velîngius, Eccl. Leyd.
 Syn. Zuid. H. Dep.

Joh.

Joh. Texelius, *Eccl. Rotterd.*
Syn. Zuid H. Dep.

Henr. Troye, *Eccl. Hag.*
Syn. Zuid-H. Dep.

Henr. van Olphen, *Eccl. Alcm.*
Syn. Noord-H. Dep.

Jac. Geelkerke, *Eccl. Harlem.*
Syn. Noord H. Dep.

Adscriptum fuit huic alteri
 Requesto, post praesentationem,
 ad mandatum *Statuum Praepotent.*
 idem *Apostolicum*, quod priori §.
 XIV. recensito, in margine.

§. XIII.

Synodus
 Transy-
 lanorum
 Campiae
 Majo. 1706.
 habita.

Gestis his rebus Anno
 MDCCV. in utraque Hol-
 landia, mente Majo A.
 MDCDVI. a *Transyfulanis*
Campiam Ecclesiarum sua-
 rum *Synodus* convocabatur.
 Referebat in ea utriusque
 Hollandiae Synodi Corre-
 spon-

ipondens illa maxime Fratribus Classium Transylvulariæ Deputatis, quæ in utraque tum septentrionalis tum australis Hollandiæ Synodo in causa Leenhofii, anno elapso, tum acta tum decreta fuerant. Cujus vero commonstrationis effectum nullum alium sentiebant Fratres Hollandiæ Reformati, quam quod, ex *voluntate Commissariorum Status Politicorum* decreta Synodorum Correspondentium, quoad *essentialia, Actis inserta* viderent; quod hi *causam Leenhofianam*, post articulorum satisfactoriorum

nū vulgationem jam decisam
 & dyjudicatam cenerent.
 Et nominantur quidem in
 Actis duo Commissarii Po-
 litici, Dn. *van der Bonkenha-*
ye & Dn. *van der Merweede*;
 quorum ille in Registratu-
 ram actorum lubentissime
 consensit; hic vero rem ad
Nobilitatis & Civitatum Col-
legium prius deferendam
 censuit. Ac quū Depu-
 tati Synodi Transylvaniæ
 nihilominus *confiscationem*
Scriptorum Leenhofianorum
 per mandatum publicum
 urgerent, responsum fuit
 ipsis per Ordines Transylva-
 niæ Præpotentes in *Apostolio*:

Quod

*Quod mandatum publicum affi-
gere ipsis non consultum, id tamen
visum fuerit, ut interea omnibus
typographis hujus provinciae im-
pressio denominatorum librorum
interdicatur ; Et quod insuper,
postquam causa Leenbosi per Syno-
dum pro decisa Et perorata decla-
rata fuerit, jam ex voluntate Or-
dinum Praepotentium neque in
Classe neque in Synodo ulla de causa
illa amplius sit transigendum ; cujus
rei notitia cum Deputatis Classium
singulis Et omnibus esset communi-
canda.*

§. XIV.

At fecit hoc Ordinum
Transylvanicae ad instanti-
am Synodi Apostolium, ut
Clasis Amstelodamensis
paulo post alterum quod-
dam **QVAERITUR** ad
cete.

Posterior
Clasis Am-
steloda-
mensis
Quaeritur.

ceteras Hollandiæ septentrionalis classes sibi vicinas mitteret; id quod hujus tenoris erat:

Quum Classis Amstelodamensis dudum satisfactionem aliquam a Frid. van Leenhof de scandalosis & perniciosis scriptis suis, merito expectaverit; & jam etiam preteritam ejus satisfactionem Transylvulanicam datam sedulo atque diligenter examinaverit; censuit demum, quod omne illud, quicquid vel in Consistorio, vel in Classe Svollensi, vel in Synodo Transylvulana gestum fuit, pro sufficiente nullo modo satisfactione agnosci possit; quodque adeo Synodi Holl. Sept. decretis hactenus strictè in herere teneatur, qua in defectu magis sufficientis satisfactionis vim suam omnem retineret; imo quod, quamdiu nulla alia & sufficiens magis satisfactio detur,

con-

contestari & protestari coram mun-
 do universo adigatur, idque voce ad
 instar sanguinis Abelis terribilis-
 sima, se tot scandalorum, tot foede-
 rum disruptorum, tot animorum
 depravatorum, tot blasphemiarum,
 totque calumniarum in Eccle-
 siam illatarum ream non esse. Et
 tamen si spes sit, fore ut Ecclesia Re-
 formata per Synodum Transsylvana-
 nam pleniorum aliquando de diffi-
 cultatibus istis omnibus satisfactio-
 nem accipiat; id quod sibi etiam
 Classis reservat; attamen quod si
 jam interea prater id, quod expe-
 ctandum est, in satisfactionem
 Ecclesia nihil amplius praestetur, ea
 propter **QVÆRITUR**: Annon
 consultum sit, ut Classēs singulæ
 ante-synodaliter de mediis qui-
 busdam cogitent peridoneis,
 quibus Ecclesia Reformata, om-
 nesque ejus Synodi & Classes
 a calumnia & suspicione omni,
 N huc-

huctenus stante, liberari possint
quam efficacissime?

§. XV.

Synodus
Hollandiæ
Borealis
Amstelo-
dami M.
Aag 1706.
convocata.

Convocata itaque est,
præmissis præmittendis,
in mense Augusto A. MDCCVI.

Amstelodamum nova Syno-
dus, in qua maxime tum *Re-*
solutiones Classium ad alte-
rum Quæritur Classis Amste-
lodamensis collectæ, tum
Protestatio Synodi Publica
contra Leenhofium ejusque
scripta consignata & publi-
cata, tum *literæ tres commo-*
nitoria ad Transylvulanos
perscriptæ fuerunt; ceu me-
dia ad amovendam calum-
niam & litem dirimendam
pro re nata optima & proxi-
ma.

§. XVI.

§. XVI.

Resolutiones *Classium* Resolutio-
nes Classi-
um ad po-
sterius
quæritur.
Synodi
auctoritate
comproba-
ta.
ad alterum Amstelodamen-
sium. Quæritur in Synodo
per singularem Deputatio-
nem collectæ & Synodi au-
ctoritate comprobata, hæ-
erant:

I. *Quod Classes respectiva, semel
pro semper, omnibus Resolutionibus
& conclusis Christiana in Hollandia
septentrionali, Synodi jam antea de
tempore ad tempus factis, firmiter
strictissimeque inhereant.*

II. *Quod Synodi Correspondenti,
ad Synodum Transylvanicam abitu-
ro, eo omnibus viribus anniti sit
injungendum, ut Leenhofias denun-
ciata scripta sua & quidem cælum
in terra, denubilationem ejusdem &
brevem responsionem, sine ulla equi-
vocatione vel reservatione mentali,*

in terminis prout jacent, publice
 & per scriptum aliquod revocet &
 deestetur.

III. Quod necesse sit, ut Leenbo-
 fuis parem dati scandali enormisa-
 ti delicti sui censuram subeat.

IV. Quod quamdiu Resolutiones
 & decreta Synodi hujus Christiana
 executioni nondum data sint plenis-
 sime, tamdiu antea nominatus
 Leenbofuis pro orthodoxo Ecclesia
 ministro non agnosci, nec ille ullam
 in hac Synodo functionem Ecclesia-
 sticam obire, vel ubi modo in alia
 quacunque Synodo Correspondente
 se sistit, a Correspondente hujus Sy-
 nodi admitti, vel etiam Attestatio
 ejus uni alterive data pro legiti-
 ma in posterum haberi nec possit nec
 debeat.

V. Quod conventum fuerit,
 stante adhuc Synodo seriam & gra-
 vem quidem hac de re Protestatio-
 nem (invenies hanc §. nostro
 XVII.)

XVII.) conscribere, eamque typis exscribendam tradere, ut deinceps cum literis tribus commonitoriis bisque manuscriptis ad Christianam Synodum Transylvanicam, ad Rev. Classem & ad Consistorium Svollense mitti possit, in negligentia ipsorum, hucusque in causa Leenhofii admissa, convictionem & in majoris ac gradioris, in re tanti momenti, Zeli incitamentum.

VI, Quod Synodo finita in luculentius innocentie Synodi hujus Christiana testimonium, omnia ejus Acta nunc & olim congesta typis publice exscribenda sint, & in lucem universis Protrahenda; id quod D. D. Deputatis (qui Jacobus Geelkerke, Eccles. Harlem. & Tako Hajo van den Honert, Eccles. Amstel. fuere) Synodi erit demandandum.

VII. Quod D. D. Deputatis porro sit demandandum, ut DN. Status

Pensionarium orent & obtestentur, ut per Collegium Generalitatis Deputati Ordinum Transylvanica eo permoveantur, ut Rev. Synodi & Classi Provinciae suae manum liberam, liberumque iudicium in hac causa, mere Ecclesiastica, permittant, quo litem illam ad normam Constitutionum suarum Ecclesiasticarum possint dirimere.

VIII. *Quod Dn. Correspondens ad Synodum Transylvanicam abiturus Synodo illa finita ad omnes illic Classis praesentis in Hollandia Synodi rescribere debeat, quomodo exceptus fuerit, & quo statu ipsa res sit, ut quid faciendum sit in hac re ulterius, iusto tempore deliberare possint & decernere.*

IX. *Tandem quod omnes ceterarum Synodorum Correspondentes quam serio sint compellandi, ut bene in causa Leenbofi voluntati & zelo huius Synodi se conforment.*

S. XVII.

§. XVII.

Tuta hæc satis, gravia & sufficientia esse videbantur Belgis *media* ad Ecclesiæ scandalum amovendum & ad omnes aliter sentientium suspiciones tollendas. Quæ inter quum post *revocationem* scriptorum publicam, *suspensionem* a functionibus Ecclesiasticis & non impari delicto Leenhofii *cen- suram*, *Protestatio Synodi universæ Publica* non ultimum locum mereri visa fuerit; jam operæ præcium me facturum non dubitavi, si *Protestationem* illam *solen- nem*, ex Belgica lingua ad li-
teram

Protestatio
Synodi
Hollandiæ
Bor. con-
tra Leen-
hofium
publica.

teram traductam, heic veluti suo nunc loco apponere;

PROTESTATIO

Christianæ Synodi in Hollandiâ

Septentrionali contra

Do. FREDERICUM van LEENHOF

ejusque

Coelum in terra; *bujus* denu-

bilationem; & brevere-

sponsum,

*Ignotum est nemini, quod Do. Fredericus van Leenhof, Ecclesiastes Swollensis, tribus & quod excurrit abhinc annis, in lucem ausus fuerit edere librum quendam, cui titulum fecit: Coelum in terra, constructum maxima sui parte, ex Librica Judæi apostata & famosi wuqasrē @iū, Benedicti de Spinoza, imo quoque speciatim ex detestando *bujus* libro, Tractatus Theologico Politicus, multis du-*

dum

dum retro abhinc annis per summum Patriæ nostræ Magistratum condemnato, Quod cœlum in terra, cum annexis, omnia religionis fundamenta tollit & vincula ea omnia dissolvit, per qua homo ad officia in Deum, ceu Creatorem, Herum, Legislatorem & Judicem suum, tum etiam ad officia in legitimum magistratum & potestates a Deo sibi prepositas, tum demum ad officia in proximum, sui similem, obligatur.

Notorium est insuper, quod fundamenta, quibus cœlum in terra superstructum est, eque ac ipsum cœlum in terra, per publica scripta destructa fuerint; adeo ut non sine causa spes fuerit, fore ut Do. Fredericus van Leenhofius eo commoveatur, ut prorumpentibus passim scandalis occurrat, in propriam sui conservationem & salutem; & Ecclesiam Belgicam a probro ob preteritam approbationem ipsi ab iis, qui

foris sunt, jam imputato liberet :
 incujus vero locum ille ausus est in
 conducta ita Denubilatione cœli
 sui Spinozismum apertius docere &
 fortius propugnare ; pariter ac
 breve quoque responsum ejus non
 alium in finem est conscriptum.

Christiana itaque Synodus Hol-
 landia septentrionalis, non minus
 ac reliquæ Synodi Patriæ nostræ, easq;
 inter imprimistum Hollandiæ austra-
 lis tum Frisiæ occidentalis Synodus
 primis statim sessionibus suis non
 intermiserunt, per Corresponden-
 tes suos ad Transylvanos missos
 christianam Transylvaniæ Synodum
 quam humanissime orare & obte-
 stari, ut Do. Fredericus van Leen-
 hof scripta sua perniciosissima
 publice revocare, & de suscitatis
 per ea scandalis publicum suum
 dolorem & pœnitentiam contestari
 teneatur, imo eatenus censuretur,
 ut orbis universus videat, Ecclesiam

Bel-

*Belgicam doctrinam in sepius dictis
libris traditam, & pratensa appro-
batione comprobata, pro sua non
agnoscere, sed gravissime detestari.*

*Tametsi proinde Christiana no-
stra Synodus non dubitaverat, quin
verum & legitimum hujus rei esse.
Etum sit visura : nihilominus
tamen placuit Rev. Consistorio &
Classi Svollensi, utut antea de tol-
lendo scandalo anxius satis & sollici-
tis : perinde ac ipsi etiam Christia-
næ Transylvaniciæ Synodo, jam mo-
menta quadam Do. van Leenhof
subscribenda proponere & imponere,
quibus ab eo assumtis & subscriptis
causa illa pro semel ac semper decisa
reputata est.*

*At quum Christiana Hollandiæ
Borealis Synodus, pariter ac Synodi
Correspondentes pratensam hanc
satisfactionem in timore Domini
examinassent, illam ad suscitata
scandala tollenda & ad notam Ec-
clesia*

clesia Belgica, promulgatione & approbatione librorum illorum, ipsi inustam, auferendam nullo modo sufficientem esse judicatum est; quod in illa Fredericus van Leenhof scripta sua nec publice revocare, nec etiam detestari, multo minus pro Spinozisticis declarare, aut propter data scandala vellevisimam censuram subire obstringeretur. Quae causa est, cur Christiana Hollandiae Borealis Synodus anno praeterito sui omnino esse probe intelligeret, ut satisfactionem per Do. Fredericum van Leenhof datam pro insufficiente declararet, & Correspondenti illuc mittendo serio id injungere necessum censeret, ut Christiana Transsylvanica Synodus Do. Fredericum van Leenhof ad ampliorem & sufficientem satisfactionem compelleret; bujus vero defectu in Transsylvanicorum Synodo, nomine Synodi Hollandiae Borealis, conquereretur publice & protestaretur

retur contra noxas & mala omnia,
ex denegatione quasiti resultatura.

Quum proinde Classes respecti-
va Hollandia Borealis, per relatio-
nes quorundam certas & indubias
intelligerent, id quod & postea ex
prelectione Actorum Synodi Tran-
sylvania nobis patuit plenissime,
quod non solum plurimi Synod;
istius Deputati adacti fuerint, Re-
solutions Synodorum Correspon-
dentium ad interim & quoad es-
sentialia saltem Actis Synodi
Transylvania inserere, & praterea
ipsi Synodo interdictum fuerit,
in causam Leenboffis amplius in-
quirere; quod causa illa in totum
pro decisa haberetur: Respectiva
ea propter Classes Hollandia Borea-
lis non potuerunt non, quin Depu-
tatis ad Synodum in mandatis da-
rent ut Christianam Synodum coram
Deo & universo mundo protestari
& contestari publico scripto signi-
ficarent,

ficarent, se ne ullam quidem vel in placitis Do. Friderici van Leenhof perditissimis, vel in libris ejus, caelo in terra, bujusque denubilatione & brevi responso partem habere; multominus ream se esse velle eventuum malorum, qui Acta Transjulanorum, in Ecclesiae Dei, legitimi Magistratus & ipsius salutis civilis praedictum, necessario essent in his provinciis subsecuturi. Eam inde esse Classium bujus Synodi voluntatem, ut Deputati Synodi scripto illo coram universo mundo publice declararent, se Do. Fred. van Leenhof, quamdiu quidem modo nominatos libros suos, in terminis ut jacent, non pro heterodoxis declararet & revocaret, & quamdiu ille pro delicti sui & scandalorum, quae eo dederit, equalitate non censureretur, nec posse nec velle pro orthodoxo ministro agnoscere, neque etiam

etiam in ulla functione Ecclesiastica intra vel extra has Provincias eum legitime admitti, aut Attestata ulla, manu ejus scripta & signata, recipi vel posse vel debere.

Igitur Christiana hac Synodus, consensu Classium Respectivarum perspecto, post multam deliberationem, in timore Domini Dei sanctissimi institutam, se eo compulsam sentit, ut coram Deo & universo mundo protestetur & contestetur, quem admodum per hac ipso facto protestatur & contestatur, quod nullam vel habeat vel sibi faciat partem in hypothesebus Do. Frederici van Leenhof perversis & perditissimis, cælo in terrâ; denubilatione hujusdem & brevi responso complexis; ut ut sint, qui idem illud ob prætentam librorum Leenhofii approbationem mundo persuadere studuerint; quin potius eos pro Spinosisticis & impiis

impiis univ[er]sa Synodus declarat, nihil aliud quidem effecturis, quam ut Dei abnegationem insinient; religionem omnem & timorem Dei ex cordibus hominum evellant; omnia societatis vincula disrumpant; omne nefas, omnes fraudes, omnemque injustitiam pro licitis actionibus declarent; & libertatem aliquam nimis laxam & effrenam, cupiditatibus suis peccaminosis indulgendi, perpetuoque sine anxietate illa se illis delectandi, atque adeo seipsum sine metu ullo pascendi introducant.

Porro protestatur & contestatur Synodus hac Christiana, quod nullam sibi partem adscribi velit in malis & consequentiis periculosissimis, quae in praesudicium ac probrum Ecclesiae Belgicae, atque totius Reformationis in univ[er]sum, tum in noxam & corruptionem animarum tot innocentissimarum, aequae ac in

CON-

concussionem potestatis legitime summa provinciarum Magistratus divinitus concessa, & in damnum universae Reipublicae, justo mitiorem & leniorem Rev. Synedrii ecclesiastici & Classis Svollensis, nec non Synodi Transylvanicae, in causa Do. Frederici van Leenhof, transactionem inevitabiliter & necessario sint insecutura.

Ulterius declarat Christiana haec Synodus coram Deo & universo mundo, quod Do. Fredericum van Leenhof pro orthodoxo ecclesiae doctore habere & agnoscere nequeat, quamdiu ipse quidem praefata scripta pro heterodoxis non declarat, eaque prout jacent in terminis non detestatur & revocat; & quamdiu ille propter data scandala, prout fas est, non censurabitur, atque sufficientem Ecclesiae Belgicae satisfactionem praestabit.

O

Un.

Unde etiam ipsum, per tempus istud, nunquam sive in suis conventibus sive in Correspondente aliqua patria nostra Synodo agnosceret, vel ad functionem aliquam Ecclesiasticam admittet; prout etiam, antequam prædictam ille censuram subiverit, & satisfactionem exactam dederit, nulla attestata, manu ejus signata, est receptura.

Quod superest, sibi precavere hortatur sedulo & serio Christiana Synodus omnes vere pios a lectione librorum perditissimorum sapius nominati Do. Frederici van Leenhof, & a consortio ac conversatione cum eodem, ne ea vel incautiores inficiantur, vel in animarum suarum immortalium & pretiosissimarum exitium extremum corrumpantur. Ita factum atque decretum fuit in Synodali nostro conventu Amstelodami d. III. Aug. A. MDCCVI.

Et nomine omnium subscripserunt
 Tako Hajo van den Honert,
Synodi Holl. Bor. b. t. Pres,
 Cornelius Ruyter, *Assessor.*
 Nicolaus Schuyting, *Scriba.*

§. XVIII.

Missa fuit hæc Synodi
 Hollandiæ Borealis Prote-
 statio publica, quamprimum modo signata erat,
 tum ad Synodum Transy-
 sulanam, tum ad Consisto-
 rium & Classen Svollensem;
 una cum *tribus Epistolis*, ad
 tenorem mediorum per
 Classes Synodaliter (ceu
 nostro XV. indicavimus)
 præscriptorum *commonito-*
riis, quarum *prima* ad

*Littere tres
 commoni-
 toriz ejus-
 dem Syno-
 di ad Tran-
 sy sulanos
 misse.*

O 2 Sy:

Synodum Transylvaniam, altera ad Rev. Classem Svollensem & tertia ad Synedrium ecclesiasticum Svollentie erat directa; omnes a T. H. van den Honert, Præside, Cornelio Ruyter, Assessore, & Nicolao Schuyring, Scribâ Synodi, ut supra in Protestatione subscriptæ.

§. XIX.

Synodi
Hollandiæ
australis
protestatio
contra Le-
culhofium
solennis M.
Julio
1706.

Atque his & reliquis per
Classes suas selectis & Syno-
daliauctoritate comprobatis
mediis Synodus Hollandiæ
Borealis, se contra ca-
lu-

lumniarum & probrum per
 malevolos, ob Leenhofii cau-
 sam motusque, sibi impu-
 tandum communire & scan-
 dalum datum, amovere
 hactenus allaboravit,
 maxime quod quem ipsi,
 Fratres Hollandiæ Borealis
 Reformati, in causa Leen-
 hofiana zelum common-
 straverant, eundem & Fra-
 tres Hollandiæ Australis Re-
 formati publice jam fraterna
 veluti conspiratione fuerant
 testati. Anteverant hi de-
 creta Synodi Hollandiæ Bo-
 realis Protestatione itidem
 contra Leenhofium solenni,
 in Synodo sua, Voerde men-
 se Julio Anni elapsi
 O 3 MDCCVI.

MDCCVI. habita, publica,
quæ ex lingua Belgica in la-
tinam translata in terminis ita
se habet:

PROTESTATIO

Synodi Hollandiæ Australis con-
tra cœlum in terra cum an-
nexis, a Do.

FREDERICO van LEENHOF
editum.

*Satis superque notorium est,
quod Do. Fredericum van Leen-
hof, Ecclesiasten Svollensem, non pu-
duerit librum certum edere, Cœ-
lum in terra &c. inscriptum, idque
non ad stylum vel testimonium Ver-
bi divini, prout titulus habet, &
Ecclesiasten decebat; sed secundum
principia & stylum non ignoti illius
πνεῦμα τῷ Θεῷ, Spinoza, & maxi-
mam partem verbis & argumentis
scriptoris hujus perditissimi propri-*

4,

is, per que Deus tentatur, verbum
 ejus contemnitur, omnis metus Dei
 aufertur, vera religio positus cuni-
 culis subvertitur, conversioni &
 sanctificationi vera obex ponitur,
 via ad omnem vanitatem & car-
 nalem cupiditatem amplior pandi-
 tur, terreſtre coelum aperitur &
 verum contra cælum occluditur. Sa-
 deoque, uno verbo, placita perniti-
 oſiſſima in eccleſiam Dei inferuntur,
 fundamenta animos hominum in
 totum depravanda ponuntur, & i-
 mo Spinozismus, in locum verbi divi-
 ni, publice iterum cepit inculcari.
 Et tamen, quamprimum modo ſcri-
 pta hæc deteſtanda lucẽ aspexiſſent,
 non defuerint viri piſſimi & reli-
 gioſiſſimi, qui ſcriptis publicis va-
 trocitatem facinoræ & Spinozis-
 mum omnibus numeris abſolutum
 in libris hiſ ejus commonſtrarunt;
 auctor tamen neque per ſcripta iſta
 publica, neque per humanas & fra-

ternas aliorum cohortationes, neque etiam per alia quadam media in Synodo hac Christiana (que quod sui fuit officii nihil omisit) adhibita eo perducipotuit, ut sufficientem aliquam satisfactionem, propter scandala in ecclesia Dei suscitata, hoc majora, que magis notoria, prestaret; multominus principia sua Spinosistica publica confessione revocaret.

Et postquam, his omnibus nihil obstantibus, Do. Fredericus van Leenhof huc tenus in Ecclesia Reformata Spollensi ut Ecclesiastes est toleratur, est inde metendum, ne scandalum est probrum istud in reliquos etiam Reformate Ecclesie ministros, imo ipsam Ecclesiam Reformatam deriveretur: quapropter Synodus hac Christiana, ex justo corruptionis animorum communis, inde oriunde, metu, est quod placita illa inquinatissima abomi-

impetatur, eo se compulsam sensit,
 ut, ad probra intolerabilia, qua per
 eos, qui foris sunt, Reformata Ec-
 clesie imputari possent, quando vide-
 licet ejusmodi persona in ecclesia &
 suggestu toleratur, hoc magis aver-
 tenda, coram Deo & universo
 mundo publice protestetur & con-
 testetur, quemadmodum bis ipsis
 protestatur & contestatur, se nec
 minimam partem habere vel suam
 facere in detestandis, impiis &
 perditissimis placitis D. van Leen-
 hof, in scriptis hujus ut ut cum pre-
 tensa Visitationum approbatione &
 veluti juxta cōstitutiones Ecclesiasti-
 cas essent edita, disseminata; quem-
 admodum etiam contra tristes & o-
 mnes & abominabiles eventus, per
 ea in Ecclesia Dei & Republica ena-
 scituros protestatur; imo quod rea
 esse nullo modo velit seductionis &
 corruptionis tot animarum inno-
 centissimarum & simplicium, inde

metuenda, sed libera semper per-
 sistere a crimine & probro omni,
 in Ecclesiam Dei Belgicam & Re-
 formationem univ[er]sam redim-
 daturo. Quapropter omnes pii &
 fideles Christiani commoneantur his
 ipsis & exhortantur, ut sibi a placi-
 tis istis, in gloriam Dei & propri-
 am animarum suarum salutem,
 praeaveant. Actum ita in Syno-
 dali nostra congregatione Voerde
 d. XVI. Jul. A. MDCCVI.

Nomine Christiana hujus Synodi
 subscriptum per nos Modera-
 tores

Johannes Doesburgh, Syn. Zuyd.
 Holl. p. t. Praes.

Petrus Texelius, Assessor.

Joh. van Zelft, Scriba.

§. XX.

Fratrum
 Reforma-
 torum
 in Frisia
 occiden-
 tali zelus,

Nec in Frisia occidentali
 Fratres Reformatos officio
 & zelo suo detuisse patet ex
 man-

mandato Ordinum Frisiae
Præpotentium, ad instantiam
 Synodi & Fratrum Rev. in
 Frisia occidentali, *Leoardia*
 Anno itidem elapso
 MDCCVI. publicato &
 valvis ubique publicis affi-
 xo, quod tum de *Ordinum*
Præpotentium, tum de *Fra-*
tribus Rev. in Frisia zelo Bel-
 gas Fratres dubitare non
 permisit. Interdicta est in
 eo omnis librorum *Leenho-*
fi tum impressio tum ven-
 ditio, ipsumque mandatum
 Latine verum se in hunc
 modum habet:

Ordinum.
 que hujus
 provincie
 Præpoten-
 tium Edi-
 ctum con-
 tra Leen-
 hofii scri-
 pta.

ORDINES FRISIE DEPU-
 TATI:

Omnibus iis, ad quos hac spectant,
vel

vel qui hac legere audient, salutem:
 Quum per relationem Dni. nostro-
 rum Commissariorum Politicorum
 in proxima Synodo, Bolswarda
 habita, aequè ac per remonstran-
 tiam Deputatorum istius Synodi in-
 formati sumus de pernicioso &
 perditis placitis in libris Frædèrici
 van Leembhof, Ecclesiastæ Suollensis,
 & quidem coelo ejus in terra, hujus
 denubilatione & brevi responso re-
 pertis: INDE EST, quod disjunctio
 huius fuerit, prædictos libros Interdis-
 cete, quemadmodum & hiis eidem in-
 terdicuntur. Quam in rem manda-
 mus typographis, bibliopoliis & omni-
 bus atque singulis, quicumque fue-
 rint, ne prefatos libros in provincia
 hac vel sibi ipsis imprimendos, vel
 per alios edendos aut vendendos su-
 mant, sub confiscatione prædicto-
 rum librorum & sub pœna quinquag-
 inta aurearum Frisorum, toties,
 quoties contra factum solvendam;
 quo-

quorum partes respectiue tertia
 pratoribus, pauperibus & delatori-
 bus erunt distribuenda. Et ne quis
 ignorantiam horum pretendere
 possit; volumus & mandamus ex
 officio omnibus Prefectis & Magi-
 stratibus nostris, ut hoc nostrum
 mandatum per eos publicetur ubiq;
 & affigatur in locis, quibus
 mandata & rescripta nostra ordi-
 narie publicari & affigi sverum est.

Actum & Registratum in Collegio

Leovardie d. XVI. Jul.

A. MDCCLVI.

M. v. Idsinga, Vr.

ad mandatum Ordinum Pra-
 potentium

H. van Wijckel.

§. XXI.

Atque dum hæc sub pre-
 lo iudant, novum in causa
 Leenhofii decretum, a Sta-

Statuum
 Transylva-
 nia in
 causa Le-
 enhofii de-
 cretum no-
 vissimum
 de 8. Jani
 1707.

ribus Transsylvaniae Praepo-
sentibus Campiae die VIII.
Jan. Anni hujus MDCCVII.
factum, ad manus nostras ex
Belgio pervenit. Protestan-
tur in eo *Status Transsylvaniae*
& commententur, quod
censura omnino Ecclesia-
stica in Leenhofium ejusque
scripta in Provincia sua ani-
madversum, & causa illa
formaliter atque Ecclesiasti-
cetum in *Consistorio & Clas-*
se Rev. Svollensi, tum maxi-
me in *Synodo sua Provincia-*
li Deventriae demum fuerit
perorata. Deinde com-
mententur & protestantur
gravissime, quod causa haec,

MI-

Ministrum Ecclesie Swollens-
semispectans, ad Synodum
unice Provinciae Transylvula-
nae, non autem ad ceterarum
Provinciarum Synodos legi-
tima competentia pertineat;
hincque Edictum nuperum
Statuum Hollandiae West-
Frisiaeque, mense Decembri
A. MDCCVI. in eadem cau-
sa publicatum, illegitimum
sibi admodum videatur &
incompetens. Tandem com-
monent, quod prohibitio li-
brorum Leenhofii in sua pro-
vincia sibi nondum idcirco
consulta visa fuerit, ut ne ea
majorem scripta illa legendi
& perscrutandi, vel motus
jam

jam sensim evanescentes re-
 fuscitandi ansam daret.
 Exhibemus decretum vel
 edictum hoc novissimum
 eomodo, quo in *Senatu Sta-
 tum Belgii Confœderati
 Prapotentium* die. XI. Jan.
 Anni hujus MDCCVII, *Ha-
 gæ Comitum* fuit exhibitum:

Extract uyt het Register der Re-
 solutionen van de Gedeputeer-
 den van de Staten van
 Overijssel.

Kampen den 8. Jan. 1707.

*Gesien uyt de ingekomene Reso-
 lutionen van haer Hoogh Mog. van
 den negenenendvintighsten Decem-
 ber laestleden, dat de Heeren Ge-
 deputeerdens vwegens de Provin-
 cie van Hollandt ter Vergaderinge
 van*

van haer Hoog Mog. hebben voorgedragen, niet alleen dat de Heeren Staten bare Principalen hadden goedgevonden by Placact de verbieden sekere drie Boekjens, geintituleert het eene den Hemel op Aerde, het andere de Opbelderinge van dien, ende het derde korte Antwoord, alle beschreven door Fredericus van Leenhof, Predikant tot Zwolle, als inhoudende verscheide lasterlyke opinien, ende dat de voorschreve Heeren Gedeputeerden wyders hadden goedsgevonden te versoeken, dat haer Hoog Mog. insgelyks de voorsz. Boekjens geliefden te verbieden. Maar dat ook de Heeren Staten deser Provincie geliefden te versoeken, om Kerkelyk tegens gemelden Predikant Leenhof daer over te laten procedeerem, presupponterende alsoo, dat geene Kerkelyke proceduren over de voorschreve wytgegevene Boekjens tegens den gemelden Pre-

P

di.

dikant in dese Provincie gebonden
waren.

Is goetgevonden, de Heeren
Gecommitteerden deser Provincie
ter Generaliteyt aen te schryven
ende te versoeken, om haer Hoog
Mog. ende veel specialyk de voor-
schreue Heere Gedeputeerden vde-
gens de Provincie van Hollandt daer
van te disabuseeren, ende wyders
te informieren van het geene dies-
vogens in dese Provincie is gepas-
seert, ende namentlyk, dat niet al-
leen eerst by de Kerkenraedt der
Stadt Zwolle dese sake op een beel
Kerkelyke wyse is behandelt, ende
aldaer afgedaen geworpen met
den voorsk. Predikant Leenbof
op te leggen verscheide pointen van
satisfactie, die by ook alle aenge-
nomen ende geprasteert heeft, ende
wyders tegens deselve te oeffenen
een Kerkelyke censure, maer vervol-
gens ook van daer in het Classis van
Zwolle

Zodolle gebracht zynde, by het selve Classis dese sake mede volkomen afgedaen ende insgelyks Kerkelyk is getermineert worden.

Ende eindelijk, dat deselve in het opgenolgte Synode van dese Provincie, den seftienden Junij en vervolgens des Jaers 1705. binnen Deventer gebouden, vorders behandelt zynde geworden, aldaer met communicatie self van eenige Correspondenten uyt Synoden van andere Provincien, wyders mede afgedaen ende ter conclusie gebracht is gevorden, hebbende D. Leenbof het geené hem vorders van gemelde Synode was opgelegt, al mede volkomentlyk gepresteert.

Invoegen dat over de voorschre-
ve uytgegeven Boekjens tegens den gemelden D. Leenbof in alle manieren Kerkelyk is geprocedeert gevorden.

Waeromme als hier van door de Deputatien van het voorschreue Synode aen Ridderfchap en Steden ook kennisse is worden gegeven, haer Edele Mog. hebben verclaert daer in contentement te nemen, ende dat tot vveeringe van alle verdere opfchuddinge in de Kerken van dese Provincie voortuen hiervan ingeene Classen of Synoden deser Provincie meerder behandelt soude mogen vverden.

Ende alsoo het voorschreue Synode heeft goetgevonden, de voorschreue bare Kerkerlyke behandelingen te laten drukken; dat daer van eenige Exemplaren aen vvelgemelde Heeren Gecommitteerden ter Generaliteyt sullen vverden overgesonden, om die te communiceren aen de Leden van haer Hoogh Mog. Vergaderinge tot derselver meerder informatie.

Dat men vertrouvt, dat haer
Hoogh

Hoogh Mog., hier van soodanigb geïnformeert zynde, met ons sullen oordeelen, dat omtrent dese saeke niet alleen Kerkelyk, maer ook formelyk is geprocedoert geworden, ende dat geene andere, als de Synode deser Provincie, over dese saeke competent kan zyn, ende by gevolve van het voorschreve verzoek, om verders tegens den Predikant Leenhoef te doen procederen, sullen affien.

Dat wel op de gedane instantien van de Gedeputeerden van het voorgemelde Synode, Ridderjschap, en Steden in deliberatie gelegte hebben, om de voorschreve Boekjens in dese Provincie by Placaet mede te verbieden, maer het selve tot noch toe hebben nagelaeten, uyt vreesse dat sulks maer meerdere aenleidinge tot het lesen der selve soude geven, ende de opschuddinge die daer van geweest, ende bereits aen het cesse-

ren was, maer meerder soude beh-
ben doen aangroeien.

Dat echter men gaerne overtaet
aen de voorsichtigheit van de Hee-
ren Staten van yeder Provincie, om
daer in te handelen na haer meeste
conuenientie, maan niet en weet
gebruikelyk te zyn, dat in gelyke
cas by Placaet van haer Hoog Mog.
soude vvesen voorsien. Ende dat
voorschreue Heeren Gecommitteer-
den soo lange ons daer van niet na-
ders gebleken sal zyn, sulks sullen
vullen teger spreken, ende voor al
sullen vullen besorgen, dat dese
Provincie in hare autoriteit om-
trent het Kerkelyke geen indracht
magh komen te lyden.

H. W. v. Rechteren.

Accordeert met het voor-
schreue Register

Henr. Queifen,

CONSPECTUS
ORDINIS ET MATERIÆ

C A P. I.

de SPINOZISMO quædam
generatim.

Multitudo religionum & opinio-
num etate nostra ab unoquoque
pro ingenio & libidine confictarum
§. I. Benedictus de Spinoza famosus
religionis nova seculo elapso confictor
§. II. Religionis Spinozæ erroneæ ca-
pita præcipua & quidem 1.) de DEO.
§. III. Quæ vero ejus supposita in
Dei veri naturam, decreta & provi-
dentiam debacchari censentur §. IV.
ubi additur de Deo & Magistris Spi-
nozæ Scholium. 2.) de SCRIPTURA
S, in univèrsum ejusque veteri & no-
vo fœdere, ut & Prophetarum ac A-
postolorum auctoritate §. V. 3.) de
CHRISTO ejusque speciatim tum in-
carnatione §. VI. tum resurrectione.
§. VII. 4.) de JURE NATURÆ, ali-

b usque

*isque doctrina capitibus §. VIII. una
cum scholio de scriptis Spinoza tra-
ctatui & doctrina oppositis.*

C A P. II.

DE

SPINOZISMO LEENHOFII
in specie.

*Spinozismus nostra atate a FRE-
DERICO van LEENHOF tri-
bus scriptis Belgicis publice recoctus ;
una cum recensu scriptorum Leenbo-
fio gregatim in Belgio oppositorum
§. I. Περὶ τὸν Ψῦδον & capita doctri-
na Leenhofiane Spinosistica precipua
§. II. Causa Leenhofii ad Classium exa-
men & Synodorum in Belgio iudicium
delata §. III. Synodi Alcmariensis de
A. 1704. declarationes §. IV. Synodi
Hollandia septentrionalis & meridio-
nalis litera due commonitorie ad
Transfylvanos una cum Synodorum de-
clarationibus missa §. V. Requisitio
prima Deputatorum Synodi Holl. Sept.
ad*

*ad Ordines Holl. Frisiaeque occid. Praep.
 horumque apostolium §. VI. Articuli
 Leenbosii satisfactorii ad requisitio-
 nem Consistorii Svollenfis ab ipso sub-
 scripti §. VII. Articuli Classis Svollen-
 fis inquisitorii §. VIII. Queritur pri-
 us Classis Amstelodamensis §. IX. Re-
 sponsa Classium ceterarum ad Queri-
 tur §. X. Ordinum Hollandiae West-
 Frisiaeque ad requisitionem Deputato-
 rum Ecclesiasticorum Responsum de M.
 Sept. A. 1704. §. XI. Altera requisitio
 Deputatorum Synodi de A. 1705. Sept.
 una cum apostolio §. XII. Synodus
 Transylvularum Campia M. Majo
 1706. habita §. XIII. Posterior Classis
 Amstelodamensis Queritur §. XIV.
 Synodus Hollandiae A. 1706. M. Aug.
 Amstelodamum convocata §. XV. Re-
 solutiones Classium ad posterius Qua-
 ritur, Synodi auctoritate comprobata
 §. XVI. Protestatio Synodi Hollandiae
 Bor. contra Laenbosum publica §.
 XVII. Litera tres commonitoria ejus-
 dem*

dem Synodi; tum ad Synodum Trans-
 sylvanarum & Rev. Classens Soolensem,
 tum ad Consistorium Soolense
 m. s. §. XVIII. Synodi Hollandiae au-
 stralis Protestatio solennis contra Le-
 enbofi scripta de M. Jul. A. 1706. §.
 XIX. Fratrum Reformationum in Fri-
 sia occidentali aelus, Ordinumque hu-
 jus Provinciae Praepotentium Edictum
 contra Leenbofi scripta de A. 1706.
 §. XX. Statuum Transylvanicae in cau-
 sa Leenbofi decretum novissimum de
 8. Jan. A. 1707. §. XXI. Conclusio
 §. XXII.

§. XXII.

Conclusio.

Hæc itaque est brevis illa
Spinozismi Leenhofiani in
Belgio nuperrime damnati
historia, quam ex authentici-
cis quibusdam documentis,
& iis maxime, quæ *Jacobus*
Geelkerke, Ecclesiastes Har-
lemensis, & *Tako Hajo van*
den Honert, Ecclesiastes
Amstelodamensis, ad jussum
Synodi Hollandiæ Borealis,
vulgarunt, ac aliunde hucus-
que colligere, non abs re no-
stra alienum fore putavimus.
Causa, cur Synodus prædicta
Acta sua contra Leenhofium

pu.

publice per Deputatos suos Ecclesiasticos *edi voluerit*, fuerunt, *partim* ut publico testimonio contestaretur, se acta Transylvanorum in causa Leenhofii, utpote tot suspicionum & scandalorum plenissima, non adprobare, *partim* ut commonstraret publice, juxta quos modestiæ, charitatis & humanitatis gradus, absque ullo partium aut odii studio, suscitatum in Ecclesia sua universa scandalum circumspicius paulo & juste amovere fuerit sollicita. Sunt, qui si ex eorum voto res agenda essent, lites hujusmodi Ecclesiasticas omnes

omnes non per scripta privata, quæ plerumque sale insulso, ut dies diem docet, conspersa sunt, sed per Synodos Ecclesiasticas, in quibus vero charitas & veritas primum sibi & præsidis locum vindicaret, ad formam, ut volunt, primorum seculorum componi dirimive mallerent: ut ut *Gregorius* olim non imprudenter ad *Procopium* scripse-

rit: ἔχω μὲν ἕτως, ἵι οὐκ ἐταληθῆς γράφω, ὡς πάντα σύλλογον φύγειν ἐπισκῦπων, ὅτι μηδεμιᾶς συνόδου τίλος εἶδον χρησόν, μηδὲ λύσιν κακῶν μάλλον ἐχρηκνίας ἢ ἀρεσθῆκν, αἱ γὰρ Φιλακνκία καὶ Φιλαρχία λόγῃ κερτίκονες.

Si quidem dicendum quod res est, vere hoc scribere possum,

omnes Episcoporum Synodos

fu-

fugiendas esse, quin nullus
 Synodi exitum vidi utilem
 aut magis finem malis affe-
 rentem, quam incrementum:
 contentiones enim & ambiti-
 ones ineffabiles sunt. Nos
 eum Geelkerkio & Honerto o-
 ptamus atque precamur: A-
 verruccet & avertat. DE-
 US scandala omnia, in no-
 stractiam Ecclesia Evangeli-
 ca, per tot contentiones & di-
 scordia, in vere piorum cordi-
 bus suscitata; atque litibus o-
 mnibus fraternie compositis;
 & in perpetuum valere iussis-
 tum Ecclesia tum Reipublica,
 balcyonia proxime indul-
 geat quam bea-
 tissima!

